د لوي ښوونې په ستر نامه

پښتو کې ناسم ورځني شوي ويونه

د پښتو نږيوالې ورځې ته

ليکونکی

ډاکتر ماخان مېږی شينواری

Ketabton.com

:

:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لوي ښتن په ستر نامه

د کتاب نوم:

په پښتو کې ناسم ورځني شوي ویونه

لیکونکی:

ډاکتر ماخان میرې شینواری

د خپرېدو کال:

ز ک ۲۰۲۰

خپرونکي:

ketabton.com

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیولیک

لیکنه ځانګړې ده الف
سریزه ب
په ژبه کې باید انارشي نه وي ۱
سلمه څنګه سلنه شوه؟ ۲
ژبه قراردا د نه دی ۴
ستونځې په ټوله پوهنه کې ۷
په پیداېښتي پوهنو کې وده ۸
.... زما کوخه د دې لیکنې سره ۹
زما سوال ۱۰
ژبه سوچه کېدنه نو څه؟ ۱۰
.....کې څېړنې په پښتو ۱۲
نوموني ۱۳
ژبه معیاري کړنه ۱۵
ناسم نومونه څنګه پېژنو؟ ۱۸
ئ ،، په پښتو تپل شوې ،، ۲۳
د ښاغلي خبیب غلې لیکنې ته ۲۵
بیا هم دا ،، ئ ،، تپ ل شوې ۳۰
کچه ۳۵
ولې اوبلن ۴۱
خوي وی ۴۸
د ستاینومونو درج،، ته ۵۶
سلمه او نه سلنه ۵۹
ترډېره برېده ۶۳
غبرګون ۶۶
...ایا موږ پیداېښتي پوهنې ۶۹
... په نورو ژبو کې شته ۷۸
ستونځوبی ۸۳
..د پوهنیزه څه لیکلو ۸۶
تر ۸۸
د تر وزر شوي ۹۳
منځ کې، په منځ کې ۹۸
د واحد لاندې څه پوهیږو؟ ۱۰۴
نېکمرغه ۱۰۷
...سږکال تر ټولو ۱۱۰
..نسکرېټد پښتو ا سد .. ۱۱۲
... ژبه کې د تعجب یا ۱۱۸
د تل أه پاره، تل تر تله ۱۲۸
څه وکړو؟ ۱۳۳
،د،، په،، او ،، پر ۱۳۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

	پرتله کونه ۴۵
	لیونی یم !ناروغ یم، نه ۱۳۵
	پټ سړی کور ته نه ځي ۱۳۷
	...د پښتو سره د نورو ژبو ۱۴۰
	مورفیم ۱۴۶
	...ګڼونه په ګڼونو او ۱۴۷
	نه دی که ندی ۱۵۱
	....هغه لیکنې ۱۴۵
	یوه پای راوړنه ۱۵۶
	،،د ژبپوهانو ګواښنه،، ۱۵۹
	د ډاکتر ماخان میړي شنواري
	ژباړې ا لیکنې ۱۶۸
	د ډاکتر م م شینواري ژوند ته
	لنډه کتنه ۱۷۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

.... الف ....

دا ليکنه سوچه بوچه ځانګړې ده، نو
له کينې به مخ ته نه ځو

اوس دوه .دا ناسمې ليکنې ته، ته او ته هم کوي
شونتياوې دي

زه ليونی، زورواک او کلکسترګی او يا .لومړي
نادرنښت پورې درته برېښم، نو بيايې .... بل څه
مه لولې او که نه

ويې لولی، نو دوه امکانات شته :دويم:

زه ناسم يم، يا مې ستاسې د ليکنو ردونه :ومړیلـ
ناسمه کړې، نو په دې حالت کې دې ما ته بيا د
داکتر نوم ونه کارول شي، هغه تاسو له ما
او که .واخلی

که په سمه وم، نو زما دا کړنې او زيارونه :دويم
په ډاکتری ارزي، د پښتو ډاکتري را ته
راکړی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

.

.... ب ....

سریزه

دا په خپله خټه کې یواځنۍ او ځانګړې لیکنه ده، دا نو څه مانا؟

دا یواځنۍ څکه ده، چې بل چا تراوسه زموږ په ټولنه کې داسې په دې سویه او دې ډول انګړنوالی دا د ناخوښۍ وړ دنده لوي څښتن ماته را په برخه کړه او دا ځ .لیکنه نه ده کړې یې هم په دې کې دي، چې زموږ د ټولو لیکوالانو او ژبپوهان د لیکلو په مخامخ کې ځای دا زما لیکنې ټولې د تاند او ځنې یې د دوعوت په درنو خپرونو کې خورې .په ځای شوې شوي، چې مننه ترې کوم.

.دا به د لیکنې د خونډیونې زر تاسو ته روښانه شي

دا نو په څه مانا؟

په دې مانا چې زه یا زورور، یا ځانپالی چې بې ځایه ځان منځ ته راوباسي او یا لیونی دا دا لومړي دوه خو باید له پوښتنې څکه وباسم، چې زورور نه یم او باور وکړئ، چې .یم که داسې .ځانپالی هم نه یم، خو که لیونی مې څوک وبولي ورسره مخامخوالی به ونه لرم وړ لیکوالان او ادیبان باید ولري، چېوي، نو دوه لارې زمـ

یا ورته بې ارزښته وبرېښي او په اند وي، چې بس یو لیونی دئ او وي به او :لومړی یا

دا نیوني ورته ناسمي برېښي او زه هم ورته لیونی نه برېښم، نو په دې حال کې :دوېم زما د ټولو په مخامخ یو یې زما له پاره باید په دلایلو ولاړ ردونې راوړي او دا چې دا به پوره د کړنې وړ کار نه وي، چې په دې حالت کې باید محاکمه شم او د پوهنتون د استادانو په پرېکړهمې د ډاکترۍ را څخه واخستل شي او نوره کومه جزا چې راته ټاکي هم باید ویې کړي

او یا

ناسمونونه سم کړي او که زما لیکنې نه شي ردولی، نو په دې حال کې باید دا خپل :دریم په دا دومره کار او سمونونو بیا راته د پښتو ژبې ډاکتري راکړي او کارونه مې وستایل .دا نه زما له پاره، دا د پوهنې د چوپړ له امله .شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماته به له هرڅه د مخه بخښنه کړئ، چې په ليکنه کې بيا بياه همغه څه ډېر راغلي، خو ما
مې ورته زړه دومره توان ورته نه لاره يې بله لار نه لرله يا.

ډاکتر ماخان ميړی شينواری

په ژبه کې بايد انارښي (ګډوډي) واکمنه نه وي

دا تر اوسه ماته تجربو ښوولې، چې ناسم څه ټولنه زر خپلوي، ځکه چې نوي وي اود دې
په هکله بيا هرڅومره هلې ځلې چې وشی، ډېر يې ډېرې ستونځمنې بيرته سميږي.

په پښتو ليکل اوکه پښتو سوچه کول:
هر څه چې په پښتو کې‌دونکې وي يا شونتيا لري، بايد په پښتو شي او په انډوله پښتو، که
نه د يو څه له پاره بايد د پښتو يو نامناسب ناانډول وی پيدا نه کړو، چې دا کار مو په
ليکنو کې ډېر کيږي او ما له همدې امله ليکنې هم پرې کړي.
زه په دې ډول ليکنوکې سوچبوچ ځانله يم اوپه دې اند کې هم ځانله يم، نو بايد له دې د
مخه ملامت وکنل شم. خوکه زما دې ليکنوکې که بې ځايه د ژبلارې اوسم اند څخه لرې
څه وو، نوتاسو په ما ځان مه ګوناه کاره کوئ، زه به ځان پخپله هغه د جاپانيانو په څير
هاراکيري وکړم. تاسوبه ماته زياته بخښنه کوئ اوزما تيرې او تروې خبرې به هم راته
بخښئ. راباندې ګران ياستئ اوپه رښتيا راباندې ګران ياستئ، له دې امله دا جرآت هم.

زه نه ځانپالی يم او نه په هرڅه ځان راته پوه برېښي، خو زما هسې په پښتو کې دې
ناسمونونو ته را فکر شو.

ژبه کې انارښي يا ګډوډي واکمنه او ځواکمنه نه ده اونه بايد وي. ژبه کې هم ـ لکه
نوروپوهنوکې ـ د هر څنګه ودې له پاره لارې (قوانين) شتون لري.

دا چې زموږټولنه وروسته پاتې ده، نوژبه مو هم ورسره کړيږي، موږ په خپله ژبه کې
زيات وخت د نورو ژبو د هغو زياتو مسلکي ويونو له پاره انډول په خپله ژبه کې نه
پيژنو، داسې نه وايم، چې نه يې لرو، ځکه چې په هره ژبه کې هر وی چې په پيداښتې
توګه په بله ژبه کې شته، هغه هرومرو په پښتو کې هم شتون لري. موږ په خپله ژبه کې
ډېرلرودي ويونه پرېښودي يا نوره هم ښه را څخه پاتې دي، ځکه چې پوهنه موپه بله ژبه
زده کړې او هغه د خپلې ژبې ويونه راته اوس داسې هکپک کونکي برېښي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوه ساده بيلګه يې همدلته راوړو:

:

.... ۲ ....

موږ غونډوسکه لرو، خودا چې په پوهنه کې موکره کارولې، دا نه منو، چې ګونډې د عربي د کرې انډول به په پښتو غونډوسکه وي. يعنې د کرې انډول مو، چې غونډوسکه ده شته، خوله ياده مو وېستل شوې او اوس چې چا ته ووايې در پورې خاندې هم، چې ګونډې کره څنګه غونډوسکه شي.

موږ چې تراوسه په ټولو پوهنو کې څه لوستي، نوهغه موپه نورو ژبو لوستي اود نورو ژبو ويونه مو په خپله ژبه کې راننباسلي او ان تردې چې دا مو منلي. موږ هغه څه چې لولو، په پيژند يې پوهيږو، خو لا تراوسه په خپله ژبه کې د هغه نوم په انډول نه پوهيږو، نو له دې امله اړتيا پيښيږي، چې د دې ويونو انډول په پښتو کې پيدا کړو.

ايا دا انډول شته او که پيدا کوو يې اوکه دا انډول ټاکو؟

پورته مو وويل، چې په ژبه کې ګډوډي واکمنه نه ده، په ژبه کې د هر څه له پاره لارې شته، نو له دې امله موږ د نه بللو يا په پوهنو کې پرېښودي د نورژبوانډول ويونه بايد په پښتوکې پيدا کړو، ټاکل يې ناسم دي او تراوسه مو چې څه ټاکلي هغه هم ناسم دي، چې په لاندې کې به يې روښانه کړو.

موږ دا په ژبه اويا نوروپوهنو پوه کسان، موځانونه بايد دومره غوره ونه ګڼو، چې په ژبه يا نوروڅه کې مو څه شي منځ ته راوړی اويا مود کومي بلې پرې پوهيدلي وی ، له پاره کوم بل وی منځ ته راوړی اوکه دا کار مو کړی وي، نوناسم به وي، چې دا به هم وروسته وګورو

په ډېره بخښنه: زموږ پخوانيو ژبپوهانو پښتو ته اړيين ډېر ښه نومونه هم ټاکلي، د خوي سره سم، چې موږ يې تل بايد مننده وي وو.

سلمه به څنګه سلنه شوې وي؟

زموږځنې پښتوپوهان اوبيا چې دوی ژورنالستان هم وي، د خپل (نه) ابتکار له امله چې کړی يې وي، نو د شپې خوب وګوري اوپه فکر کې شي، چې راځه نن يوڅه وکړه او هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو بې له دې چې په سم او ناسم يې پوه وي په ژبه خپل ګډوډ اند ورتپي اووايي، چې دا سلم خوماته ښه نه برېښي راځه دا سلن کړه. يو په ژبلار او سم انديز دليل خوورته نه لري او نه يې لرودی شي. دی خوژورنالست يا پښتو پوه دی، دا چې يوڅوکسان دا له راديو تلوېزيون څخه واوري، نو اندي، چې دا خوګوره چې څومره ښه يونوي وی زموږ اديبانو

.... ۳ ....

او ژورنالستانو راپيدا کړی، چې په دې توګه ټوله ټولنه دا ناسم وی خپلوي او همداسې ناسم يې کاروي. دا ماته ښه روښانه دی، چې دا کار په دوه زرم کال کې شوی او زه له همغه وخته د دې په مخامخ ولاړ يم.

اويا
مايع ته د پښتو اندول پيداکول:

ځنې پښتو پوهان سره يوځای کيږي او وايي، چې مورږد مايع وی کاروو، چې عربي دی، نودې ته به په پښتوڅه ووايو. په دې ډول خبروکې ما هم کله کله شتون لروده، خپله خبره مې کړې، خوچا ورته غوږنه دی نيولی، وايي، چې دی خو څه ژبپوه نه دی. مخامخ يې تکيه شوی يم، خو لا تراوسه يې ګټه نه ده کړې او نه زه له خپله نيته تير شوی يم. دوي ډېر ناسم دا اوبلن بولي.

دوی خوپه عربي نه پوهيږي او ځنې زيات يې په بله کومه ژبه هم نه، نو له دې امله يې په پښتو اندول هم نه شي پيداکولی اوپه فزيک هم نه پوهيږي، چې دا مايع په پيژند وپويږي، چې بيا يې د پښتو اندولساده کيده. دا چې دا په خټه کې څه شی دی يعنې په دې نه پوهيږي، چې دا خو د تنونو د يوه ټولګي ګډ خوی دی اواوبلن خو لا تراوسه کلک دي پخپله هم لا مايع يعنې اوبه نه دی.

دوی داسې نه کوي، چې يوه کس ته دا دنده ورکړي، چې په هکله يې څېړنې وکړي او فزيکپوهان هم مرستې ته راوغواړي.

بله بيلګه: مستطيل په پښتو يعنې څه؟

ما د پوهنې وزارت نصاب کې له استادانو وپوښتل چې مسطيل به څه ته وايي، هر يوه پيژند ورکاوه، نوما ورته وويل، چې دا نوم يې نوڅه مانا لري، څوک پرې نه پوهيده، هلته يو مولوي صيب روان وو، چې ورڅخه ومې پوښتل ويې وی: د مستطيل مانا غزېدلې (څيره ده ځکه ښځينه) ده.

بله بيلګه دا په پښتوتپل شوې ،، ئ،، ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا یوائې د کړ له پاره اوبیا یوائې د مخاطب جمعي کړ له پاره، چې سړی ورته هکپک کیږي.

ولې ورته هکپک کیږي؟

.... ۴ ....

ځکه چې :

لومړی: موږد غږلرونکوتورو له مخې نوم، فعل او خوي اوداسې نورنه ټاکو اوکه داسې وکړو، نوالله دې خیر را پیښ کړي، چې بیا به نوپه همدې کې رابند یو.

دویم: که داسې وي، نو دا به بیا یوه لار (قانون) وي. چې دا لار وي، نوبیا د مخاطب یو، او ویونکو، اودریموله پاره هم باید دا لار وي، چې بیا به نولړترلړه اته، که نه ۱۲ او.. ییګانې ولرو.

ډاکتر ماخان میرړی شینواری

ژبه قرارداد دی او که څنګه؟

ځنې په پښتوکې ناسم ورځنې شوې ویونه چې له چا سره خبرو ته راواچوو اوناسمون ته یې ګوته ونیسو، چې دا نومونه موخه ور نه ده، نو سملاسي اورو، چې ژبه خو قرارداد دی، دا په دې مانا، چې که موږ یو څه ناسم ووایو اودا خلک همداسې ناسم واخلي او ورځنې شي، نو هغه د قرارداد له مخې بیا منلي ګڼل کیږي، چې بیانو باید سم وي.

موږ خو لا تراوسه د ژبسمون له پاره کومه ژمنه ټولنه نه لرو، چې دا کار سرته ورسوي اوکه وي هم، زموږد ژبې د ځوانی له مخې کیدی شي ځنې ناسم ویونه موژبې ته راننوتي وي.

تر هغه ځایه چې زما تجربه ده، موږتراوسه ژبې ته کوم داسې وی نه دې راننباسلی، چې هغه دې د هغه وي غوښتونی خوي ورکړي.

زما تجربه – په ډېره خواشینی باید ووایم – داسې ده، چې موږ په ژبه کې یوکره پیژند لرونکي یا پیژندل شوي وی د یوه بل کره پیژندلرونکي وي - چې پیژند یې هم کره روښانه وي - په ځای ناسم ځای په ځای کوو. دا نو قرار داد نه شي کیدی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ دې موضوع ته داسې خپل پام رااړوو:

لومړی:

.

.... ۵ ....

هغه ویونه چې له پیداښته نوروژبو کې شته نږدې ټول یې موږهم په خپله ژبه کې لرو، چې موږ یې باید په خپله ژبه کې راپیدا کړی شو او دا کار د مسلک اوپه ژبه پوهیدنې له امله شونی دی.

بیا: دا کار مسلکې کسان، چې د مسلک برسیره په یوه بله دباندنۍ ژبه هم ښه پوه وي.

که څوک داسې نومونوباندې د پښتو په انډول - د مسلک او ژبې له مخې – نه پوهیږي اودا بیا غواړي په پښتو انډول ونوموي، نو ناسمون ورسره لهپیله مل دی.

موږیې دلته یوه بیلګه راوړو:

د مایع اوبلن بلل. ایا دا به نو هم بیا قرارداد وي او که څنګه؟

یادونه له دې د مخه چې په دې بیلګه روښنایي اچوم، د فزیک له مخې د تنونو نومونه لنډ اخلم، چې په دریې ټولګیو وېشل شوي، بې له زیاتې شننې:

۱ – د کلک تنونوټولګی، چې زرې یې یود بل څخه پخپله نه بیلیږي.

۲ - د تښتیدونکو تنونو یا غازونو ټولګی، چې څنګه ازاد شي یوې اوبلې لورته ځغلي.

۳ – د بهیدونکو تنونو ټولګی، چې بهیږي.

زموږژبپوهان، چې د مایع په پښتو انډول - د مسلک له مخې هم – نه پوهیدل، دا یې اوبلن وبلل، چې پوره ناسم اود مسلک څخه لرې دی.

اوبلن څه پیژند لري؟

ګوروچې اوبلن ځان ته کره پیژند لري. دا د د دوه هایدروژن اویوه اکسیجن خوي دی، چې لا اوبه هم نه دي او په کلکو بدنونوکې ګډل کیږي.

اوبه واوره کیږي، چې کلک بدن یا تن دي، دا واوره بیا اوبلنه کیږي، چې نرمیږي،خولا تراوسه کلکه ده اواوبه شوې نه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که د دې تودوخې نوره هم جګه شي، نو دا اوبلنه واوره بیا اوبه کیږي.

.دې ته دې د ګرانو لوستونکو پوره پام وي، چې دا یوائځې او یوائځې د اوبو خوي دئ او د

:

.... ۶ ....

تنونو د کوم ټولګي خوي نه دئ، دا په دې مانا، چې شړومبې یا شیدې نه اوبلنیږي او نه کوم غاز یا تښتیدونکی اوبلنیږي. دا په دې مانا، چې اوبلن غازنه شته.

لنډ: ټول هغه تنونه چې بهیږي بهیدونکي تنونه دي او نه اوبلن. دا بهیدنه یې ګډ خوي دئ.

دا نوقرارداد نه دئ، چې نوم د بل نوم ځایناستی کیږي او ان د یوه ټولګي تر نوم پورې.

د پیداښتي نومونویا ویونویوه بله بیلګه: سلم ته سلن ویل هم ناسم دئ، دا د ځنو کسانو د یوه ناسمې مینې په بنسټ همداسې بې له پرې پوهیدنې او کوم دلیله منځ ته راوړل شوي.

دا هم کوم قرارداد نه دئ او نه قرارداد کیدی شي.

دویم:

ځنې داسې نومونې لرو، چې د هغې له پاره له پیداښته سم نوم، د نورو ژبوپه مرسته لرودی شو، خو دا چې زموږ د ژبې سمه وده له ځه باندې شپیته کاله را په دې خوا ده، چې له دې امله ځنې ناسمونونه په کې راغلي، چې اوس ښه بریښي، خو د ناسمو نومه ونو په ډله کې باید راشي.

بیلګه ۱ :

روغتون ته په ټولو ژبوکې د پښتو انډول ناروغتون یا رغنتون یا رغنځی ویل کیږي، چې له خوي او ژبې له مخې یې همدا سمه نومه ونه هم ده.

دا هم قرارداد نه دئ، خو دا چې موږ ډیر یا له سره داسې بللی، اوس یې بله نومه ونه راته پردئ بریښي.

بیلګه ۲ :

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کورنيوچارو وزارت، چې بايد د دننيو چارو وزارت بلل شوی وي، خوموړداسي بللی.
د کورنيوچارو وزارت هم بايد ولرو، چې د کورنيو چارو سره سر اوکار لري.

يادونه: په دې ناسمونو کې دليل نه شي ويل کيدی، چې دا روحياتو له امله ښه يا بد بريښي،
په ژبه کې هر څه شته، چې ځنې به په ځنو کسانوښه او په ځنو بد اغيز لري.

دا هم د قرارداد سره سر اوکار نه لري.

.... ۷ ....

دويم:

هغه نومونه چې د انساني ټولنې د ودې سره د پرتلې له امله منځه ته راغلي:

زه يې دلته يادونه کوم. زما په بله د مخه تيرې ليکنه کې شته اويواځې نومونه يې اخلم،
کره پيژند لري او پر ځای يې د يوه بل کره پيژند وی تاسم کارول کيږي.

بيلکه:

ستاندارد، سطحې، سويې، ... ته کچه ويل پوره ناسم دي.

زموږ په ژبه کې خودا ټول ناسم بلل شوي ويونه د يوه کس د شپې د چرت څخه راوتلي او
سهار بيا دا نورو کسانوراخستلي او ټوليز شوي.

د ژبو د اسانتياو له پاره د نورو ژبو پوهان هم د ليک ښه بدلون اونورونوښتونو له باره
کار کوي.

دا څو کاله دمخه د المان دولت له خوا پنځه ميليارده يورو وټاکل شو، ځنې بدلونونه په ژبه
کې راغلل، چې د نوې ښې ليکنو له پاره پنځه کاله وخت ورکړشوی وو، چې په
ښوونځيو او نورو دفترونو کې دا نوې ښه ورځنۍ شي. په دې کې ورسره سوېس
اتريش او ليښتنشتاين هم ګډ وو.

ز ه يې يوه بيلګه راوړم:

پخوا دوي فيل Elephant ليکه او اوس يې Elefant ليکي.

که ګران لوستونکي مرسته کوي او د قرارداد په توګه سم نومونه غوره شوي وي، هيله
ده، چې ويې ليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زموږ ستونځې په ټولو پوهنوکې.

په هره پوهنه کې موږ دباندنیو ژبو ته اړتیا لرو او له هغو څخه زده کړه هم کوو. موږ په ژبه کې د ودې له پاره هم کوم داسې نوموتي ادبیات نه لرو او هغه څوک چې په ژبه کې

.

.... ٨ ....

لوړې زده کړې کړي او کوي یې ، هغوي هم په د دباندنیو هیوادونوکې دا کار یعنې زدکړې کړی، چې دا حال موپه ژبه کې هم دی.

ډېرو پښتنو او سترو پښتنو په پښتو ژبه کې هم پوره لیکنې کړي، خو دا د نورو ژبو سره د پرتله کیدو نه دي. که تاسووغواړئ د بیلګې په توګه د پربپوزېشنونو له پاره څه وګورئ، دا ګوګل ته ورکړئ، نو په لسګونو لیکنې به په دې هکله شوې وي.

ما په شمیرپوهنه کې نږدې پنځه دېرش کتابونه ژباړلي او لیکلي، خو دا په شمیر پوهنه کې ډېره وړه برخه ده او د پوهنیزو څېړنوله پاره خو په پوښتنه کې نه راځي، یوازې هغه لومړنۍ زده کړې ترې شونې دي یعنې د پوهنتون تر سویې پورې، چې هغه غوره یې پسې څېړنې دي، همداسې مو ټولې پوهنې.

په پیداېښتي پوهنو کې وده

په پوهنوکې او په ځانګړې توګه پیداېښتي پوهنو کې - چې زه ژبه هم یوه له پیداېښته پیدا پوهنه، ځکه بولم، چې له پیداېښته راسره ده اوله پیداېښته د اړتیاوو په بنسټ منځ ته راغلې - هره وده د نوښتونو او د نوو پرې ابادولو پوهنیزو کړنو او کارونو په بنسټ سره منځ ته راځي.

یعنې پرمختک یا وده او نوښتونه.

دا پرمختګ او پسې راتلنه یې نوښتونه څنګه منځ ته راځي؟

دا د نړۍ تر دې ځایه ټوله وده په نوښتونو اباده ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا وده داسې منځ ته راځي، چې د اړتیاوله مخې د اړونده ریښې پوهان د دې اړتیاو په هکله څېړنې کوي، چې دا ټولې څېړنې په دمخه تیرو او د اړونده پوهنوپه لارواو قوانینوابادې وي، چې د دې څېړنو لاس ته راوړنې بیا د ټولنې د پرمختګ له پاره کارولکیږي. دا څېړنې نوپه رښتیا ډېر ې پیچلې پروسه ده اود یوه اړتیا سره سمې موضوع په هکله کیدی شي په لسګونه ، که نه سلګونه کتابونه وکتل شي، وارزول شي، ټولې موخې ته رسیدونکې لارې او قوانین وکتل شي، چې اړونده لاس ته راوړنه ترې راووېستل شي.

.... ۹ ....

هغه څه، چې ورته په کلکه ګوته نیسم، هغه دا ده، چې هیڅ یو څه په پوهنوکې د کسانویا نوره هم ښه، دپوهانو د خوښې کارنه دئ، یعني دا چې په شمیرپوهنه کی دوه زیات درې برابر پنځه کیږي، نو دا څوک په خپله خوښه شپږ کولی نه شي.

ډېره بخښنه، چې داسې یوه بیلګه راوړم، خووبه ګورو، چې ورته اړیم.

زما موخه د دې څېړنې یا لیکنې سره پښتوژبه ده:

زه په پښتوژبه کې ډېرد نوښتونو پلوی یم، خو هغه باید د ژبې لار(قوانینو) اوسم اند په بنسټ وي. په ژبه کې نوښت د چا د خوښې کار نه دئ.

نوښتونه په څه کې غواړو؟

ډېر زموږ پښتانه په دې اند دي، چې ژبه موسوچه شي.

ژبه یا ژبو کې څنګه ویونه لرو؟

زما په اند ټولې ژبې سره غبرګې پیدا دي، چې په لاندې ډول یې را لنډوم:

۱ ــ هغه ویونه یانومونه، چې د هغه څه منځ ته راوړل د کسانوکار وي اودا بیا د هغوي د نومونو پسې نومول شوي. دا نومونه لکه الځهایمر(الزایمر)، څلزیوس، سادیست او نور، همداسې نومول کیږي اوپه بله ژبه کې هم همدا دي.

۲ ــ هغه څه چې د یو څه د ودې یا پرتلونې په بنسټ منځ ته راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له دې جملې څخه به ستاندارد راوړم، چې عربي يې معياردئ. د دې له پاره هم په پښتو کې انډول نه لرو او له دې امله به يې همداسې ستاندارد يا معيار بولو.

۳ – د ژبو پيداښتي ويونه.

داسې ويونه د انسانانو د اړتياوسره منځ ته راغلي، په پيداښتي ډول. دا ويونه په ټولوژبوکې انډول لري، د ډېرو لږو ځانګړنو سره.

په دې هکله زياته ليکنه نه کوم. دا خبرې ما په خپل کتاب کې چې په کتابتون.کوم کې شته کتل کيدی شي.

.... ۱۰ ....

زما سوال او هيله

هيله ده چې د يوې بلې ژبې وی له پاره چې په مانا يې نه پوهيږي د پښتو وی مه ليکی، دا همغه په دباندنی ژبه وبولئ.

دا د چا يا زموږ د خوښې کار نه دئ او دا هم سمه نه ده، چې ژبه د قرارداد خبره ده. اوس ژبه لرواوداسې څه هم نه شته، چې موږ يې په هکله قراردادوکړو. له دې امله دا ژبه نوره هم تخريبيږي، که پرته له پوره پوهنې ګوتې په کې ووهو.

لکه:

لومړی:د ستاندارد يا معيار، سطحې، سويې او ...له پاره کچه مه کاروئ.

دا داسې برېښي، چې ګوندې موږ په کچه هم نه پوهيږو او ستاندارد ا، ...هم نه پوهيږو.

دويم: د مايع له پاره چې وی ګورئ، نونورې ژبې هم وګورئ، که په عربي ښه نه پوهيږي اويا د يوه کس څخه وپوښتئ، چې په عربي پوهيږي. د خوي له مخې مايع د شيانويوه ټولګي ته وايي، چې بهيږي او نه اوبلنيږي.اوبلن لا اوبه نه دي، هغه لا تراوسه واوره ده.

هيله ده چې په پښتو د يوه لرودي څه له پاره يو بل لرودی، چې موخه يې بله وي، مه کاروئ.

لکه غبرګون، چې د هغې له پاره اړوند د کاروني وړ مناسب ويونه شته. تاسو هغوغونډالو ته وګورئ، وبه وينئ، چې بل د همغه څه له پاره په کار وی شته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هيله ده چې په پښتوکې لرلی او سم څه بل ډول مه بولی او مه يې تخريبوئ.

ډېرش سلمه چې څوک يې ډېرش سلنه بولي، تخريب اوتيری دئ.

ژبه سوچه کيدنه.

زموږ پښتنولیکوالواو ژبپوهانو کې دا درې موضوعګانې په ډېره مينه د ليکنو اوويلو سرټکي ګرځيدلې، چې غواړم زه يې همدا اوس د خبروله پاره رامنځ ته کړم.

.... ۱۱ ....

لومړی: ژبه سوچه کيدنه (کونه).

دويم: ژبه معياري کيدنه(کونه).

دريم: ژبه پوهنيزه کيدنه (کونه).

لومړي ته: ژبه سوچه کونه يا کيدنه.

دنړئ ژبې چې منځ ته راغلي، ټولې د اړتياوپه بنسټ دي. غبرګې منځ ته راغلي اوله دې امله ټولې ژبې سوچه دي او د هرې ژبې وی په بلې ژبې کې انډول وی لري.

د ژبې سوچه کيدنې څخه به موخه دا وي، چې ګوندې موږ ټولې ليکنې بايد په پښتو وکړی شو. دا کيدی شي، ځکه چې زموږد پښتو منځپانګه – لکه د بلې هرې ژبې هم- له پيداښته پوره ده.

د ژبې سوچه کيده نو څه دي؟

دا نور بل څه نه دي پرته له دې، چې ټولې پوهنې بايد په پښتو وليکلی شو، دا په دې مانا چې ژبه بايد پوهنيزه شي.

ژبه په هغه وخت کې پوهنيزه ده، چې داسې لړ تر لړه دا لومړنيو ستونځو ته اوبی (ستونځوبی) پيداشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه: ګومان مې دئ، چې زموږزيات کسان به د لومړي ځل له پاره د ،،ستونځوبي،، سره مخامخ شوي وي او دا د مشکلاتو- يا ستونځو حل، له پاره موږ نه پيدا کوو، يعني ما هم نه دئ پيدا کړی، زما ورته پام شوی، چې دا مو په ژبه کې شته.

لکه: ملګوبی، ګوړوبی، خړوبی او نور

موږ په پښتوکې – دا بايد په ډېره خواشينئ سره ووايم- چې د هغه ساده اړتياوله پاره هم پوره مسلکې کسان نه لرو، موږ ان له هغه پيليزو پوهنو سره له پيله په پښتو څه نه لرو، موږ ان دا د ښوونځي پوهنې مو

.... ۱۲ ....ږ

لومړی: په پښتو نه دي او

دويم: موږ چې د ښوونځي له پاره څه ليکلي هغه هم ناسم دي او دا ناسمې مو هم لا تراوسه نه دي سمې کړي .

ما د شميرپوهنې يو کتاب ليکلی، چې Ketabton.com کې خپور دئ اوله اوم تر۱۲ –م ټولګي پورې مود هر کتاب څخه يوه يوه برخه څيړلې، چې له څومره ناسمونونو ډکه ده. متآسفانه، چې ټول د شميرپوهنې يا رياضي کتابونه – چې ما لوستلي - همداسې ناسم دي. موږ په نورو برخو کې هم پوره ستونځې لرو.

په پښتو کې څيړنې څنګه شونې دي؟

زموږ ژبپوهانو، چې په پښتوکې يې تراوسه ماستري يا داکتري لروده يا لري او يا يې له دې وروسته لاسته راوړي، دا يې هم له نورو ژبو څخه لاس ته راوړي، دا په دې مانا چې دپښتو د اکاديميکزده کړوله پاره هم د نورو ژبو څخه ګټه پ،رته کوو او اوس هم په خپل هيواد کې ورته د جګو زده کړو ادبيات نه لرو. نو زما په اند که څوک غواړي، په پښتو کې – لکه څنګه په نورو ريښوکې هم- څيړنې وکړي يا لوړې زده کړې، نو اړيين دئ، چې يوه پر مخ تللي دباندنۍ ژبه ښه زده کړي، که په دباندې کې د زده کړې شونتيا نه وي، نوداهڅې دې په کوردننه وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه ځنګه موچې هیواد وروسته پاتې دئ، همداسې مو په ورته ډول ژبه هم وروسته پاتې ده، چې له نږدې شپیته کاله د مخه داسې لړه رسمي سوې(په قانون کې پوره، خو قانون ته ځوک ګوري)، نوکه هر پښتون غواړي څه ولیکي ډېر ښه به وي.

نه ! ډېر اړیین به وي، چې یوه پرمختللې ژبه، چې له ټولو یې انګرېزي ښه ده او پسې روسي، فرانسوي او الماني، زده وي او د خپلې ژبې لپاره ترې کار واخلي.

دا په دې مانا، چې د نصاب له پاره د ښوونځي اوپوهنتون کتابونه سیده له انګریزي او یا دې نورو پرمختللو ژبو را وژباړي، خو هغه ژباړی باید په مسلک اوپه دواړو ژبو ښه واک ولري.

.

.... ۱۳ ....

نومونې (نومه ونې)

نومونه او په ټولیزه توګه – زما په اند- ژبه ځنګه منځ ته راغلي؟

یادونه:

ما نومونه لیکلي، خوموخه دې د ژبې ویونه وي، که دا نومونه، کړنې یا فعلونه، نومځاینیوي او یا نور څه وي.

ځنې شیان د هغو د خویونوله لارې راته روښانه کیږي.

موږ ته پوهنه په پښتوکونه ډېره ستونځمنه په دې ده، چې دا پښتو نومونه او ویونه راته ورځني نه دي، لږ ترلږه په پوهنو کې. ځنو پوهنوکې خو نه دا چې دا نومونه ورځني نه دي، په هغې پوهیدل هم ستونځمن دي. زه کله کله، چې د الماني ځخه کوم نوم په پښتو ژباړم یا پښتو کوم یا یې نوره هم ښه په پښتوکې یې انډول پیداکوم، چې پرې پوهیدنه راته ستونځمنه وي، بیا یې انګریزي ګورم اوبیا یې د عربي سره هم پرتله کوم، ګورم، چې دا ځنګه وبلل شي یا یې نوره هم ښه انډول یې څه دی. نه چې دا ځنګه وبلل شي، بلکې چې دا ځنګه یا کوم نوم یا وی دی، داسې نومونې(ښه به یې داسې نومه ونې) په تخنیک کې ډېرې مخ ته راځي، ځکه چې د نوروپوهنو د ژبې په ځنګ کې په تخنیک کې هم ستونځې لرو.

لنډ: د ژبې ستونځې او مسلکي ستونځې لرو، چې د شیانو پښتو بلل راته ستونځمن کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نومونو اوويونو له لارې يو شی يا د شيانوډله يا ښه يې ټولګی يواځني ټاکل کيږي، نه داسې نه ده، يواځنی ټاکلی دی اودا ټاکنه زيات وخت د شيانو د خويونوپه بنسټ سرته رسيږي.

موږدلته د بيلګې په توګه نومونه ترڅيړنې لاندې نيسو.

موږ درې ډوله نومونه اوويونه لرو:

يو: هغه ويونه او نومونه چې له پيداښت څخه راسره مل دي.

دوه :

.... ۱۴ ....

الف: هغه نومونه اوويونه، چې د هغه څه له پاره منځ ته راغلي، چې د هغو د منځ ته راوړونکو نومونوباندې يادېږي، يايې ورته دځانګړي خوي څخه منځ ته راوړل شوي.

ب : هغه نومونه اوويونه، چې د شيانود ميندلو له لارې منځ ته راغلي.

درې: هغه نومونه يا ويونه چې د پوهنې د ودې سره منځ ته راغلي.

و يو ته:

دا پيداښتي نومونه اوويونه په هره بله ژبه کې خپل اندول په ښتو کې هم لري او بايد موږيې ورته پيدا نه کړو. دا موږ يې په لاندې ډول لږ روښانه کوو:

الف: ټولګيزنومونه اود ټولګيز ويونو له لارې نومه ونې:

۱ – ټولګيز نومونه، چې د ګډو خويونو په بنسټ وي:

لکه انسان، نبات اوداسې نور اويا همدسې تو، سوږ،برګ او نور، دا ډول نومونه او ويونه هره ژبه لري، که په کومه ژبه کې ستونځې ورسره وي، نو د نوروژبوپه مرسته يې د خوي له مخې نومونه پيداکولی شي.

۲ – ټولګيزنومونه، چې د تودوخې درجې اړوند د ګډو خويونو له مخې چې د شيانو ګډ حالت د ځنو خانګړو شرايطو سره په ګوته کوي يا لنډ: د شيانوفزيکي حالت.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا شیان په درې ټولګیو وېشل کیږي:

اول: کلک . یعني د کلکو شیانوټولګی، چې زرې یې سره کلکې نښتې وي، لکه تیږه، یخ،واوره ، که اوبلنه هم وي.

دویم – بهیدوني (د هغوتنونوټولګی، چې بهیږي یا یې زرې کلکې سره نه وي نښتي) یا بهیدونکي (دا نوم زموږ ادیبانوتخریب کړی او اوبلن یې بولې، چې دا د دې ټولګي د یوه شي (اوبه) خوی دی(او هغه هم اوبه نه دي))، لکه اوبه، شیدې ...

دا ولې؟

ځکه چې زموږ د دې ناسم نوم اینووونکي او ناسم وي بلل کووني(که بلونکي؟؟).

لومړی ۱: د دې شیانود ټولګیو په فزیکي خوي نه پوهیدل او

.... ۱۵ ....

دویم ۱:همداسې دوي نه شوکولی، چې دانومونه له نوروژبو راواخلي، هلته دا پوره روښانه دي اوهرڅوک پرې پوهیدلی شي.

دریم – تښتیدوني (بخار،غاز ونه او غازډوله):

د دې لپاره چې خبرې اوږدې نه شي، داسې یې را لنډوو:

یو ته: هغه څه چې له پیداښته ورسره بلد یویا باید بلد وو، هغه په ټولو ژبو کې شته، ځانګړنې به یې ډېرې کمې وي.

د دې شننه ډېر وخت غواړي اوڅوک ورته سره سینه هم نه شي لرودی، چې ویې لولي، نو دلته به اوس په همدې بسیا وکړو، دویم اودریم ته به راشو:

دوه اوهمداسې درې ته: غزوم یې نه لنډ: داسې نومونه په ټولو ژبوکې همغه دي اوڅوکورته بل څه نه شي ویلی.

دریم ته: دا د هغو تنونوټولګه ده، چې زرې یې یوله بله تښتي، لکه د بویولوتنونه یا بخار، غاز او ....

دا نومونه د شیانود ټولګیو د پیژند له مخې منځ ته راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژبه معیاري کونه

معیاري ژبه نوڅه؟

معیاري ژبه باید د کلیوالي ژبې سره توپیرولري، ژبه باید خپل ګرامر ولري اووی کتابونه اود اړتیاوله پاره په معیاري ژبه یا لوړه ژبه اویا اکادمیک ژبه د لوستلو اومرسته اخستلوله پاره پوره پانګه ولري

تراوسه چې په پښتو ژبه کې څه شوي، دا ځانله یا یو یوکس کړي اودا هرومرو ستر کار، خو ډېر کم دي.

لنډ ورځنی ژبه یا کلیوالي ژبه، چې په هغه ژبه چاپیریال کې، د ټولوینژبې سره په ویلو او لیکلو توپیر لري او لوړه یا معیاري ژبه هغه وي، چې د هغې ژبې ټول ویونکي پرې لیکنه اولوستنه کوي.

.... ۱۶ ....

دانو په څه مانا؟

دا په دې مانا، چې د ختیز، سهیلي او لودیز افغانستان خلک په خپلو کلیوالي ژبو غږیږي، چې سره تو پیر لري، خو معیاري ژبه دا ده، چې ټول یو ډول لیکل پرې کوي.

لنډ: معیاري ژبه د هغې ژبې د خلکود پوهې لاس ته راوړنواړتیاوې پوره کوي.

دریم ته: پوهنیزه ژبه هغه ده، چې د اړتیا ټولې پوهنې لکه د مخه موګوته ورته ونیوله پوره کړي. دا داسې بریښي، چې دژبې سوچه کونه اود ژبې معیاري کونه په خته کې د ژبې پوهنیزه کیدنه ده.

پام:

د ژبې معیاري کیدنه یا کونه باید په دې موخه نه وي، چې یوخیالي – بې له کوم ژبني او سم اندیزدلیل- څه ژبې ته ورواچوو، چې ګونډې یوڅه خووشو.

لکه:

،، غني د ترمپ د خبرو په غبرګون کې وویل،، یا ،، ....غبرګون وښوده،،. نه پوهیږم، چې ،، په غبرګون کې وویل،، کې به د لیکونکي موخه څه وي، خوماته څه نه وایي. دا به

(c) ketabton.com: The Digital Library

نور کسان ووایي، چې دا یا هغه یا دغه موخه لري. دا چې موخه یې که هرڅه وي، خودا یوه سمه وینا نه ده، چې څوک ترې څه پوه شي.

داچې ژبې سره غبرګې دي اود یوې ژبې اړول په بله ژبه اوس ـ زموږ له پاره – اړتیا ده، باید دا خپلې ژبې انډول په بله ژبه هم په همغه انډول واړولی شو، چې دا مو نو د دې ،، غبرګون،، سره وران کړ.

که د غبرګون په ځای ،، ګړنګون،، هم ولیکو همدا یوډول به ترې پوه شو. نو اوس باید و اندو، چې موخه به څه یې وي.

وایو: غنې د ترمپ د خبرو په هکله یا مخامخ، او یا په پلوۍ څه وویل یا غنې د ترمپ د خبرو په هکله خپل اندڅرګند کړ.

دا نوڅنګه کیږي؟

۱۷ ....

دا داسې کیږي، چې د ښونځي څخه نیولې تر پوهنتون اوله دې وراخوا د هغې ټولنې اړتیاوې پوره کړي، دا په دې مانا، چې ته پوهنیزې څیړنې هم باید په خپله ژبه وکړی شې.

موږلا تراوسه دې ستر کار ته پوره هلې ځلې کول مخ ته لرو، خودا کار د حکومت دۍ او په ځانله یا یو څو کسانوسرته نه شي رسیدلی

زه دا لیکنه دلته رالنډوم اود نورخبرو له پاره نوراړینې لیکنې هم شته، چې باید خبرې سره په وکړو، هیله ده چې د تاند درنه پاڼه یا خپرونه به په دې لار کې مرسته وکړي، چې ددرناوي وړ.

لاس ته راوړنه: پښتو سوچه کونه، ـ معیاري کونه او – پوهنیزه کونه همغه پښتو پوهنیزه کونه ده.

ایا دا کار شونی دۍ؟

پښتو ژبه د نوروژبوپه څیر پوهنیزه کیدی شي، چې پای کې یوائې دوه بیلګې د شمیرپوهنې اوفزیک څخه راوړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له شمیرپوهنې یا نوره هم ښه له ځمککچپوهنې څخه:

کره، قوس، قطر، وتر، قطعه، قطاع، سطحه، محیط

پښتو یې (خو ورپورې خاندئ مه، دا همداسې دي، که زموږزړه غواړي اوکه نه):

ګردئ،لینده، نیمئ، ټوټه ونې، ټوټه، برخه، هواره، چاپیریال.

له فزیک څخه:

یادونه: دا پښتو نومول یې اړیین دې اوکه نه؟

په اړیینوالي نه غږیږم. موخه دا ده، چې په پښتوکې ورته انډول لرواوکه نه.

لومړی: (برېښنا) ترونی

په کوټوکې چې برېښنا څراغ روښانه کوو، نو انګرېزي ورته سویچ Switch په الماني ورته Schalter وايي، وهو یا کیکاږو. که دا په پښتوکوو یا نوره هم ښه، په پښتوورته

انډول لټوو، نو لومړی باید وپوهیږو، چې دا د فزیک له مخې څه دنده لري، د دې نوروژبو موخه به همدا وي اوکه څنګه؟

د فزیک له مخې دا هغه اله ده، چې دوه سیمونه ((برېښنا) وړوني) سره تړي او یا د مړکیدو وخت کې یې سره بیرته بیلوي. پوښتنه دا ده، چې دا که موږ د سویچ په ځای ،،ترونی،، وبولو، نو موخه ور به نه وي؟

د پورته انګرېزي او الماني ژبو ویونو له پاره انډول همدا ،،تړوني،، دئ.

دا چې داسې بلل یې ښه کار دئ او که نه یا په داسې بلنوسره هم انده یوکه نه، په دې باندې خبرې نه کړو، خو دا همداسې دئ، دا تړونی دئ اونه بل څه.

ناسم ویونه څنګه پیژنو؟

یوه د مخه راوړنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځني زموږ د ټولودرنو ليکوالانوسره په مخامخوالي کي دي، خو زه زه پوهيږم، چې زما لي
د دې روښانولوله پاره اړيين ګڼم، چې دا خپل اند له تاسوسره ګډ کړم.

بيا هم که دا د داسې څه ليکونکي ما باوري کړي، خو دا هم يوه ښوونه ده اوزما زده کړه.

الي له امله دي، نه ياغي يم اونه يې زه تاسوته لوړه کوم، چې زما ليکني نه د چا د مخامخو
زما ليکني يواځې اويواځې د لا نورو .خوي لرم اونه د ځانښووني له امله دي
روښانه ونو له امله دي.

زه د خپلومشرانو په ځانګړې توګه د ژبپوهانومشرانو ډېردرناوی ځکه کوم او لرم، چې
تلې او ژوندۍ به يې همدا دوي دي، چې دا پښتو يې را ژوندۍ کړۍ، ژوندۍ سا
دا د دوي برکت دی اود هلوځلولاسته راوړنه ده، چې اوس دا ژبه د .ساتي
ورکيدو کندې ته نه شي لويدلی.

.

.... ۱۹ ....

اسمونونو له امله تر اوسه مې چې د تاند په درنه خپرونه کي څه خپاره شو،هغه زموږ د ن
وو، هيله ده، چې په دې لار کې به زما ليکني داسې لړ څه دې ناسمونونو ته ستاسو پام را
اړولې وې.

دا ما .په يوه پوهنه کي چې يوڅوک څومره ورننوځي، پوهيږي، چې څومره نه پوهيږي
ر په دې پوهيږم، چې ژبه څومره ستونځمنه ده، خو چې خپله په يو څه کا .هم حس کړه
وکړې هلته د داسې يوبل څه سره مخامخ کيږي، چې په هغې هم بايد کاروشي.

زه پوهيږم، چې په ډېرو موضوعاتو به ډېرو ژبپوهانوکارکړی وي، خودا چې زه نه
پوهيږم، زه ملامت يم او دا چې زه هم بيا څه په ليکم، نو دا بيا سم کارځکه بولم، چې
سګونه کسان کار کوي اودا هم بداينه دهګورو په يوه موضوع په سلګونه که نه ڼ.

يې روښانه کړو، نو پوره دلايل ونهويونو باندې خبرې کوو او غواړو دا ناسمون ناسمو که
بايد راوړو او وښايو، نور هم ښهِيو يا څوغوره پوهنيز لاملونه يا دلايل ،يا غوره دليل
چې

او پوهنيز -سم انديز – يد غورهپه همدې ډول که بيا دا څوک ردوي هم با .دا ناسم دی
دليلونه رواړل شي.

او يا که د اړونده وی خونديونه د وی د خوي سره مخامخ وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ليکنې په دننه کې کتل کېدی شي؟

کوم دليلونه کيدی شي؟ دا نو

دا ځکه په پيل کې راوړم، چې موږ ورسره د سټه او له پوره وخته بلد بېلګه يې روغتون
.ه سملاسي پوهيږو، چې دا روعتون موږ د روغانو ځای بللی‌د دې وی ښځ .يو

.ناروغتون، رغنځی، يا رغنتون :نو دا چې موخه مو د ناروغان ځای دئ بيا دا بللی شو
.شوی رانيول فارسي ښخه ځنې بيا وايو، چې دا له

.نه داسې نه ده

ي ، ځکه ژبې د شته او بايد و کې په هره پيداښتي ژبه کې چې يو وی وي، هغه په پښتو
اړتيا په بنسټ، د پيداښتي لارو سره منځ ته راغلي او دا هره ژبه، پښتو هم او اړتيا مو
.سره همغه دي

کوم دليلونه نه دي؟

.

.... ۲۰ ....

کې دي؟ مخامخوالي کوم دليلونه د ژبلار سره په ټکر يا

ناسم ويونه څنګه پيژنو؟ و، چېاوس راځ

چې په ناسم څه وپوهيږو، دا په ژبه کې داسې ،دئ دا کار په پيداښتي پوهنو کې لږ ساده
.لږڅه ستونځمن کار دی، خوسره له دې هم په ژبه کې د ژبلار په بنسټ لارې شته

لارو داسې ويونه، چې د پيداښت په اوږدو کې يې د پيداښتي :پيداښتي ويونه :لومړی
سره سم لرو، بيا کله کله زموږ ځنې ليکونکي د خپل خيال په بنسټ د هغو له ډلې ځنې
لکه موږ اوتاسې په ګڼونو کې د لرلې ښځه په .ويونه راباسي او په بل ډول يې نوموي
په دې هکله).څنګ کيږولکه چې دېرش سلمې ته دېرش سلنه وايواودا پخپله بې لارې ده
(مې ليکنه شته

:دويم

:يوکره پيژند لرونکی وي د بل کره پيژندلرونکي وي په ځای ايښوونه ناسمه راځي د

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې عربي ،که د یوه څه له پاره په پیداښتي توکه په نامه نه پوهیږو، لکه د مایع له پاره نود خپلې ناپوهۍ په بنسټ بیا د دې له پار یود بل څه له پار ټاکلی کره پیژند لرونکی ،دئ ټاکو، چې دا بیا هرومروناسم باید وي، لکه د مایع له پاره چې انډول پښتویې نوم یا وی په دې).بللی اوبلن او زموږ ژبپوهان دا ډېر او خورا او دلارې وتلی ناسم بهیدونکی دئ (هکله مې لیکنه شته

اویا موږ کچه، چې ځانګړی پیژند لري ، بې ځایه اوبې له کومې ژبلارې د هوارې، معیار دا پردي ویونه دي او په .نورو له پاره کارو و، چې دا ټول هم پوره ټاکلي پیژندونه لري او پښتو کیدی نه شي.

نوپه داسې ویونو، چې انډول ورته په پښتونه لروڅه وکړو؟

.دې ډول ویونو ته همهغه د د باندني ژبې وی کارو و، که عربي وی وي،خونوره هم ښه

:دریم

.... ۲۱ ....

:نه لرلي نومونه بیا د خوي له مخي نوموو کې ځنې په پښتو

ځنې څه یا د شیانو نومونه، چې موږ په پښتوکي نه لرو یا نه لروده، هغه د هغه څه له خوي د .چې دا کار د نورو ژبو ویونکي هم کوي ،څخه پیژنو، اود خوي له مخې نوموو په توګه هغه ځای چې موږ هلته لمونځ کوو، لمنځتون بللی شو یا په هغه بیلګي دا نوم ورته د لویې پکتیا په)مري خښبیږي مرستون بللی شو چې کې ونوځای تاسونه راته برګیږي، نووبه وایم، چې روغتون مو که خو ،(ځنو ځایونو کې اخلي به سم نومول شوی رغنځی، رغنتون اوهمداسې ناروغتون بللی وی، د خوي سره د هیڅ سمون له پاره نا وخته نه شته ،وی.

:څلورم

موږ خپله غوښتنه څنګه ښوولی شو، چې سمه ده؟

.دا د غوښتني ښوونه نه ده، چې دا ګوندې دې اوهغوعلماوو لیکلي اوویلي، نوسمه ده ---

.یا دا چې له دې ستونځوسره مخامخ یو، نو باید دا لار وټاکو ----

ځم د دې ،، ی،، غبرګوني ؟ یا پنځمې ،، ئ،، ته‌را

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه دلته د دي له پاره يوه لنډه يادونه کوم اوبيرته تاسو درانه همهغي خپلي پخوانۍ ليکني ته
رابولم، چې ويې ګورئ، هلته داسې نورد ويلوڅه نه دي پاتې شوي اوزما دلايل
.هم په سم انديزدليل ژبلارې نه دي رد شوي

.له ليکنه ، چې ،، ئ،، ربښتيا تپل شوې کتلی شئ‌په دې هکله مې ب

.د شميرپوهنې څو ساده روښانه ونې، چې پرې پوهيږو

شميرپوهنه د څه سره سر او کار لري؟ :هر څه ډېر لنډ

.د شميرپوهنې له لارې د شيانو څووالی او څومره ګڼل او شميرل کيږي

دا نو څنګه؟ ايا ګڼل او شميرل سره بيل دي؟

.... ۲۲ ....

.دا په ټول ژبو کې همداسې ده، خو موږ ورسره لا بلد نه يو

که په .ګڼلو د يوه څه څو والی پيدا کوو:لومړی هغه چې پوښتنه يې څو او څومره ده
.(پاره ساتلی دلته شميرل نه وايو، هغه مو بل څه له)يوتوکری منې پرتې وي، نو دا ګنو
لس منې، ما څلورمنه غنم راوړه، يا ما دوه پاوه چای واخسته يا ما نن پنځه ساعته :بېلګې
.کار وکړ

په ذکات کې لسم .د ګڼلو په ذکات کې څوم من ذکات دئ :دويم چې پوښتنه يې څوم ده
.سپين په ښوونځي کې څوم لمبر شو؟ او داسې نور... کن

ګڼل په څه شي ګيږي؟

.... ل په ګڼونو کيږي، چې هغه په نا عربي ليکدود ژبو کې له کيڼ وښي لور ته دي‌ګڼ
او داسې يې .... ۳ ، ۲ ، ۱ ، ۰ دي يا يا يې له ښي و کيڼ لور ته ليکو لکه ۰، ۱،۲،۳
.او نور ...درې ،(دوې) صفر، يو، دوه :لولو

ښي، خو داسې څه د ځنو شمېرنيزو ويونو سره بلدېدل، که څه هم داسې لږ مسلکي برېږ
موږ پيداېښتي ګڼونه لرو او نور ګڼونه، که :ناڅه ورسره بلدېدل راته ناآږيين نه برېښي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځووالی يې غواړو وګڼو، نو د دې ګڼونو سره پرتله کو يا نوره هم ښه د دې ؛نونو په نظم پيداښتي ګڼونه ګڼلوړ دي او ناپايګڼلوړ دي .کې راولو

نوړ او ناپای ناګڼلوړګڼلوړ او ناګڼلوړ، ناپای ګ

.

.

.

.

.

.

.... ۲۳ ....

موږ له دې وروسته په ژبه کې ناسم

ننباسلو ويونو برخه باندې پيل کوو.

ډاکترماخان ميږی شينواری

،، ئ ،، په پښتو تېل شوې.

په خواشينئ بايد ووايم، چې زه په ګرامر، چې اسم، فعل،صفت يا ستاين نوم اوکه نور څه شيان دي نه پوهيږم. خو بيا هم ګومان مې دئ، چې په ژبه پوهيږم او د ژبلارې سره سم پرې ليکنې او خبرې کوم، خو په خواشينئ بايد ووايم، چې په ژبه کې دې ناسمونومو وناسمو ويونو ته يواځې زما فکر شوی، ځکه د بل چا ليکنې په دې هکله نه ګورم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه هم دا له دي امله ليکم، چې خبروته يې راواچوو او ژبه مو له ناسمونو سره مخامخ نه کړو.

راځم خپلې موخې ته او هغه دا ،،ئ ،، ده

دا (ئ) په پښتو تپل شوې،هيله ده، چې ددې د کاروني ځخه ځانونه وژغورو.

ولې؟

دا ،، ئ ،، همداسې ويلکيږي، لکه ،، ی ،، نوبيا ولې دا ،، ئ ،،.

ځنې وايي، چې دا يوه د فعل اودا بل د نوم او پرونوم له پاره ده، خود صفت له پاره هم بله په کې نه شته.

دا به ومنو، چې دا دې داسې وي . پوښتنه موداده، چې ايا په دې نورويېګانو کې داسې نه ده؟ ، هغه په اسم، فعل اوصفت کې نه راځي؟

که راځي، نو د هغو له پاره بيا ولې نورې يېګانې نه ليکل کيږي؟

که داسې مخته لاړ شو، نوکومان مې دئ، چې موږبه بيا په پښتو کې شل يا ځلرويشت يېګانې ولرو.

.... ۲۴ ....

دا تازه په پښتوتپل شوې،،ئ ،، يواځې اويواځې د پښتو ناسمون دئ.

وايي چې، تول نوي خواږه دي پرته له مرګه، نو ،، ئ ،، نوې په ژبه راتپل شوې، تل يې کاروو.او چې ګورم، دايواځنی يې ده، چې تل يې دا ناسمون سم ليکو.

د توري يا نور هم ښه يې ، د غږ لرونکي توري له لارې نوم او فعل نه ټاکل کيږي. دا ،،ئ،، يو غږدئ اود هر څه سره راځي اوتر اوسه راتله، خوولې دې بيا د ،، ئ ،، له لارې، چې همهغه د،،ی ،، غږ په ځای يې بې له اړتيا راولو او له دې لارې فعل وټاکو.

موږ په پښتو کې داسې يوه ،، ئ ،، نه لروده، چې له عربي مو پور کړه اوبله په عربي کې هم نه شته، چې د نورو ....له پاره يې راوړو، نو که دا ،، ئ ،، همهغو عربوته پرېږدو په ژبه کې مو نه دا چې کموالی نه راځي، ژبه موله ناسمون څخه ژغوري او که نه، نو د څه سره به مامخ شو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

که د فعل یا کړ یې بدلیږي، نو باید د ټولو پرونومونو له پاره دا کار وشي. نو ددې له پاره ځما وړاندیز به په لاندې توګه وي.

او که نه، نو له ،، ئ ،، هم تیر شی. ژبه هم ګډوډي نه مني.

وړاندیز:

پرونوم .... کړ .. پخوانی بیګانې...اوس

ته ....ډوډی.....خوري......خوري

تاسو........... ډوډی..... خوری......خوری+

هغه،هغوي.. ډوډی......خوري......خوری+

که ما، موږ ..ډوډی.....خوړی......خوړی=

دا بیا کیدی شي د کړ (کړنې) او پوښتنې اونوروحالتونو له پاره هم نورې ورزیاتې کړي، کیدوني دي.

<u>هیله ده، چې ټول به خبرې پرې وکړو</u>

په شمیرپوهنه کې یوه لار(قانون) ده، چې که یوه لار د

.... ۲۵ ....

۱ له پاره باورولري او هغه د ن له پاره هم باورولري، نوهغه بیا د د ن + ۱ له پاره باوري او همداسې دا بیا د ټولو پیداښتې ګنونوله پاره باورلري. دا داسې نیمه نیمخوره دی، خو راسره ویې منی.

دلته هم چې یوڅه د یوه پرونوم کړ ،،یې،، بدلون له پاره باوري وي، نو همهغسې لاربیا باید د نورو پرونومونو کړ ،، بیګانو،، له پاره هم باورولري.

په ژبه کې بیا پوښتنغونډالې راځي او نورګرامري څه، نو بیا به د هغوسره څه کوو؟

او که داسې وي، چې د شپږ پرونومونو څخه د یوه پرونوم کړ له پاره بله ،،ئ ،، په خپله خوښه ټاکی، نو بیا به د دې نور پرونومونو پرته ددې نورو غږلرونکو تورو سره څه کوو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ايا د هغو څخه به هم د كوم يو له پاره بل ډول غبرتورى پيدا كوو؟

كه بې لارې يو، خوبايد دا بى لاري پرېږدوا و كه داسي نه انګيرو، نوبيا دا بايد ټوليزه شي، يعني د ټولو غږ لرونكوسره بايد د كړ له پاره بل غږلرونكى وټاكو اود ټولو شيږ نومځاينيوو او همداسي د نومونوله پاره، چي دا به بيا موږ له خپلي ژبي پښيمانه كړي.

همداسې: تنباكو كرو كې هم بايد دا كرو له پاره كرؤ وليكو اوداسي نور.

ژبه مو ملكيت نه دی اودا پيداښتي حالت يي د هرڅه له پاره بسيا كوي اوكه نه نوبيا خو ورته ناسم څه نه ټاكو.

يا تاسو د دې كار دليل وليكى، چې ولې؟

راځى چې په ګډه دا د عربو ،،ئ ،، له پښتوبيرته لرې كړو، ډېرې بيګاني لرو.

په پاى كې: زه له ټولولوستونكو ډېره بخښنه غواړم او ستاسو هر ډول ځړې ګوتنيوني ته هركلى وايم.

د منلي خپيب غلي أه ليكنه

زما په يوې ليكني، چي ،، ئ په پښتو تپل شوي،، درانه او منلي استاد خبيب علي د رد له پاره له دلايلو څخه يو دا دليل راوړى. نور به يي هم درسره ګډ كړم.

.... ۲۶ ....

منلى استاد خبيب ليكي:

.،، كه موږ د ډاكتر صيب ماخان شينواري خبره سمه وبولو او كړواله «ئ» په پښتو ليكدود تپل شوي وګڼو، نو دا څنګه كېداى شي چي وزير محمد ګل خان مومند يا بل كوم ليكوال دې دومره لوى بدلون په پښتو ليكدود كې راوستى وي او په پښتو ټولنه كې دې هېچا ورسره مخالفت نه وي كړى؟،،

پيل يادونه: ماډېر دلايل راوړي او ډېر هڅېدلى يم، چې تېروتنه په را څخه ونه شي، خو دلايل مي كه څوک نه مني، نو په پوهنيزه دلايلو دې يي رد كړي، نه چې هغه يا ده ويلي يا ليكلي، نو بايد سم وي او يا چې د بل چا ورته نه يي پام شوى، نو زمادې هم ورته نه پام كيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زموږ مخکښانو دا ژبه سمه کړې ساتلې او به رسمي چوکاټ کې یې منځ ته راوړې، دا یوه ستر کار دی، چې پښتانه یې باید تل منندوي.

دا چې ما دا،، ئ،، تېلي بللې، نو دايي يو پوهنيز ځواب نه دی، چې هغو یا دوي دا کار کړی، نو اسي دې وي. ناسمونونه هرڅوک کوي او بيا دژبې درسمي دپيل وخت کې او دابهماته هم ټول لوستونکي وبخښي. که دا ماته ناسمه نه برېښېدی، نو بيا مې ولې دا ليکنهکوله.

په پورته ،، هغه،، کې يوه روښانه ،،ه ،، اوبله پڅه ،،ه،، ده اوکه روښانه اوپڅه درته ښه ن برېښي،هرډول يې،چې بولی. دلته به نوڅه کړو؟

زما اندېښني هم همدا دي، چې نو ولې زما ورته پام شو اويا ولې زه داسې تيری کوم. دا يوپوهنيز تيری دی اوله دې امله باید پوهنيزه جزا وتاکل شي، خو د يوې پوره څېړنې وروسته.

دا نو څنګه وڅېړو؟

موږ خوداسې یوه دولتي اداره نه لرو، چې دا کار سرته ورسوي، دا کيدی شي، چې د ژبپوه اوپه ژبه پوه کسانوله خوا سرته ورسيږي. دا خوماته وړه خبره نه برېښي، ځکه دومره تېنګار په کوم او ګران لوستونکي دې همداسې اند نه وي، چې ګوندې د يوه ليوني او سرسختي يا نانورمال کس سره مخامخ دي. زه تل په جنجالي خبروکې د ځان له پاره په حق قايل نه يم، خو په تاسو مې قانعکول هم راته اړيين برېښي.

.... ۲۷ ....

بيا ليکي:

،،باید ووايو چې په پښتو ژبه کې همدا یوه زورکي واله «ۍ» په دوو بڼو ليکل کېږي، چې موخه ترې په اصل کې د دوو اوازونو څرګندول دي. د پښتو ژبپوهنې استاد پوهاند زيار صيب يې دا دوه بڼې، يوه نوموالـه (ۍ) او بله کړوالـه (ئ) بولي،،.

،،استاد محمد معصوم هوتک هم يوځای پښتو يېګاني پنځه ګڼلي دي چې ګومان کوم منظور به يې ترې پنځه بڼې وي، نه پنځه يېګانې،،.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ګوره هم پوهنيز دلايل نه شي کېدی. دا ناسمون دی، چې له هره وخته شوی وي. زما درنښت دې ټولو ژبپوهانو ته ې او په تېره بيا له ما مشرانو ته.هغوي زموږژبې تهبطساره ستر کار کړی، چې موږ هغه بايدمخ ته بوزواو په هغو يې اباد کړو

ښاغلی خبيب علي صيب ليکي:

،، که موږ د ډاکتر صيب ماخان شينواري خبره سمه وبولو او کړواله «ئ» په پښتو ليکدود تېل شوې وګڼو، نو دا څنګه کېدای شي چې وزير محمد ګل خان مومند يا بل کوم ليکوال دې دومره لوی بدلون په پښتو ليکدود کې راوستی وي او په پښتو ټولنه کې دې هېچا ورسره مخالفت نه وي کړی؟،،

په خواشينیسره بايد ووايم، چې زه اوس هم په دې خپل اند کې ځانله يم، خو دا دی زما ياغيتوب ونه ګڼل شي، دا دې د يوه زاړه زده کوونکي، پوښتنوځواب وي، چې زما له تاسو هيله ده.

ښوونه نو څه شی دی؟

په پيداېښتي پوهنو کې د ښووني لارې اود يوڅه يا د غوښتنو ښوونه روښانه ده، خودا په ژبه کې هم روښانه ده او که څنګه؟

هو!په ژبه کې موږ ژبلارښود لرو اود هغې له مخې هر څه راته روښانه راپېژندلشوې دي. د بېلګېپه توګه : موږ ګورو، چې که يو نوم په ې سره پای شي، نو هغه ښځينه نوم وي. په دې کې بايد مخامخوالی نه وي، که چېرې داشې نوم مخ ته راغی، چې په ،،ې،، پای شوی او ښځينه نه وي، نو بيا دا لار ماتيږې اوباورله لاسه ورکوي.

.... ۲۸ ....

د دې په څټ باورنه لرې، يعني هروی چې په ،،ې،،سره پای شي، نو ښځينه نوم نه کيږي.

موږزموږ په ژبه کې د ،،کړی اوکړئ(؟) په ډول نورڅه هم ډېر لرو، لکه وړې،وړې، خورې،خورې يعني غلامي د غلامیکړی ،،وړې،، کړې او دا ،،وړې شوې،، کړی يې د ځان سره کور ته وړې.

يا دا د انګورو خورې داني دې غلامي راټولې کړې او هغه کس ورته امروکړ، چې دا به خورې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خورې، دا د انګورخورې داني به خورې. یا

ولې ولې ولې

دلته ګوره ستونځه په ییګانو کې نه ده، دا د ژبې تولیزه ستونځه ده او له دې ستونځوسره مورږبلد یو اود ستونځوبې له پاره یې نورې پخپله منځ ته راوړې لارې نه پیداکوو.

د مشرانو لیکنې: دا چې زموږ مشرانوداسې لیکلي، دا پوهنیز د لیل نه شي کیدای. پوښتنه دا ده، چې دا نو بیا ولې د نوروییګانوله پاره باورې نه دي.په دې هکله ما په خپله لیکنه کې یو لښتکی په توګه هم لیکلې، چې دې نورو ییګانوسره دې نو څه وشي. یوه لار(قانون) چې تولیزنه وي،هغه باورنه لري.

د شمیرپوهنې لار د ژبې لارې څخه هم نه شي بیلیدلی،هلته لارده، چې یوه لار د یوه

ګڼ له پاره باوري وي او د یو بل ګڼ له پاره هم باوري، نو بیا هغه لار د ټولوګڼونوله پاره باوري ده.

دا ژبلار نه ده، خو په ژبه کې یوه نوې لارده، چې په سمون یې خبرې باید اجازه ولري.

منلی خبیب غلي لیکي:

،،د دې غونډې په پایله کې چې کومه فونیمیکه الفبې وټاکل شوه، په هغې کې هم پنځه یېګانې دي. البته په دې «ئ» بنه پکې کومه یې نشته.،،

زه د پنځه یا بشپړو ییګانوسره ستونځې نه لرم، خو دا باید ژبلارې سره سمې، یا د ټولو له پاره او یاد ،، ئ ،، لهپاره هم نه.

درونډ خبیب غلي لیکي:

،، باید ووایو چې په پښتو ژبه کې همدا یوه زورکي واله «ی» په دوو بڼو لیکل کېږي، چې موخه ترې په اصل کې د دوو اوازونو څرګندول دي. د پښتو ژبپوهنې استاد پوهاند زیار صیب یې دا دوه بڼې، یوه نوموالـه (ی) او بله کړوالـه (ئ) بولي.،،

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه د سترو او غوره ليکوالانوپه ليکنوکي دا ګورم اوزوريږم، چي په هکله يي څه ليکم، خو په کلکه په دې اند يم، چې يا ،، ئ ،، نه شته او يا د نورووييګانو اوازونو يا غږونو له پاره هم بايد ييګاني پيدا شي.

که دا يوه لار وي، نوموالي اوکړوالي يي ګاني شته،نو د با يد دا د نورووييګانوله پاره هم وي.

يوه لار (قانون) په هغه وخت کي باوري دی، چي توليز وي.

ښاغلی خبيب غلي ليکي:

،،که موږ دا «ئ» له پښتو ليکدود وباسو نو د سوبل لويديز وګړي به څه کوي؟،،

ييګاني څلور اوبني بدلي: دا د ژبپوهني لار نه ده، چي بني دي بدلي وي اوييي دی همغه وي. دلته دې هم بيا د نورووييګان له پاره همغه يي خوبدله بڼه پيدا شي.

په پوهنه کې يوڅه د يو چا يالورله پاره نه کيږي.

ما رښتيا دا د عربو يي بللي،کله د ګوډي الف او کله يي د مسئول يي بولم. موږ هم مسئول يو د مسئول يي بايد و ليکلی شو.

زه دا ليکنه نه اوږدرم، په دې ليکنه پسي مي بله ليکنهکړې، هيله ده، چي ګران لوستونکي او مينهوال به يي ولولي.

.

. ...۳۰..........................

ډاکتر ماخان ميرزی شينواری

بيا هم دا ،، ئ،، تپل شوې

د مخه يو څو غوره راوړني

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر اوسه مې چې د تاند په درنه خپرونه کې څه خپاره شو،هغه زموږ د ناسمونونو له امله وو، هيله ده، چې په دې لار کې به زما ليکنې داسې لږ څه دې ناسمونونو ته ستاسو پام را اړولې وي.

په يوه پوهنه کې چې يوڅوک څومره ورننوځي، پوهيږي، چې څومره نه پوهيږي. په دې بوهيږم، چې ژبه څومره ستونځمنه ده، خو چې سړی خپله په يو څه کار وکړي هلته د داسې يوبل څه سره مخامخ کيږي، چې په هغې هم بايد کاروشي.

زه بيا بخښنه غواړم، چې په ډېرو موضوعاتو به ډېرو ژبپوهانوکارکړی وي، خودا چې زه نه پوهيږم، زه ملامت يم او دا چې زه هم بيا څه په ليکم، نو دا هم بيا سمکارځکه بولم، چې ګورو په يوه موضوع په لسګونه که نه سلګونه کسان کار کوي اودا هم غنيوالی يا بډاينه ده.

ناسم ويونه څنګه پيژنو؟

د لته بيا لږ تکرار دی، خو زه اړ وم، چې دا مې لبکلي وي او اوس يې راتهلړې:ول شتونځمن بريښي.

دا په پيداښتي پوهنو کې لږساده ده، چې په ناسم څه وپوهيږو، په ژبه کې داسې لږڅه ستونځمن کار دی، خوسره له دې هم په ژبه کې د ژبلار په بنسټ لارې شته او داسې يې لنډ به ګوته کوو.

لومړی: داسې ويونه، چې د پيداښت په اوږدو کې يې د پيداښتي لارو سره سم لړو، نو د هغو له ډلې ځنې ويونه راباسل او په بل ډول يې نومول ناسم دي.

لکه موږ اوتاسې په ګڼونو کې د لرلي لار څخه په څنګ کيږو، چې بېلګه يې ديرش سلمي ته ديرش سلنه وايواودا پخپله بې لارې ده يعنې د پيداښت سره مخامخوالی دی.

دويم: د يوکره پيژند لرونکی وي د بل په ځای اينسوونه ناسمه راځي: که د يوه څه له پاره په پيداښتي توکه په نامه نه پوهيږو، لکه د مايع له پاره، نود خپلې ناپوهی په بنسټ بيا د دې له پار يود بل څه له پار تاکلی کره پيژند لرونکی نوم يا وی تاکو، چې دا بيا هرومروناسم بايد وي، لکه د مايع له پاره چې انډول پښتويې بهيدونکی دی او اوبلن وايو.

دريم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګوره بيا لور، لور اولورهم لرو، نودا توپيرونه به بيا ښکاره بيلوو، دا خوژبه ده اوداکاربايد وکړيشو، بې له دې چې پرته له ژبدود د ژبې په توروکي زياتوالى راولو.

اوس راځو دې ته چې:

بيا هم دا ،، ئ،، تپل شوې

زه پوهيږم، چې زما ليکنې زموږ د تولودرنو ليکوالانوسره په مخامخوالي کې دي، خو زه د دې روښانولوله پاره اړيين ګڼم، چې دا خپل اند له تاسوسره ګډ کړم.

بيا هم که دا د داسې څه ليکونکي ما باوري کړي، خو دا هم يوه ښوونه ده اوزما زده کړه.

زه تاسوته لوړه کوم، چې زما ليکنې نه د چا د مخامخوالي له امله دي، نه ياغي يم اونه يې خوي لرم اونه د ځانښوونې له امله دي. زما ليکنې يواځې اويواځې د لا نورو روښانه ونو له امله دي.

زه به د خپلومشرانو په ځانګړې توګه د ژبپوهانومشرانو ډېردرناوى ځکه کوم او لرم، چې همدا دوي دي، چې دا پښتو يې را ژوندئ کړئ، ژوندئ ساتلې او ژوندئ به يې ساتي. دا د دوي برکت دئ اود هلوځلولاسته راوړنه ده، چې اوس دا ژبه د ورکيدو کندې ته نه شي لويدلى.

زه دلته د دې له پاره يوه لنډه يادونه کوم اوبيرته تاسو درانه همهغې خپلې پخوانئ ليکنې ته رابولم، چې ويې ګورئ، هلته داسې نورد ويلوڅه نه دي پاتې شوي اوزما دلايل هم په سم انديزدليل ژبلارې نه دي رد شوي.

زه يوه بيلګه راوړم:

.... ٣٢ ....

زه يواځې دې ته ګوته نيسم، چې په رښتيا دا د عربو د ګودې الف ،، ئ ،،، چې موږ هم ورته د ،، مسئوليت،، په ليکلو کې اړ يو او زموږ د ناسم ليکندول يا – دود مسئوله ده، مسئوليت د همغومسئولوپه غاړه واچوو اونوره يې همغه يواځې ،،مسئوليت،، ته پريږدو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه یادونه دې وي او هغه دا چې دا د ،، مسئولیت،، ئ د دریم ډېر ګړو کړنو له پاره تل همداسې سمه نا سمه لیکل کیږي، دا په دې مانا، چې د لیکوالانو پام یې ډېر ځان ته را اړولی.

هغه دلایل، چې زما د لیکنې مخامخ – چې ئ په پښتو تپل شوې- لیکل شوي، زه ورته په لاندې توګه ګوته نیسم:

دلیل – چې هرومرو باید پوهنیز وي- راوړو، یا یې منو او یا یې په یوه پوهنیز دلیل ردوو.

زه زما د پخوانۍ لیکنې د ردونې دلایل په داسې لنډه توګه په ترتیب راوړم او بیا یې یا د منلو او یا نه منلو پوهنیز دلایل په همهغه ترتیب له تاسو سره ګډوم.

زما دلیکنې مخامخ لیکنې:

لومړی - دا چې زموږ مشرانو دا ئ داسې لیکلې، نو دا له دې امله سمه ده اوسمه باید وي.

او یا دا چې:

که دا ئ ناسمه وي، نو ول.ې په دومره وخت کې زموږ د مشرانو دې ته فکر شوی نه دی

دویم:

بیګانې څلور اوبنې بدلې یعنې په پنځه ډوله لیکل کیږي، دا یو غږ، چې همغه غږ دی، په دوه ډوله- چې ی او بله یې ئ ده- سره لیکو.

:دریم

.د غلامۍ کړۍ ماتې کړئ :غونډاله لرو

.... ۳۳ ....

دلته نو باید د ،، کړۍ،، نوم او ،،کړئ ،، منځ کې توپیر وشي، نو له دې امله دا یوه کړیاله او دا بله نومیاله یې دي.

د پورته درې راوړنو مخامخ دلیلونه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړي ته:

موږ د خپلومشرانوپوهانو په پوهه نوې زده کړې کوو اود ژبسمون له پاره په دې زده کړو ودان نوي سمونونه ورزیاتوو. دا له پیداښته پیداښتي خوي دی، دا په دې مانا چې که زموږ راتلونکي له موږڅخه پوره په هر څه کې د مخه نه شي، نو دا به بیا زموږ ملامتیا وي.

هره پوهنه کې چې یوه لار تولیزه نه وي، ناسمه ده.

نیسو، چې د ،، ئ،، لیکل اړیین دي، نو پوښتنه به بیا دا وي، چې دا نو بیا د نورورییګانوله پاره ولې باید باوري نه وي. په دې هکله ما په خپله لیکنه کې یو لښتکی په توګه هم لیکلي، چې دې نوریی ګانوسره دې نو څه وشي.

د شمیرپوهنې لار د ژبې لارې څخه هم نه شي بیلیدلی،هلته لارده، چې یوه لار د یوه ګڼ له پاره باوري وي او د یوه بل پسې ګڼ له پاره باوري شي، نو هغه لار بیا د تولوګڼونوله پاره باوري ده، دا په دې مانا، چې یوه څه ته یوه لار وټاکو، چې هغه کار موږ کړی وي او هغه بیا د بل اړوند څه له پاره باوري نه وي، ناسم دی.

دا شمیرپوهنې لار په شمیرپوهنه کې ښوول کیږي.

زه د سترو او غوره لیکوالانوپه لیکنوکې دا ګورم او زوربږم، چې په هکله یې څه لیکم، خو په کلکه په دې اند یم، چې یا ،، ئ ،، نه شته او یا د نورورییګانو او اوازونوله پاره هم باید ییګانې پیدا شي.

بیا: یوه لار (قانون) په هغه وخت کې باوري دی، چې تولیز یا تولباوري وي.

دویم ته:

.

دا د ژبپوهنې لار نه ده، چې بنې دې بدلې وي او یې دې همغه وي. موخه د ،،ی،، وینه ده اود دې له پاره دا ،،ی،، بسیا کوي او که نه، نو دلته دې هم بیا د نورورییګان له پاره همغه یې خو بدله بڼه پیدا شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همداسي ده.،، چي ،، د غلامی کړی ماته کړی،،. ځکه چي:

يو: په پورته روښانونه کي خوستونځه په ،، ی، ئ ،، کي نه ده، دا د يې‌ګانو دنده هم نه ده او زه په بل ځه کي هم ستونځه نه ګورم، که په زور يي نه پيدا کوو. دلته په لومړی کړی کي ک بايد يوزورکی ولري يا لومړی کړی دوه سيلبي لري يعني يوه سيلبي يي ک – او بله يي –ړی ده او دا دوهمه کړی يوه سيلبي ده.

همداسي ده. ،، چي (د غلامی کړی ماته کړی). ،، که نه نو دا ورته ستونځي د نورو يی ګانوسره هم پېښوي.

د بيلګي په توګه دې لاندې غونډالي ته ستاسوپام راګرځوم:

په کړی او ک-ړی کي چي غواړو توپير وکړو، نو بايد په دا يوه کي د ک پسي ځه راشي او نه د وی په پای کي بلو، چي هغه د ناسمي ويېنځ – که ورسره مخامخ کيږو= راشي.

غلامي دا دلته ولي دا وړې خورې ورې وريژې(ز، ج) يا د ډوډی ټوټي هلته وړې او خورې (غونډاله که ښکلي نه وي، نو بخښنه دي وي).

دلته هم لومړی وړې، خورې دوه سيلبي دي يعني ،، و - ، - ړې،، او ،،خو - ، رې،، اودا دوهمي يوسيلبي دي، دا په دي مانا، چي د کړی او کړی سره له هرې لورې يو ډول دي.

اويا

ولي ولي ولي؟

په پورته کي دا ،، ي ،، دربواره يا دري ځله راغلي، يوه پوښتنه ده بله يي نوم دی او بله يي کړنه ده دا په دې مانا چي په شپږواره ردبدلېدني سره يعني له وي دربواړه هريو هر ځای نيوی شي.

.... ۳۵ ....

د لته دې نوبيا يوه ،، ې،، وي اودربواره ليکني.

که دلته اړيين نه وي، نوبيا دي په ،،کړی،، ولي ،،ئ،، راشي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله بیلګه به بې له يې راوړو:

،،تلل (له یوه ځای څخه وبل ځای ته،، او،،تلل (یعني د یو ځه کچول یعني د څومره والي جوتول)،، همداسې ،، تلنه،، او ،،تلنه،،.

ګوری زموږ په دې ډول ستونځې لا ډېرې دي.

غلامي هلته ستا تلنه (له یوځاي څخه بل ځای ته) به هرومروستا د بار تلنه(چې څومره دروند دی) اړیینه کوي.

کوچی په کوچ کې کوچ له ځان سره یووړل.

کوچی کوچ په کوچ کې له ځان سره یووړل.

کوچ(کوچ: له یوځای بل ته تلنه او دابل يې هغه غوږ خوندور کوچ)

کچه (؟)

ډاکتر ماخان میږی شینوری

دې لیکنې ته مې پام شو چې ومې لوستل: په ننګرهاار کې د کابل په کچه روغنوت جوړ شو.

موږ په ژبه کې چې ځه په خپله خوښه لیکو، بې له دې چې په هغه وپوهیږو، ناسم راځي. د بیلګې په توګه دا کچه زموږ په ژبه کې د داسې ځه له پاره زموږ د لیکلوست خاوندانو له خوا کارول کیږي، چې هغه يې ترې پوهیدنې اوبنستیزې مانا سره هیڅ اړوندوالی نه لري

کچه ځه ته وایي اوموږ دا ځنګه، ولې او د ځه له پاره ځنګه ناسمه کاروو؟

.... ۳۶ ....

په لاندې کې یوڅو بیلګې راوړو اوبیا ګورو، چې دا کچه ځنګه او د ځه له پاره کارول شوي دي.

لولو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

الف : ،، په جلالاباد کې د کابل په کچه روعتون جوړشو،،.

ب : ،، سږ کال د ټول هواد په کچه د مالي ستونزو له امله ۲۲۰ کارخونې تړل شوې دي،،.

پ : ،، ننګرهار کې د درې ولایتونوپه کچه د ړندو تر منځ د کرکټ ټنځوس اوریزه سیالي پیل شوه،،.

ت : ،، ولسمشر غني د سیمې په کچه د ترکمنستان...،،

ټ : ---- کله کله لولو، چې: ،،....په ډېره کچه...،،...
ث: :.... ،، د سیمې په کچه مرکز جوړ کړي،،.
ج : ---- افغان نوولس کلنو د اسیا په کچه د کرکټ تاریخي اتلولي وګټله،،.

ح : ،،افغان حکومت په ځایي کچه سولې ته د طالبانو هڅول غواړي،،.
ګرانولوستونکو! تاسوپه دې باوروکړي، چې دا پورته ټولې غونډلې ناسمې دي او هیڅ ترې نه پوهیدل کیږي.
داسې به نه وایو، چې دلته به له کچې موخه دا یا هغه وي.
د لیکونکي موخه خو به څه وي، خوپه هرډول ناسم دي.
که ورته زیر شو، نو ځنې ځایونوکې ،،کچه،، زموږ په ادبیاتوکې د ستاندرد(معیار)، سطحې(هوارې)، سویې، لیول له پاره کارول کیږي او له ځنو خو هیڅ نه پوهیدل کیږي.

موږبه الف : ته پام وکړو ،، په جلالاباد کې د کابل په کچه روعتون جوړشو،،.

که ووایو، چې (په ډېره بخښنه): ،، په جلالاباد کې د کابل په ،،درچه،، روعتون جوړشو،،.

یا یو بل څه

نوپه دواړو او په بل څه کې به هم موږ په همغه موخه وپوهیږو، لکه پورته مو چې ګوته ورته ونیوله یعنې ستاندارد یا مغیار.

دا هر څه به روښانوو اوبیا به دې ناسمون ته ګوته نیسو:

لومړی دا څه څیرو، د څه له پاره چې ،، کچه،، کارول کیږي.

د ،،کچې،، پیژند د ټولو، چې له پاره یې کاروو په پای کې راوړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه پیژندونه راوړو:

لومړی: ستاندارد یا معیار:

یو ستاندارد **Standard** یو پرتلییز ډوله یوونیز یا یوونیز شوی یا ښهیي یووالیز ، لا نور هم پیژندل شوی او زیات کارول شوی(یا لږ تر لږه هڅیدنی وړ) رقم او ډول دی، چې یو څه جوړ کړي یا یو څه منځ ته راوړي، کوم چې د نورو رقمونو او ډولونو په مخامخ٠مقابل) بریالی شوی وي.
لنډ: دجوړښتونو په پرتله کې دجوړښت بریالي ډوله جوړښت ،،ستاندارد یا معیار،، دی
بیا: دا که کورونه وي یا ماشین الات، د جوړونې له پاره یې ډېر مسلکي کسان وړاندیزونه کوي اودا وړاندیزونه بیا سره پرتله کیږي، هریو ډول چې د غوښتونکو کسانو خوښ شو،هغه بیا ستاندارد یا معیار دي، چې دا د جوړېدو څه به بیا په همغه ستاندار یا معیار کوږیږي او نه په هغه کچه.

دویم: نیووNiveau :

١ – ټاکلې هواره یا کرښه ده، چې د ځمکې د سرهوارې سره غبرګه ځغلي.
پوهیږو، چې دلته سرې سمسمکیوالی سره پرتله کوي او دا هر اړخیز. دلته د نیوو په ځای هواره یا سطحه یا level راوړل شوې.
٢ - Niveau : یوه ټاکلې پوړی ده، کومه چې له مخه ورکړشوې سکالا باندې شتون لري او له هغې سره سړی یو څوک یا شي ارزوي. که څوک د زده کړې یا پوهې له مخې یوبل سره پرتله کوي، نو دلته سړی وایي، چې دا په یوه یا برابره سویه دي. روغتون یا بل څه چې سره پرتله کیږي هم سویه ویلی شو یا وایو.
،، هغه ریښتیا سویه لري،، د روزنې درجه
١ – ته د ځان له پاره جګ ستاندارد یا معیار ټاکې، چې ته اوس سملاسې درس ویلو ته د تلو هیله لرې.

دریم: نورم Norm :

نورم: ټولیز منل شوې نه لیکلې لار یا قانون دی، چې باید د هغې پسې سمه تلنه وشي یا سړی ځان د هغې پسې چمتو کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

،، نورمونه کره کړی یا نورمونه کیږدی،،.

دا یا هغه چې تولیز ورځنی(مروج) یا پیژندل شوی وي.

،، د هغې لویه د نورم څخه قوي تغیر ده.،،

زیات وخت چې ډېر مخ ته لرو.
د انسانانو د ګډ ژوند له پاره ټولیز پیژندل شوي، منلي باوري لار"ethische Normen"
یا اخلاقي نورمونه.
دا په تخنیک کې تخنیکي نورمونه شته اوداسې نور.

څلورم: سطحه (هواره) Ebene:

یو څه د یو بل څه سره په برابر جګوالي. دا د ارزښت له پاره کارول کیږي. دا هم د لیول له پاره کارول کیږي.

اوس راځو کچوني یا کچې یا کچولو ته:

کچول نو څه ته وایي؟

اوس د کچې پیژند ورکوو اودا پورته پیژندونه هم په پام کې نیسو، چې څنګه اوولې یې له پاره کچه کاروو.

پیژند: کچول دې ته وایي، چې د کچوني فزیکي لویه (اوږدوالی، دروندوالی،مهال) د یوه کره ټاکلي کچیوون یا کچ یووالي (متر، کیلوګران، ساعت) سره پرتله شي.

د بیلګې په توګه یوتوکر په کچه کوو. وه بورې غنم په کچه کوو.

له یوځای څخه وبل ځای ته د تګ وخت په کچه کوو

اوبس همدومره او نه وراخوا.

بیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

د يوې لويې د پيدا کولوله پاره دالويه بايد په اړونده کچووني يا کچ الي سره په کچه شي. د بيلګي په توګه د يوه واټن ځرګندول يا معلومول په متر يا ... کچولو سره روښانه کيږي.
که دوه اوږدوالي سره پرتله کوو، نو وايو، دا يو د دې بل ځخه په کچه ستردی. دلته نو په کچه ستردی.

يعني کچه، کچونه اويا...د يوې لويې د ځومره ولي د روښانولو له پاره اويا د دوه همغو لو يو له بل سره پرتله کونوله پاره هم بايد دا لويې په کچه شي.

د هغو څه له پاره، چې ځومره والی نه ځرګندوي اود يوبل څه او موخې له پاره کارول کيږي د کچې کارونه ناسمه ده.

که داسې لړنور څه په ورزيات کړو، نوزيان خو نه لري.

نوڅه په کچه کوو؟ موږ چې څه په کچه کوو، هغه فزيکي لويې دي.

(فزيکي) لويې څه شی دی؟

موږ په ورځني ژوند کې تل يا زيات وخت د دروندوالي، اوږدوالي اومهال سره سر اوکارلرو.

دا لويې دي.

دا چې دا لويې ځومره لويې دي، د کچيونونو سره يې کچوو يا پرتله کوو.

کړنه: د يوې لويې کچه ونه، چې له دې لارې يې ځومره والی ځان ته روښانه کوو.

يوون يا يووالی : دا بايد د يوه څه سره پرتله شي، چې دې پرتله ونو څه ته يونونه (يووالي) وايو. ناسم عربي يې واحدونه، چې واحد يوه ته وايي(عربي کې ورته وحدة (ه چې په سر يې ټکي وي،نه شم ليکلی) وايي ، چې انګريزي او الماني يې unit Einheit, دي، چې د يوې الي له لارې کيدی شي اودا الي کچوون الي يا د کچوني الي بولو يعني هغه الي چې کچول پرې کيږي اودا يوونونو ته، چې د کچولو له پاره يې کاروو. کچون يوونونه يا کچون يووالي (کچه -وون-يووالي) وايو.

په پيل کې مې چې کومې غوندالې راوړې، بيايې راوړم او داسې لنده شننه يې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

الف : ،، په جلالاباد کې د کابل په کچه روغتون جوړشو،،.

دا ،، کچه،، په پورته کې د معيار له پاره کارول شوې.

ب : ،، سږ کال د ټول هواد په کچه د مالي ستونزو له امله ۲۲۰ کارخونې تړل شوې دي،،.

،، شږ کال د ټول هيواد په کچه،، څه ترې پوهيدنه نه لري يا څه نه شته.

پ : ،، ننګرهار کې د درې ولايتونوپه کچه د ړندو تر منځ د کرکټ پنځوس اوريزه سيالي پيل شوه،،.

،،ننګرهار د درې ولايتونوپه کچه،، څه شی نه شته

ت : ،، ولسمشر غني د سيمې په کچه د ترکمنستان...،،

،، د سيمې په کچه،، څه شی نه شته

ټ : ---- کله کله لولو، چې: ،،....په ډېره کچه...،،...
،، ... په ډېره کچه..،، څه شی نه شته.
ث: :.... ،، د سيمې په کچه مرکز جوړ کړي،،.
،، د سيمې په کچه،، څه شی نه شته.
ج : ---- افغان نوولس کلنو د اسيا په کچه د کرکټ تاريخي اتلولي وګټله،،.

،، د اسيا په کچه،، مې ګوماندی، چې د اسيا د سويې له امله کارول شوی وي،خوبيا هم ناسم دئ.

ح : ،،افغان حکومت په ځايي کچه سولې ته د طالبانو هڅول غواړي،،.
،، په ځايي کچه،، څه شی نه شته.

په پای کې زما هيله اود ليکنې بخښنه يې راته وکړئ:

۱ – چې څه ليکو،بايد پرې پوه وو.

۲ – په څه باندې يا د څه په هکله چې څه ليکو، بايد پرې پوه وو.

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ – د بلې ژبې نوم یا بل کوم ،، وي،، له پاره پښتو چې پیدا کوو – پرته له انډول وي ـ ، ترې تیرشو. ومو لیدل، چې دا مود ناسمونو سره مخامخ کوي.

او که بیا هم

۴ – څه لیکو نو په دواړو ژبو باید وپوهیږو اووګورو، چې دا یې نږدې انډول کیدی شي، اوکه نه؟

۵ – که غواړو، چې د پردي ،، وي ،، له پاره پښتو ولیکو، نو موږدا د همدې پیداښته زده کړې او راسره ژبې څخه باید راونیسو، نو باید وګورو، چې دا ولې انډول دئ اود څه له پاره کارول کیږي؟

۶ - بیا مې هم هیله ده ، چې هغه د باندني ویونه، چې پرې نه پوهیږو، هممغسې یې ولیکو، پښتوورته پیدا نه کړو، ځکه چې هر کار د هر چا نه وي اونه یې وبولو، که دا ډېر یا لږ پوه وي.

د لا سمون له پاره ستاسو مرستې، کوتنیونو او وړاندیزونو په هیله.

خبرې له خبروراوځي اوپه خبروسمیږي. هیله ده، چې خبرې په وکړو.

ډاکتر ماخان میږی شینواری

ولې اوبلن

د نه په پښتو بللشوو نومونو او ویونو د پښتو ناسم انډول:

غواړم د ګرانولوستونکوسره هغه څه ګډ کړم، چې ژبې ته مو ناسم راننباسل شوي، دا په دې مانا چې ناسم مو ژبې ته نه دې راننوتي.

زموږ هیوادوال یا نوره هم ښه، لیکونکي په پښتو د مایع په انډول نه پوهیدل اودا چې مسلکي نه وو، نو پوهیدلی هم نه شو یا په دې هکله له ستونځوځانونه ژغورل، نودې ته یې یعنې مایع ته یې په پښتو کې د انډول له پاره اوبلن نوم وټاکه. په وټاکه باندې ځکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

زوراچوم یا لیکم، چې انډول یې ورته ونه شو کارولی له دې امله یې داسې ناسم اوبلن وباله.

اوبلن نوڅه شی دی؟

اوبلن په ژبه کې د شیانو یا تنونود یوه ټولګي یو پیداښتي خوي یا وی دی او په نوروژبوکي هم انډول باید ولري. دا چې اوبلن لا بهیدونکي نه دی، زمونږ ادیبان په دې نه پوهیدل او د نورومرستي ته یې هم غوږنه نیوه، نو له دې امله د عربي مایع انډول هم نه شو کیدلی. دا نوم ورته ټاکل شوی یا غوره شوی دی اونه په پیداښتي توکه دا انډول دی.

مونږ د دباندني وی یا نوم له پاره پښتونوم نه ټاکو اوباید ویې نه ټاکو ، مونږ یې انډول پیدا کوو، چې دا کار کیدونکی دی.

پښتو یوه ډېره توانمنده ژبه ده او په هره ژبه کې چې په پیداښتي توګه څه وي، هغه هرومروپه پښتو کې هم شته.

دې ته د ټولولوستونکوپام رااړوم، چې د داسې پیداښتي ویونو له پاره لکه مایع هرو مرو پښتو انډول باید وي او مونږ هغه باید په دا خپله لرلې ژبه کې ومیندلی شو، داسې نه لیکم، چې پیدا کړو، شته دی باید د پوهنې په بنسټ ولټول شي.

زمونږ ژبپوهانو فکرکاوه، چې ګوندې مونږ د مایع له پاره پښتو انډول نه لرو او باید یو ښه، لنډ او ښه غږیزنوم یا انډول ورته وټاکو، نو له دې امله یې مایع ته اوبلن نوم وټاکه.، چې په همدې غږیږو.

زه د پوهنې وزارت په نصاب او دې خبروکې وم، خو زما توان نه رسیده، ځکه چې زه د پښتوڅانګه کې نه وم.

مونږ ډېرتنونه لرو، چې مایع دي، دا په دې مانا، چې دا د تنونو ګډ خوي مایع د تنونویو ټولګی جوړوي، نو له دې امله داسې مخ ته ځو او فزیک څخه ګټه پورته کوو یا اخلو:

مونږ تنونه یا اجسام د خویونو له مخې یاد زرو سره ټینګ نښتوالي له امله (چې د جوړښت له امله یې غوره کوي) یا د تودوخی په بنسټ په درې ټولګیو وېشو(فزیکي پیژند):

لومړی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

کلک بدنونه، د بدنونو هغه ټولګی، چې بې له باندنی اغیزي یې زرې سره کلکې نښتي وي او بې له باندني زوره ځاي په ځای وي.

لکه:تیږه، لرګی، یخ، واوره او اوبلنه واوره (دا هم لا اوبه نه دي) اونور

دویم:

ټښتیونکي – یا غاز ډوله بدنونه: د بدنونو هغه ټولګی دی، چې زرې یې سره نه وي نښتې اوزرسره بیلیږي او یا دا چې بې له باندنی اغیزې ټښتي(هرې لور ته ځغلي). دا نو د ژبې د قانون اود دې خوي سره سم ټښتیدونکي یا ټښتیدوني بلل کیږي (نه ! ښه یې: ټښتیدونکي دي) او سم اندیز هم ځکه دی، چې هرې لورې ته ټښتي لکه غازونه. د اوبوبخار اونور

دریم:

د بدنونو هغه ټولګی چې زرې یې داسې نښتي وي، چې کلکې نه وي اویوبل ټیلوهي یعنې مخ ته بیایي یا چې بې له دباندني زور یا اغیز بهیږي. دا بهیدنه یې خوي دی اوله دې امله بهیدونکي یا بهیدوني بلل کیږي یا د بدنونو بهیدونکی ټولګی بلل کیږي.

نور همداسې مخ ته ځو: اوبه، شدې، شرومبې، تیل او ورته شیان یعنې تراوسه مایعات څه خوي لري،

دا هر څه د همغه خوي له مخه ټولګیز کیږي. اوبلن غازنه شته، خو بهیدونکی غاز شته.

لنډ: که تاسو یو په عربي پوه اوداسې لرډ فزیک سره بلد کس څخه وپوښتی، چې مایع ته په پښتو څه وایي، هرومروبه درته ووایي، چې بهیدونکی.

دا داسې د بلې ژبې نوم یا وی ته د اندول میندلو پاره باید په هغه بلې ژبې اومسلک پوه افغان وي، نه توکلي کسان.

جبه اوبلنه ده، هغه څه چې اوبه یې زغملې وي، اوبلن دی، مګر یوڅه مایع اوبلن نه دی، پخیله اوبلن لا نه بهیږي، یعنې دا اوبلن لا اوبه نه دي.
دا ګاز یا غاز، چې تاسو ورته ګوته نیولې ده او ناسم یې،، اوبلن غاز،، بولې، د اوبو س

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ره ګډ خوي يې يواځې دا بهيدل دي، نور بل کوم خوي ورسره ګډ نه لري او نه يې اوبه زغملي، چې اوبلن شي، دا بهيږي، چې له دې امله بهيدونکی غاز دی او نه اوبلنيږي.

بيا : اوبلن لا تراوسه کلک يعنې نرمه واوره ده، چې پسې ويلې کيږي اوله دې امله چې ټوټې يا زرې يې سره نښتې دي بيا اوبه کيږي، چې بهيږي، دا په دې مانا، چې اوبلن اوبه نه وي، نو بهيدونکي يعنې مايع نه دي. اوبلن لا واوره ده خونرمه.

څوک چې د تلنې توان لري، تلونکي دي. څوک چې د خوړنې خوی يا توان لري خوړونکي دي، څه چې د الوتنو خوي لري الوتوني يا التونکي دي او داسې نور لکه اوسيدونکی، لوستونکی او او... يعنې د بهيدلو توانوالو ته بهيدوني يا بهيدونکي بايد وويل شي او دي، او نه دا ناسم اوبلن.

اورغورځونه اواوربهيدنه :

ما يوه ليکنه ولوستله، چې لاوا يې ،،اوروبی،، بللی وو، چې زما اند يې زما د مخه ليکنې په بنسټ په دې هکله څه ليکلو ته راوهڅاوه، چې له تاسوسره يې شريکوم.

موږ اورغورځوني لرو، چې هغه اور راغورځونه يا غورځوي او دا اورغورځونه يې بيا داسې حالت ته ورسيږي، چې بهيږي. د پورته روښانوني سره سم، دا هم دا د اورغورځونې لاوا، چې بهيږي، نودا اوربهيدنه ده يا ،، بهيدونکی اور،، دی.

دلته ګورو، چې دا لاوا يا اور نه اوبلن کيږي، دا اور بهيږي، نو له دې امله بيا هم په دې ټينګار کوم، چې د عربي مايع له پاره اوبلن کارول پوره ناسم دی او دا د پښتوسره تيری دی.

يادونه: دا د دې ليکونکي ته دومره درناوی لرم، چې داسې لړڅه يې د پوښتنې لاندې نه شم راوستلی. زه ترې بخښنه غواړم.

که داسې نرم د موټرو خوزت وي نو ، نو کړی شو ووايو، چې دموټرو نرمه بهېدنه دا په نورو ژبو کې همداسې ده. خوزښت دوی هم لري او همداسې که تاسو په حج کې د ورايه يا له پاسه لاندې کسان چې له تورې تيرې راګرځي وګوری، نو دا هم داسې بريښي، لکه چې بهيږي، ګوری، که دلته اوبلن ووايی، نو دا به بيا د ژبې سره پوره ناروا کړنه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

،، تر،، until

د اړیکویونو سره مې اړیکې له دې امله ونیولې، چې د سربل ،، تر ،، سره مې داسې لږ څه جنجال ته نیت وو او داسې لږڅه ګوته ورته نیسم اویوځونور هم همداسې غوره یې یا هغه چې ماته لږ د شنلو وړ بریښي لږ غزول ییې ستاسو مخ ته ږدم.

دا خبرې به داسې لږڅه اوږدې شي، خودا چې کاغذ نه لږیږي او چاپوم یې هم نه نوګومان مې دئ، چې تاسو به هم را څخه ورسره ونه زوریږئ.

د انګریزي ژبې څو پریپوزیشنونه راوړم د الماني ژباړې سره او بیا یې د پښتو سره پرتله کوو.

د اوس دپاره به دا درې بسیا وکړي او که نور یې په دا منځ کې راغلل، هغه به همدلته په ګوته کړو.

With; from; until

الماني یې: mit; von; bis

پښتو یې:

له ... سره، له ... څخه ،تر یا د (له) ... سره، له ...(څخه)، تر

زه لومړی د جرمني څخه دbis (انګریزي: until)، چې د پښتو معنا یې تر (... پورې) ده یو څو جملې د ،، تر ،، لپاره راوړم، په دې هیله، چې ګران لوستونکي به یې بیا د (دلته ،،له،، نه لیکم، چې وروسته پرې غږیږو) پښتو سره پرتله کړي، نه داسې نه چې پرتله یې کړي, بلکه وګوري، چې پښتو یې هم همداسې سمه ده او که څنګه او په هغه خپل وخت کې بیا دا نور دوه هم د څیړنې (موږ بلد یو چې تر(سم نه دئ) څیړنې) لاندې ونیسو.

په ژبه کې د ،، تر،، کارونه :

(c) ketabton.com: The Digital Library

اړیکوی تر: له دي سربل ،، تر ،، سره موږ د یوڅه یعني پیښي، نوم، مهال او همداسي د ځاي پای په ګوته کوو، یعني دا په هغه وخت کارولکیږي، چي دا پورته یاد څه پوله ولري یا پولې ته ورنږدې کیږي.

لنډ: د پیښي، مهال همداسي ځای او یو څه اخرني ټکی یا پوله په ګوته کونه.

یادونه: دا دي دلته بیا هم په کلکه وویل شي، چي په بل هرځای کي کارونه یې ناسمه ده، لاملونه یې راوړو.

یادونه: که داسي لړځیر شو، نو څه چي پای لري یعني ،،تر،، .. وي، نوهغه به هرومرو یوپیل هم لري، که دا څرګند او یا نا څرګند وي.

که وو ایوچي: سپین تر کابله پورې لاړ، نودا هرومرو له یوځای څخه، چي پیل دی، تللی. که په دي هکله تکرارولرو، نو راځخه زره بدي کیږی مه، وایي، چي تکرار د زده کړې مورده او یا د پام بنسټ دی.

دادي څو الماني انګریزي اوپښتو غونډالي د **سربل تر Bis** سره

through (*US*) ,to ,until (*temporal*)

*.zwei Uhr in der Schule **bis** Meine Tochter ist*

.two o’clock **until** My daughter is at school

زما لور تر دوه بجو په ښوونځي کي ده.

*.Freitag krank **bis** Ich war von Montag*

.Friday **to** I was sick from Monday

زه دوه نۍ تر جمعي پورې ناروغ وم.

by (*temporal*)

(c) ketabton.com: The Digital Library

.Donnerstag fertig sein ***bis*** *Die Aufgabe muss*

.Thursday **by** The task must be complete

پوښتني باید تر ځلورني (چهار شنبې) پورې تمامې وي،

all the way to ;to (*local*)

.Köln ***bis*** *Der Zug fährt*

.Cologne **to** The train goes

ګاډی تر کولن (پورې) ځي.

په لاندې توګه مخ ته ځو:

۱ – تمپورال یعنې: اخر ټکی ښایی.

۲ – په مخه ښه کي هغه د بیا لیدلو وخت ډېر یا لږ پوره: تربیا پورې.

۳ – ځای: اخرنۍ موخه ښایی.

۴ – له ...څخه ... تر ... د وخت یا ځای واټن په ګوته کوي.

۵ – د یوه غزېدا سور، د یوه سپکتروم (د یوې خیرې یا څه برېښیدنه، د دې په پښتو معنا لږ ستونځمنه ده، خو په نورو ژبو کي کټل ښه دي او په فزیک کي راځي)، د یوې پورته – او یوی کښته پولې ورکونه.

۶ – د په خوښه اړیکوی سره

۷ – bis zu د الماني په څیر پرپیوزیشن په پښتو کي نه شته، دا هم همغه ،،تر ... پورې،، دی: پورته پوله په نخښه کوي، یو پوله ارزښت

۸ - bis auf : یو اخر شي چې سرې ردوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه چي وایو ټول خلک میلمانه دې ترسپین پورې(یعنې پرته له ...)

د دې په څټ: ټو ل میلمانه دې د ... په ګډون پورې په پښتو کې موږ تر ... پورې لرو.

دوي دا هم معلومه کړې، چې دا وی کله ژبې ته راننوتی دی، چې هغه یې زه دلته نه راوړم.

بیلګې: — تر بلې میاشتې (پورې) باید کور جوړ وي.

– هغه تر بلې میاشتې (پورې) نه شته

– تر اوسه(پورې) هرڅه ښه دي.

– څوک چې سره بیلیږي یا مخه ښه اخلي: تر وروسته پورې.

– ،،ښه اوسه، تربیا پورې،،

– ،، په مخه دې ښه، تر بلې اونۍ (پورې).

— تر دې ځایه(پورې) او نه وړاندې.

(،،پورې،، ته دې پام وي، چې ورڅخه (موږ دلته هم کله لیکو، چې ترې..(هغه زموږ په کلیوالي خبرو کې وایو، چې تر نه تیریدلی.. دا ترنه معنا ورڅخه دي او نه تر)) تیریدلی هم شو).

– تر جلال اباده پورې موټر نیسو، وروسته بیا باید په پښو لاړ شو.

— ستا مور له سهار څخه تر ماښام (پورې) په پخلنځي کې ولاړه وه.

— دا یو سفر دی، له جلالاباد څخه تر کندهاره پورې.

— سپینه له پاسه (څخه) تر کښته (پورې) لمده وه. یا له سر څخه تر پښو پورې لمده(که لنده) وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

،، تر،، Bis د ترنوي Conjunction په دنده کي

برابرارزښته جملي- برخي سره تړي.

سپين په ميلمستون کي ناستوو، تر هغي چي ميلمانه کوروته ولاړل.

يو ښوالماني انګرېزي او پښتو غونډالي:

- until (*temporal,subordinating*)

*Wir warten hier, **bis** das Gewitter vorbei ist.*

We'll wait here **until** the thunderstorm is over.

موږ دلته تميږو، تر ښو جکړ تيرشي.

1. to(*coordinating*)

*Ich arbeite 40 **bis** 50 Stunden in der Woche.*

I work 40 **to** 50 hours a week.

زه په اونی کي ۴۰ تر ۵۰ ساعته کار کوم.

*Ihre Haare sind braun **bis** dunkelbraun.*

Her hair is brown **to** dark brown.

د هغي ويښتان نسواري تر تياره نسواري دي

دا نوري غونډالي دی هم ورسره وي:

..............ږږ ۵۰ ....ږ

(c) ketabton.com: The Digital Library

– اسمان له برگ څخه تر شين وو.

— سپين ۲۵ تر ۳۰ کسان ميلمانه کړي.

(دلته دې پام وي، چې ،، له ۲۵ تر...،. نه ليکم، ځکه چې هغه بيا خپله موخه بدلوي)

— په دې لمنځتون کې دې ۳۰۰ تر ۵۰۰ کسان ځای شي؟

— زه په اونۍ کې زيات وخت ۵۰ تر ۶۰ ساعتو کار کوم. (پام دې وشي، له يې مخ ته راشي او که نه، په الماني ورسره له نه شته. نه ! داسې نه ده. له ورسره نه راځي، ځکه چې دی له تر کارنه کوي دی له ۱ تر ۵۰ يا ۶۰ ... يعنې له ۱ تر ۵۰ يا له ۱ تر ۶۰ ساعته پوري کار کوي، نو له دې امله ۵۰ تر ۶۰ ساعته پورې او نه له ۵۰ تر ۶۰ ساعته...دلته دا خبره راڅخه لږ ستونزمنه کيږي، له ۵۰ تر ۶۰ ساعته په دې مانا دي، چې دئ خوله ۱ تر ۵۰ کار کوي، خو به يې داسې وليکو، چې له ۱ ت ۵۰ او همداسې کله کله له ۵۰ څخه ور اوړي تر۶۰ پورې. ګران ليکونکي دې هم په کې خپل فکر وځغلوي. (بيا: تکرار د زده کړې مورده).

— سړی کړی شي چې هغه تر اخره پورې وګوري.

— سپين کړی شي چې هغه په رڼو اوبو کې تر ځمکې تل پورې وګوري يا د ځمکې تر تل پورې....

— موږ ناوخته د شپې تر دننه (تر منځ) پورې خبرې وکړې.

— ژوبن هره ورځ تر زر کسانو پورې ګوري.

— سپين په ښار کې تر نوي کيلو متره پورې په بس کې ځي.

— د سندرغاړي ټولې سندرې پيژنم – تر اخرنۍ پورې دلته تر په دې معنا دی، چې اخرنۍ سندره يې نه پيژنم..

خبر و استعمال يا کارونه:

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر زر، تر بیا، له پښو تر سره، تر ګیډې، تر لاس خوزونې(په مخه ښه کې)، تر څو چې نور امکان نه وو.

ترې رابیل ویونه:

تر وروسته، تر وروستنې، ترغزونې، تر اوسه.

لنډ: تر په هغو جملو کې راځي، چې د ،، تر،، سره ،، پورې،، مل وي یا مل کیدی شي،
یواځې همدې ته دې په لیکنو کې پام وشي، سم دې وکارول شي یعنې
تر...(پورې)، بل ډول کارونه یا استعمال یې ماته ناسمه بریښي، چې ګران
ژبپوهان دې هم ورته پوره پاملرنه وکړي، دا د ما سره هم مرسته ده او د دې
مرستې د غوښتنې اجازه دې وي.

پرتله کونه

یوه د مخه اړیینه یادونه: زموږ ژبپ،هان ،، پرتلنه،، لیکي، چې ناسمه ده، څه چې دا ،، پرتتل ،، نه دئ، دا پرتله کول ده، نو لهدې امله پرتلهکونه او نه پرتلنه. که غواړو، چې دا دې لنډیز وي، نو د داسې لنډیزونو دې ځانونه ساتو، چې ناسم دي.

تر دې مخکې ... وبخښئ دا ،، تر دې مخکې،، نه شته. تر ناسم دئ او مخکې هم کلیوالي لیکندود دئ.

له دې د مخه ... په بخښنه دا هم پوره نه دي.

له دې څخه د مخه چې په دې موضوع پیل کوم، د اړتیا له مخې غواړم دا لاندې ستاسو مخ ته کیږدم:

خوي نوم یا ستاینومAdjektive .

:مخ .په دې هکله مې لیکنه په تاند کې خوره شوې وه او دلته یې هم کتلی شئ)خوي ویونه Adjektive

ستاینومونه به نوپه پښتو کې څنګه وي؟

یا دونه: زه په دې هکله لیکنه لرم، چې په هغې مې دا ستاینومونه د الماني انډول خوي نومونه بللي، چې وبه هڅیرم، هلته یې نور هم روښانه کړم.

موږ په پښتو کې د دې له پاره د نوروژبو په څیر د ستاینې یا خوي ځګونه نه لرو.

زموږزیات لیکوالان، چې زه ګورم، ډیر اوخورا ډیر د دې له پاره لیکي.

بیلګه ۱: چټک،ډیر چټک، خورا چټک.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیلګه۲ : جګ، ډېرجګ، خورا جګ.

دا کړی شو نور هم وستایو، چې ولیکو، لا نور هم چټک، ــ ډېر ــ، ــ خورا ــ اونور.

دا لار چې په ژبه کې نه لرو، کیدی شي، چې دا د یوه قرارداد له مخې د پوهانوله خوا ومنل شي او یا یوبل څه ورته پیدا کړي. داد قرارداد له لارې کیدی شي، خو هیله ده نورڅه سره پیدا نه کړو، چې بیا د قرارداد نوم پرې کېږدو.

دې ته دې په ګډه فکر وشي، چې ستاینو او خوینوم همغه څرګندوي او که څنګه؟

دا چې زه دا خوي نوم وبولم، ناسم نه دئ او که دا چګېدنه په ډېر او خورا سره هم وکړم، ناسم نه دی، د دې اجازه دې وي.

اوس راځم خپلو اري خبرو ته یعنې پرتله کونې ته:

زموږزیات یا نږدې ټول لیکونکي اولیکوالان ژبپوهان د شیانو یود بل سره پرتله کونه او په همدې ډول یې د پرتله کونې ستاینه یا خوي روښانونه په ،، تر،، کوي
لومړی: زموږلیکونکي په دې اند دي، چې پرتله کونه د ،، تر،، سره کیږي.یعنې
سپین تر شین(هغې هغه،هغوي،تا،تاسو،ما، موږ) (ډېر- ،خورا -) ښکلی دئ.
دویم: په پیداښتي ډول یې، چې زموږ هیوادوال په بیلابیلوځایونوکي کاروي:
هغه د ،، له ... څخه ،، سره پرتله کیږي.
پوښتنه : له دوي، تاسو...او ... څخه کوم ښکلی دئ؟
سپین له شین (هغې هغه،هغوي،تا،تاسو،ما، موږ) څخه ښکلی (ډېر- ،خورا -) دی.
دریم: سپین (را، ور، در) څخه ښکلی (ډېر - ، خورا -) دئ .
په پورته لیکنه کې دا د ،، ور څخه،، په ځای ځنې لیکوالان کله کله ،، تر یا نوره ،، لیکي یعنې:
که پوښتنه وشي، چې له سپین اوشین څخه کوم ښکلی دئ اوسپین ور څخه ښکلی وي،
نووایو: سپین تر شین ښکلی دئ. دلته ،، تر څخه،، نه وایو.
تر د هغه مهال، ځای اویوه څه د پای په نخښه کونې سره یعنې ،،تر...پورې،، سره توپیر لري.
ګورو چې دا پورته ،،تر یا ترې،، د ،،ورڅخه،، په ځای راغلی.
موخه: پرتله ونه د هغه ،، تر،، سره چې موخه ورڅخه د ....پای وي، نه کیږي، دا په دې مانا چې په لاندې کې ،، تر،،
سپین تر(ما،هغه، تاسو او...) ښکلی (ډېر -،خورا -) ښکلی دئ، ناسم دئ .یادونه: یعنې دا ،،تر،، هغه اړیکوی نه دئ، دا له یوڅه یا چا یا شي څخه ښکلی دئ، چې زیات کسان یې لیکي:: ترې ښکلی..... چې دا ترې هغه د ،، ورڅخه ،، په موخه یا مانا دئ او نه د ،، تر،،، دا په دې مانا چې داترې د ،، تر،، سره څه ګډ نه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نسبت (دا عربي وی دی، چې دا موږ يې هم کاروو، په شمېرپوهنه کې يې هم کاروو، په پښتو : و... ته،، سره سر خوري):
موږ په پښتوکې نسبت ته څه وايو؟ (څه ووايو سم نه دی، ځکه دا موږنه وايو، دا څه ورته ويلکيږي، دی. له دې امله: څه وايو،دی).

دلته هم شيان سره پرتله کيږي
دا چې نسبت پښتو نه دی، نوکارونه يې کيدی شي له عربي څخه بل ډول وي، خوموږ يې هغه پښتو ډول سره کولی شو، ځکه په عربي خونه پوهيږو.
په ګڼونو کې لويوالی، کوچنيوالی اوبرابروالی سره پرتله کيږي.
زه به يې د شمېرپوهنې بېلګو څخه پيل وکړم:
بېلګه:
۲ نسبت ۴ (ته) کوچني (دی)په کسانو يا شيانوکې، لويوالی، ښکلا، پلنوالی، ..

کسان يا شيان:
الف نسبت ب (ته) ښکلی (جګ،پلن،...) دی.
تناسب: ګڼونو کې:
د دوه ګڼونو پرتله کونه که دا سې وي، لکه د نورودوه ګڼونو،نو وايو:
۲ نسبت ۴ متناسب ۳ نسبت ۶ ته
يا يې انډول ۲ پر څلور برابردي له ۳ پر۶ سره

نسبت به نو په پښتوڅه وي؟
په ګڼونوکې پرتله کونه:
۲ و ۵ ته کوچني دي

کسانو يا شيانو کې
سپين وشين ته ښکلی(جګ،....) دی
د ننګرهار انګور د کابل انګورو ته ځواږه (تروه، ....) دي
نوګورو، چې د عربي ،،نسبت،، د پښتو ،، و..ته،، سره انډول دی.

تناسب به نوپه پښتو څه وي؟
۲ و۴ته داسې دي لکه ۳ و۶ته
يعني ۲ پر څلورو برابردي د ۳ پر ۶ سره.
سپين وشين ته داسې جګ(ښکلی،....) دی لکه برګ وخړته.
په پورته کې نوتناسب د برابر په مانا دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

يا داسي هم وايو چي:
سپين وشين ته په جګوالي کي داسي ځان نيسي، لکه برګ وخړ ته.
ګوروچي دلته تناسب ته د پښتو انډول،،ځان نيونه،، کيدی شي.

که شميرپوهني ته پام وکړو،نومتناسب دبرابرپه مانا راځي.

الف وبه ته داسي جګ دی، لکه پ و ت ته

يا الف و ب ته (داسي) برابر جګ دی لکه پ و ت ته.

تناسب داسي هم ليکو.

a/b = c/d

پخوا موداسي هم ليکه: a:b::c:d
ګومان مي دی انګرېزي کي يې اوس هم داسي ليکي.
لاس ته راوړنه: ګورو، چي پرتله کونه د ،،تر ،، سره نه کيږي.
بيا: سپين وشين ته ښکلی دي يا
سپين له شين ځخه ښکلی دی.
ناسم: سپين تر شين ښکلی دي.
خو سمي پرتله کوني له پاره ليکو، چي : سپين له شين ځخه ښکلی دی.
نو د ،،تر،، سره پرتله ونه نه شي کيدی،دا د ،،له ... ځخه،، سره کيږي.
که ځوک وپوښتي، چي شين ښکلی دی، که سپين؟ :پای يادونه
.ښکلی دی (ې)سپين تر :نو ځواب داسي هم ورکولی شو
.مخه مو چي وويل ورځخه ښکلی دی ی لکه دد دلته نو دا تر نه دیٰ دا تري
په پورته کي مو .دي ،،تر،، او ،،تري،، دي په ليکنو پام وشي، چي سره بدل نه شي
وليدل، چي دا پرتلونه په ،، تر ،، سره همغه ،، د ،، تري ،، سره بايد وي، چي دا يې
.ورسره نه ده ليکل شوې

ادجکتيو يا خوي وی Das**Adjektiv**

(lateinisch *[nomen]*)*adiectivum*, *ad-iectivum* nach altgriechisch *epí-theton*) ،، ورزيات

شوی،،

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ژبپوهنه کي هغه ویډول دی، کوم چي د یوه څرګند شي یا یوه ذهني شي، یوې کیدني یا کړني یا حالت او داسي نور جوړښت روښانه یا تشریح کوي.

ادجکتیو،،خویوی،، یا ،،ملوي،، هم بلل کیږي، په ښوونځي کی ،،ښنګه،، وی(یو شی ښنګه دی؟) هم بلل کیږي.

یادونه: زموږ ادبیان داخوي ستاینئوم بولي چي د عربي د صفت انډول دی. په دي هکله دي ژبپوهان خپله پوهنه منځ ته راواچوي، چي کوم او ولي ښه یا سم دی.

خوی ویونه کیدی شي وکارولشي:

attributiv (auf ein Substantiv bezogen, z. B. der *schöne* Tag),

- اتریبوتیو(یوه شي اړوند یا یوه شي ته یي نسبت وکړی، د بیلګي په توګه. ښکلي ورځ (

prädikativ (als Teil eines Prädikats mit Kopula; z. B: der Tag ist *schön*) oder

- پرېډیکاتیو (د یوه پرېډیکات برخه د کوپولا سره: د بیلګي په توګه: ورځ ښکلي ده) یا
- ادوربالadverbial (هغه ښکلي سندرې وایی)

د ګرامرتول د خبروڅه پوره غزېدلي وي،خو د اوس له پاره زه په دي لړخه بسیا کوم. که ژوند وو، نو بیا به یي سم وغزوم، خو دا کار د ژبي مینه وال ښه کولی شي.

د الماني ژبي زیات خویونه کیدی شي جګ شي. دا تلنه کومپاراخیون Komparation یا درجه بندي بلل بلل کیږي.

موږبه یي دا اوس همدا د ډېر اوخورا سره درجه جګه کړو.

Positiv: *schön*ښکلی

ډېر ښکلی .

Komparativ: *schöner*

(c) ketabton.com: The Digital Library

Superlativ: *am schönsten*خورا ښکلی

داسې خویونه هم شته، چې د هغوي د جګونې سره ستوی بدلیږي:

او موږيي بیا په ډېر اوخورا سره جګوو:

gut, besser, am besten;ښه،ډېر ښه ،خورا ښه

viel, mehr, am meisten. ، زیات،   ډېر زیات، لا زیات

دې ته ټول مینه رابولم،چې اندونه سره ګډ کړي.

اوکه د نوروژبوڅخه يي هم ګټه واخستله، نولا نوربه هم ښه شي.

ځنې خویونه شته،چې په هغي دا جګیدنه نه شي راتللی:

ټیک همغه یا مطلق خویونه لکه بلاربه (ډېره بخښنه دې وي، چې دا بې ادبي ونه ګڼی، که حامله ولیکم هم همدا ده، خوعربي ده)،مړ اونور.

د رنګونو جګیدنه بیا شته لکه شین، تک شین، شین چک.

سپین، تکسپین، سپینچک او همداسې نور. د دې بلاربې سره یوه ټوکه رایاده شوه، په ډېر هېخبښنه بهدا دلته هم ولیکم. زماد ښوونځیو ملګري درویزه اځکزي د الماني پښتو دګشنري لیکلي، هغه د الماني یو وی شاېزې ته د پښتو مانا غول لیکل وو، چې دایې اندول دی. یوه بل افغان ورته زنګ وواهه، چې درویزه صیب دا د شاېزې مانا خو دې ډېره بې ادبه کړې. ده ورته وویل چې څه مې لیکلي وی، دې کس ورته ښېېرته په ځواب کې وویل چې: بولي.

ډاکتر ماخان میرې شینواری

ته ،،د پښتو ستاینومونو درج،،

لیکنه ته، چې زه یې داسې لږ څېړم عبدالحق سلامزوی د دې سرلیک لاندې درانه استاد ډېرو ګرانو د پښتو پوهانو د پښتو استادانو او درنو لیکوالانو!

.ډېر زورېږم، چې داسې لیکنې کوم

باورپه لوي ښتن وکړی، چې زما هیڅ یوه لیکنه د چا سره د دښمنی له امله نه ده او بیا زه تاسو ته لوږه کوم، چې د ځان پالنې له امله هم نه ده او بیا مې دې لوږه وي، چې کلکسترګی انسان هم راته ځان نه برېښي او شعوري کلکسترګی نه یم، خو زه چې داسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه په .نواستادانو لیکني ګورم، ډېر زوربېږم.لیکني او په ځانګړې توګه د پوهنتون د در یواځني توګه، لکه چې په ټوله پښتني نړۍ کې ناروغه یم، چې ستاسو پوهنیزه لار سره زه بیا مې دې په لوي ځښتن لوړه وي، چې دا څه لیکم زه هم .په مخامخوالي کې پروت یم روغ برېښني او په هر صورت ما ته ځان .زوربېږم او که ویې نه لیکم، نو هم زوربېږم تاسو هم په دې اند یاست، چې زه به روحي ناروغ نه یم، نو مرسته راسره وکړئ او په

هرڅومره توند غبرګ چې وي او په هره سزا زما د کړنو له امله ماته کومه سزا ټاکئ، لوړه مرسته وکړئ درته کوم، چې زه به ورسره مخامخوالی ونه کړم، خو.

زا په دې د ښاغلي عبدلحق سلامزوي په لیکنه خپله لیکنه کوم، چې داسې لیکنه ځانله د سلامزي صیب اند نه دئ

هر څوک چې ټولنې ته یو څه وړاندې کوي، په تېره بیا د پوهنتون استادان، هغو غواړي راکړه او ورکړه ده دا .یو څه نورو ته وښايي، نو د دې لپاره دی هم باید یو څه زده کړي.

څوک چې په پوهنیزه څانګو کې کار کوي، نو هغوي دې ته هم چمتو وي، چې د نورو ګوتنونې ځانیزې ونه ګڼي.

زما ډېره بدمرغي په دې کې ده، چې زه یواځې یم او له دې امله نو باید په ناحق و اوسم، ته په ګوته کړئ، په دې خو د دې ناروغۍ ستاسو مرستې ته اړتیا لرم، چې زما ناروغي را کې به لوي څښتن تاسو ټولو ته اجرونه درکړي.

خورې شوي —په دې هکله هم —زما ډېرې لیکنې د تاند په درنه پاڼه کې.

یوه هیله مې دا ده، چې لکه څنګه چې زه ستاسو لیکنې را اخلم او خبرې پرې کوم، دلایل و هیله ده، چې زما لیکنې هم په دلایلو راوړم او ستاسو د لیکنو خوندیونه په ګوته کوم، ن راته بېرته راوګرځوئ.

زه ډېر خوښ یم، د ښاغلي سلامزوي صیب لیکنه کې یې انګرېزي او فارسي هم راوړي، نو ښې خبرې پرې کیدی شي.

اجازه دې ویو چې زه دا لیکنې ټوټه کړم، د خوندیوني د سمو ساتلو سره او بیا خبرې پرې جازه دې دا هم وي، چې زه دا موږ ستاینونمونه بللي په خوي وی او یوه اخره ا .وکړم

(c) ketabton.com: The Digital Library

.چې په پښتو خویوی بلل کیږي، هم ما لیکنه کړې Adjektiv وبولمد
،، ما په پرتله کونه باندې یوه لیکنه کړې ، چې کتاب کې شته، دا به بیاپه یاد راوړم، چې د

تر،، سره په هیڅ ژبنۍ لار پرتله کونه ناشونې ده او وبه ګورو، چې دلته دا ،، تر،، د څه په ځای راوړل شوی

البته ښه، ډېر ښه؛ خورا یا 》 :مګر د استاد دوکتور اجمل ښکلي په وینا،، :لومړی الف کې پټه پرتله ده یا ضمناً پرتله ده خو اصل کار یې د زښت ښه په اصل کې صریحه نه بلا باندې جوړېدونکي عبارتونه (تر ټولو ښه) او (تر) خو .یوه شي مبالغي توصیف دی ،، 《.څرګنده پرتله لري

:لومړي الف ته
ډېر منلی پوهاند ډاکتر ښکلی زموږ یو خورا وتلی پښتو پوه دی او زه یې لیکنې تل لولم، زه ډېر زوربېږم، چې څه د پوهاند صیب په لیکنه لیکم، خو نو څه .دې ډېرې په زړه پورې وکړم.
ستاینونمونه سره پرتله کیږي نه، ستاینونمونه یا خویویونه جګیږي، چې موږ په پښتو کې ورته د نورو ژبو غوندې لار نه لرو، نو دا به په ډېر یا خورا یا زښت او یا یو بل څه کوو. ي، له دې امله بیا،، تر،، او ،،ترټولو،، ته هم اړتیا نه شته چې نو چې پرتله کونه نه کیږ سره پرتله یې کړو او د ،، تر،، او ،، ترټولو،، په هکله مې د تاند په درنه خپرونه کې په دې هکله هم لیکنې خورې شوي، خو دومره وایم، ،، ترټولو،، کومه ترې پوهېدنه نه لارې هم د پرتلې له پاره هم نه دا ،، تر ،، او نه لري، چې د څه شي ترټولو او د ژبلار له .ترټولو،، کارول کیږي ،،
که د لیکونکي موخه د خویونو یا :په پیل کې په دې باندې باید ټینګار وکړم، چې ستاینونمونوپرتله کول وي، خو دا لیکنه له یوه سره ناسمه ده، چې ستاییننومونه نه سره .ي، په هره ژبه کې د اړونده لارې سرهپرتله کیږي، ستاینونمونه جګیږ
.لومړی

:ښاغلی سلاموزوی صیب لیکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

له خبره په خپله د ستاينومونو ترمنځ پرتلنه ده، چې د انګرېزي يوځپيزو ستاينومونو ب،،
په .په مټ کېږي 《ترين》 او 《تر》 او د فارسي د 《est》 او 《er》 ترمنځ د
دې ژبو کې که د

.... ۵۹ ....

پرتلنې خبره نه وي، دا روستاړي او يا يې د دوه ځپيزو او يا درې يا څلور ځپيزو لپاره د
کړولونه ورسره د مجردو کلمو په ډول نه کارول کېږي، 《most》 او 《more》
،،،کوي بلکې د جملې د ننه مانا زېږوي او پرتلنه

:لومړي ته

: يو

باور وکړی، چې زه خو د پورته غونډالې په موخه ښه ونه پوهېدم، خو په هر :يو الف
.صورت دې پرتلې ته به راشو

.ستايننومونه جګيږي .ستايننومونه نه پرتله کيږي :يو ب

ه پرتله ستايننومونه سره نه پرتله کيږي دا په دې مانا چې ډېر يا لږ ښکلا سره ذ : يو پ
د دوه يا ډېرکسان ..نه شته (ناسم يې واحد)کيږي، ځکه د دې له پاره د کچولو يووالی
سره د خويونو له مخې يا د خويونو په بنسټ پرتله کېدی شي، چې کوم يو يې
يا دوه کسان سره .دی (-خورا ،-ډېر)منلی ،(-خورا ،-ډېر)دروند ، (-خورا ،-ډېر)ښکلی
ي کوم يو پلن دی، دا په دې مانا چې کسان سره پرتله کيږي، دروې او غواړې پوه شد
.هغوي د ګډو خويونو له مخې سره پرتله کېدی شي

که ووايو، چې جګ له جګ سره پرتله کړه، نو دا موخوره ويېنه نه ده، دا هيڅ نه وايي،
د خو که ووايو، چې د دې انسان جګوالی د دې ونې سره پرتله کړه يا ښه يې دا دوه شيان
جګوالي له مخې سره پرتله کړی، دا کېدی شي، ځکه چې ونه هم چګوالی لري او انسان
.هم

منځ کې،،کېدی ،، .ترمنځ،، ناسم دی، ځکه چې ،، منځ،، او ،،تر،، اړيکويونه دي ،، :دوه
.په دې هم يوه ليکنه لرم .شي

.دويم

:منلی سلامزوي صيب ليکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه:

١-Studying book is a good entertainment.

٢-Studying book is better entertainment than playing ladoo.

٣-Studying book is the best entertainment.

په 《تر واړو》 او 《ترګردو》 یا 《ترټولو》 او 《تر 》 په پښتو کې همدا پرتلنه د دلته همدا (١) {.معادل دی 《تر》 هم د پښتو د 《than》 د انګرېزي} .کېږي مټ پاسنۍ بېلګه رااخلو:

مطالعه ښه بوختیا ده ـ١.

ښه بوختیا ده (یو ډول لوبه) مطالعه تر لډو ـ٢.

یا؛ تر ټولو ښه بوختیا مطالعه ده .مطالعه تر ټولو ښه بوختیا ده ـ٣.

یا دانګرېزی دا بېلګه:

١- Ahmad is a senior teacher.

٢- Ahmad is senior to Ali.

٢- Ahmad is the senior most teacher in the Kabul.

استاد دی (ارشد) احمد لوی ـ١.

لوی دی (په درجه کې) احمد تر علي ـ٢.

احمد په کابل کې تر ټولو لوی استاد دی ـ٢.

: دویم ته

هغه عربي هم ورسره غواړی، نو،، نسبت ته،، یا که ...پښتو انډول ،، و to د :یوه یادونه ... به ... یعنې الف .ته،، یې انډول دی او نه بل څه او فارسي انډول یې هم ،، به،، دي ...و ...ب

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کابل کې چې ځوک پوښتي پغمان لرې دی، که لوګر نو نیسو چې ځواب دې :بېلګه يې
پغمان به لوگر نزدیک است : يې

.ر ته نږدې دیپغمان و لوګ :او پښتو يې

.

دی او نه تر او په همدې د درې د ،، از،، (ځخه)...د پښتو انډول له than د : ۱ الف
دا به په همدې غونډالو کې .،، دی او نه ،، تر (ځخه)... انډول پهپښتو کې هم ،، له
.انه شيږروښد

پورې کې یواځې یوه پرتله کونه ده، هغه هم پوره ۳ تر ۱ په پورته کې خو له غربي :الف
ناسمه او دا نور خو یواځې د یوه څهخوي ښوول شوي، چې زه به يې بیا وژباړم او

تر،، سره پرتله کونه نه شته او ،، دا ،، ترټولو،، خو هېڅ ترې پو هېدنه نه لري، ،، : ب
ر،، پرتله کونه هم وي، نو د څه شي تر ټولو؟ په دې هکله مې هم ليکنه شته، يعنې که ،، ت
.چې ګران لوستونکي يې د تاند درنه خپرونه کې کتلی شي

.پورې انګرېزي په پښتو سمه ژباړه ۳ تر ۱ د لومړيو عربي ګڼونو - پ

مخوالی او که تاسو ورته بل څهوایی، زه يې مخا –و ځورا –ډېر) کتاب لوستل ښه – ۱ ۱
.بوښتیا ده (نه لرو، خو نه په،، تر،، او ،، ترټولو،، سره

.یا به دا بوښتیا ښه، ډېره ښه،او یا خوراښه وي .ګوری دلته څه شی سره پرتله کيږي نه
.دلته د څه شيانو پرتله نه شته

.هبوختیا د (- خورا ،- ښه) څخه ډېره ښه - (کولو) لډو لوبې (د) کتاب لوستل له – ۲ ۱

دلته دوه څه د بوختیا له مخې سره پرتله کيږي او له دې امله دا د خویویونو پرتله کونه نه
.ده

.کتاب لوستل خورا ښه بوختیاده – ۳ ۱

.څخه،، له لارې کيږي ... له .. په پورته کې پرتله کونه د

:د انګرېزي بله بېلګه کې يې د انګرېزي په پښتو ژباړه –ت

پورې ۳ تر ۱ له عربي ګڼونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښوونکی دئ (- خورا ، - ډېر) احمد یو مشر – ۱ الف.

دئ (- خورا ، - ډېر) احمد و علي ته مشر – ۲ االف.

ښوونکی دئ (- مشر، ډېر) احمد په کابل کې خورامشر – ۳ الف.

.... ۶۲ ....

رتله کونه ده او بس پ – ۲په پورته کې یواځې الف.

ځخه سره کیږي او په دویم کې پرتله کونه د ... کې پرتله کونه د له - ۱ ګورو چې په الف
،،ته،، له لارې کیږي او نه د،، تر ... و ،،.

.

دریم.

ښاغلی سلامزوی صیب لیکي.

نو دلته موږ اړ نه یو چې بابېزه ځانونه ستړي کړو او ولیکو چې:

یاحمد لوی استاد د -۱.

احمد تر علي ډېر لوی دی -۲.

احمد په کابل کې خورا لوی استاد دی -۲.

د فارسي بېلګو ته هم تم کېږو:

احمد بزرگ است -۱.

بزرگتر است علي (نسبت به) احمد از -۲.

احمد بزرگترین خانه است -۳.

کې یې داسې وایو.چې په پښتو:

احمد مشر دی -۱.

احمد تر کریم مشر دی -۲.

کور تر ټولو مشر دی احمد د -۳.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پیل کې څه لیکي، چې په موخه یې زه هم ښه پوه نه شوم، خو کلیوالي خبرې :دریم ته
دي او ترې تېرېږم او له ،، نو دلته موږ اړ نه یو چې بابېزه ځانونه ستړي کړو او
ښخه یې تر څېړنې لاندې نیسم ،، :ولیکو چې

.په پورته کې یې ،، از،، په تر ژباړلی او د ،، بزرګترین په ځای یې ،، تر ټولو،، لیکلی
دې ته مې پورته ګوته نیولې، چ دواړه ناسم دي، خو داسې یوه یا څو د فارسي یا دری
to د انګرېزي ښخه،، انډول دی او دا... غونډالې راوړو او وبه ګور، چې ،،از،، د ،، له
.انډول په فارسي کې ،، به ،، دی

.احمد در صنف خود از محمود گرفته تا بهرام از هر کدام شان بزرگ است

پښتو یې که پورته دري مې ناسمه لیکلې وي، نو بخښنه غواړم او تاسو یې راته سمه
.کړی

.مشر یا لوي دی احمد په ټولګي کې له محمود نیولي تر بهرام پورې له دوي هر یوه ښخه

که پهپرته کې د دري،، از ،، ځای ،، تر ،، ولیکو نو دا به ښنګه وبرېښي او بیا به نو د ،،
:تا ،، پهځای څه ولیکو یعني که ولیکو، چې

.... احمد په خپل ټولګي کې تر محمود ښخه نیولي تر بهرام پورې تر هر یوه ښخه

.نه هم د د ،، از ،، په څېر ولیکودا به ښه ونه برېښي، چې د ،، تا،، ترې پوهېږ

دلته د ،، از،، انډول څه شی دی او د ،،تا ،، آندول .ښنګه په پښتو ژباړو؟ از کابل تا هرات
څه شی دی؟

.کهداسې وی نو بخښنه به کړی .دا لاندې لیکلي وو، خو ګومان مې دی تکرار وي

:او دري سمې ژباړې دلته بیا د دویم انګریزي په پښتو :(؟)و دویم او دریم ته

۱- Ahmad is a senior teacher.

۲- Ahmad is senior to Ali.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- Ahmad is the senior most teacher in the Kabul.

پښتو ژباړه.

۱- احمد مشر ښوونکی دئ.

۲ – احمد (نسبت) اړيين خو، وي نه هم باید ،دئ نه...) دئ مشر ته علي و.

۳ – احمد کابل کې خورا مشر ښوونکی دئ.

د دري ژباړه(دري یا فارسي مې داسې غښتلې نه ده، خو دا راته ساده برېښي)

۱ – احمد معلم ارشد (بزرک)است

۲ – احمد به علی ارشد (یا بزرگ) است.

۳ – احمد بزرگترین معلم در کابل است.

ورو، چې دلته د لیکونکي د خوښې څه نه دي راغلي.

د لیکنې په پای کې یو څو اړيين پېژندونه

پرتله کونه نو څه ته وایي؟

دوه کسان سره ودرې او :د دوه یا زیاتو شیانو د غوښتونو لوي یو د بل سره پرتله کونه وایی، خو سوچ ډېر، خورا او که بل څه ورته)) غواړي پ،ه شي، چې کوم له بل څخه یا (لوي پلن، نېک، خوارېکښ او یا ښکلی دئ (بوچ نه ،، تر،، او همدا ډول،، ترټولو دوه یا څو کتابونه او یا یو بل څه سره پرتله کیږي داسې هم کېدی شي، چې د یوه لرګي دروندوالی خوي دئ، چې .دروندالی د وسپنې یا د یوه انسان یا یو بل څه سره پرتله کړې یان یې لري، نو د دې خوي له مخې دوه شیان سره پرتله کېدی شيدوه شد.

positiv; komparativ; superlativ , خویویونه سره جګیږي، چې په المانی ورته یوه پوره لیکنه لرمAdjektiv په .وایي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاتين وی دی، چې پښتو مانا يې،، ورزياتونه،، ده او په ژبپوهنه کې هغه ويډول :ادجکتيو دی، کوم چې د يوه روښانه شي، يوه ذهني شي، يوه مخ ته تګ يا همداسې پرمختګ يا يې نور هم د مخ ته تلو يا يوه حالت جوړښت څېړي.

ه ښوونځي کې څنګه وی هم بلل کيږيدا ادجکتيو خوي وی، ملوی او همداسې پ

زه دا په خپلو ليکنو کې خوي وی بولم

خويوی وی، چې شتون يا شته يا شی، يوه پېښه يا يو حالت د يوې ټاکلې :بل پېژند د بېلګې په توګه، رنګه، ښکلی او)نخښې، د يوه ټاکلي خوي سره په نخښه شوی، خويوی (نور

.هيله ده، چې ډېر مې نه وی زورولي .زه نور د دې ليکنې سرهستړی شوم

دا يادونه د ليکنې خونديونې سره سر او کار نه لري او که :په پای کې يوه اړيينه يادونه :لري يې؟ نه پوهيږم، خو ښه ده، چې پرې پوه شو

په دې ليکنه کې هم ګورو، چې دا ګڼل ټول په ګڼونو شوي، دا په دې مانا، چې يو ډول ک څه په ليکي يا څه ترې زده کوي او رااخلي، نو سړی په کې د برېښي، نو بيا چې څو د بېلګې او .ښه لار يې داده، چې ګڼل د بيلابېلو لارو وشي .ستونځو سره مخامخ کيږي وړانديز په توګه کيدی شي لومړی دا ګڼل په ګڼونو وشي، د بل ځل او ځای له پاره دا ګڼل ، ۱ ب او بيا خو نو نورې لارې هم شته لکه الف ،په تورو وليکو او د بيا له پاره په الف .او نوره مو چې څنګه خوښه وي ۳ الف ، ۲ الف

Smakhan1946@gmail.com

ډاکتر ماخان ميری شينواری

سلمه اونه سلنه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما دا لیکنې ځوکاله پخوانی دي، خوخوښ شوم، چې اوس یې تاسوسره د درنې خپرونې تاند له لارې تاسوسره شریکوم، چې څه غزېدلي دي. دا په دې هیله، چې یا ماته دلیل ووایئ، چې دا لار پرېږدم اویا تاسو دا درانه لیکوالان د خپلو ناسم بللو ویونوڅخه تیرشئ.

ډېر درانه اسوشیتد پروفیسور لیوال صاحب!

هیله ده، چې زما سلا مونه او نیکې هیلې به ومنې. باور وکړه، چې هیڅ مې زړه نه غواړې ستا له ارزښته ډک وخت ونیسم، خو زما زړه غواړي دا زما لیکنې تاسو ته هم

...................۶۶ ....

وښایم، په دې هیله ، چې د وخت د پیداکیدو سره لږ پام ورته راواړوې، خو دومره بیړه مې هم نه ده.

ما د اوبلن په هکله هغه وخت د پښتو نصاب لیکونکو سره هم خبرې وکړې، خو هغوې ته دا اوبلن - بې له کوم ژبنیزیا سم اندیزدلیله - ښه برېښیده.

د سلنې په هکله هم داسې لږ څه.

موږ له پیداښته سلمه لرو او په پیداښت کې ګوتې وهل کله هم سمه لاس ته راوړنه نه لري.

دا د سلمې په ځای سلنه راوړنه کوم ژبپوهنیزاوشمیرپوهنیز بنسټ نه لري اونه یې هغه منځته راوړنکي کوم دلیل ورکړی اونه یې وړکولی شو.

یو څه چې یو ځل ناسم ورځني شي، بیا یې سمول هم ډېر ستونځمن وي.

دا له لارې وتل زما – د یوه شمیرپوهنې لوستونکي - د پاره زورونه ده.

داسې وی بدلون چې منځ ته راغلي له ۱۷ کاله زیات نه کیږي او کوم یو لیکونکي رامنځ ته کړې، بې له دې چې په مانا او په پسې ناسمو راتلنو یې وپوهیږي. تر اوسه موږ د داسې سلنې سره مخامخ نه وو.

دا به نوڅنګه او چا یا دکومې رېښې خاوند منځ ته راوړې وي؟

دا چې داسې بلل زرخوریږي، هرومرویوژورنالست به دا کار کړی وي، چې داسې پښتو پوه اوپه ژبه کې ځانته نوښتګر به هم ځان ته وایي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي کس ممکن د ځان سره فکرکړی وي، چې يوڅه نوي را پيداکړي، نو دا سلم ورته ښه نه دئ برېښيدی اوويلي به يې يي، چې دا سلم خود صدم سره لږ خپلوي لري، نوراځه دا سلن کړه. دا ناسمون يې په خلکو تپلی. خلک هم داسې يونوي څه زر رااخلي بې له دې، چې په سم او ناسم کې يې فکر وکړي. ټولنه خوپه دې باورلري، چې ژورنالستان خوربښتيا وايي او يوژورنالست چې څه وايي، نور باور پرې کوي.

دا کس هرومروپه شميرپوهنه داسې لږ هم نه پوهيده، که نه دا کاربه يې نه وی کړی.

.... ۶۷ ....

خبره نه اوږدوم لنډ دا سلنه د شميرپوهنې په بنسټ څېړم.

د هر څه له مخه به دا ووايم او په دې لوربه کار وکړم،چې ۱۰۰ همداسې يو ګڼ دئ، لکه۱ ،۲ ،.... ۱۰۵ اونور.

موږلرو: ۱ ، ۲ ،.... ۲۳ ،..... ۸۱، ۹۵ ،...،۱۰۰ ، ۱۰۱ ، ۱۱۵ ،. ....

که د يوڅه ځومره والی غواړووښايو، نو ليکو:

دا په ګڼونو يا شميرپوهنيز داسې ليکو:

۱ –م،۲ – م،.. ۲۳ – م، ۱۰۰ – م (دا ۱۰۰ – ن نه شو ليکلی)،۱۰۱ – م اونور

په ليکنيزډول يې داسې ليکو:

لومړی يا يوم، دوهم (که دوه وي، نو دوهم او که دوې وي، نو دويم)،... درويشتم،...، يو اتيايم، پنځه نويم،..سلم (نه سلن)، يوسلو يوم، يوسلو پنځلسم اونور

له بلې لورې د ګټي، ګټي- ګټي او په ۱۰۰ يا ۱۰۰۰ کې شميرنه چې کوو، دا د ۶۸ يا د ۱۲۵ګڼونو سره هم کيږي، چې بيا يې په اته شپيتم او يا په يوسلو پينځه ويشتم کې شميرنه بولو، خو دا سل دوه او زرډرې صفره لري، چې هره شميرنه ورسره ساده کيږي، نو له دې امله دا شميرنه د۱۰۰ او ۱۰۰۰ سره کوو، بل دليل نه لري.

داسې مخ ته ځو:

۱۰۰/۳۰ په دې مانا، چې دبرش په سلو، ياني ۳۰ په سلو وېشل شوي يا له سلودبرش اخستل شوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که بانک په سلو کې پنځه ګټه ورکوي، نود هغې له پاره هم لیکو: ۱۰۰/۵ وایو پنځه په سلو کې

که ګټه دېرش په سلو کې وي، نو بیا لیکو: ۱۰۰/۳۰ او وایو دېرش په سلو کې.

که ګټه په ۶۵ کې ۳ وي، نو لیکو: ۶۵/۳ اووایو ۳ په پنځه شپیته کې.

دا موږ داسې هم وایو: پنځه سلمه، دېرش سلمه او ۳ پنځّ شپیتمه.

.

که موږپه پورته کې پنځه سلنه، دېرش سلنه وایو، نو بیا دیرش شپیتنه هم باید ووایو، دا په دې مانا، چې داسې د پیداښتې لیکنو هغه پیداښتې بنه باید تولـه بدله کړو.

دا چې دا مې پوره زوروي، نورې بیلګې:

که ولرو:

۱۰۰/۳۰ = ۱۰/۳ اونږدې =۳/۱

له بنې و کیڼ لور ته باید ولولو: ۳۰ سلنه برابر درې لسنه اونږدې برابر یو درینه.

او همداسې

۱۰۰۰/۲۳۰ =۱۰۰/۲۳ اونږدې = ۱۰/۲

نودلته هم باید دوه سوه دېرش زرنه برابر درویشت سلنه او نږدې برابردوه لسنه ولولو.
او

۱۲۱/۳۷ ، ۲۱/۵ ، ۸/۳

په پورته کې هم باید بیا له کیڼ و بنې لورته ولول: درې اتنه، پنځه یوویشتنه او اوه دېرش یو سل یوویشتنه .

دا په دې مانا، چې ـ لکه پورته مې چې ګوته ورته ونیوله ـ که داسې نه وي، نو ګرانو هیوادوالو باور وکړئ، چې دا دېرش سلنه نه ده، دا دېرش سلمه ده، لکه دا نور هم ـ نه نه ده او ـمه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا: ګورو، چې یو ناسم څه ژبې ته ساده ننوځي او ترې را وتل یې بیا پوره ستونځمن کار دی.

که موږ هرڅه لیکو، باید په دلایلو او سم اند ودان وي، یعنې نوي څه. یو څه که زموږ لپاره نابلد وي او پرې پوهیدنه باندې یې شک ولرو، هغه دې بیا نه کاروو. داسې ویل کیږي، چې داسې کارونه باید دولتي څلورديوالی کې وشي، خو ...

پایونه: یا به ټول - مه په –نه اړوو او یا به د سلمي له پاره له سلني څخه - چې ډېره ناسمه، د پیداښت سره تیري، توکلي، بې سم انده اوله لارې وتلې ده او یې په شنه زور مو منځ ته راوړې – تیریږو.

.... ۶۹ ....ږ

دېرش سلمه او نه دېرش سلنه!

ستاسو له سرې سیني ډېره مننه او که هره او څومره نیغه ګوتځنډنه وي، په دې لار کې په مازړه سوی مه کوئ. زه تراوسه یواځې یم. ملګري مې شئ او یا مې باوري کړئ.

ډاکتر ماخان میرړی شینواری

،،ترډېره بریده،، سوچ بوچ ناسم دی

ګرانو لوستونکو!

که پوره زیر شو، نو دا ،،تر ډېره بریده،، زموږ لیکوالان ډېرکاروي چې ما هم له دې امله ډېرې لیکنې ته اړباسي..

موږ تل په ،،برید،، د ،،برید،، له امله په پوله برید کوو، پوله د برید برید ګرځوو اوبرید یې پرېږدو. خو دا مو د خبرو موضوع نه ده، که پوله وي یا برید.

موږ دې ،، تر ډېره بریده،، د ویونو یو په بل پسې لیکلو ته خپل پام را ګرځوو، چې ایا داسې یعنې ،، تر ډېره برید ه،، موخه په ګوته کوې او که نه؟ یا شته ا وکه نه؟

یو څوک چې د یو څه سرته رسولو لپاره هلې ځلې کوي، نو تر ممکنه یا شونې یا کیدونکي بریده یا تر پولې هڅیږي او نه تر ډېره بریده یا تر ډېرې پولې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که یو ځوک د یو څه سرته رسولو لپاره ډېر زیار باسي او ربړې وګالي، نو وایي، چې له بریده یا له پولې ډېر یا اخوا او نه تر ډېره بریده. دا په ختہ کې ددہ د توان پوله ده یا پوله باید وي.

لنډ: ،،ترپولې پورې،، یا هم ،،له پولې ډېر،، یا ،،له پولې لږ،، لرو (نه تر (په ،،تر،،به بیا غږیږو) پولې لږ). دلته موخه په تر کې نه ده، خو نه تر ډېرې پولې اونه له ډېرېپولې شته.

لاس ته راوړنه: تر ډېره بریده یا تر ډېرې پولې نه شته ځکه، چې پوله یوه ده، نو څنګه ډېرشي.

تر پولې پورې یا د پټي د پولې پورې او...: دا شته.

.... 70 ....ړ

ما د یوه ن ج په مضامینوکې دا لاندې ولوستل:

،، ...سیمه کې بدلونونه تر ډېره بریده د امریکا او غیر اسلامي متحدینو د ...،،.

او همداسې: ،، تر ډېره بریده داسې ډنډوره شوې...،،.

دلته خو ،، تر ډېره بریده،، ته اړتیا هم نه شته، خو که لیکونکی غواړي دا د ټینګار په توګه ولیکي، نو بې له تر،،او ،، بریده،، یواځې ډېر لکلی شي یا ډېر وخت یا ډېر ځله، ډېر واره، چې یو څه ترې پوهیدل کیږي او که بیا هم غواړي برید په کې ریشي، نو ،، له بریده ډېر،، یې بیا موخه ور دئ.

او یا ،، اویاهم تر ډیره بریده سیاسي اواقتصادی ... ،،

سم یې لرو:

له بریده یا پولې ډېر.

له برید څخه اخوا.

تر لرې پولې (پورې).

له پولې اخوا (دلته ګوره هم ،،تر پولې اخوا،، نه لیکم)

تردې نږدې پولې(پورې).

تر هغې لرې پولې

(c) ketabton.com: The Digital Library

او داسې نور.

زيات کسان په دې اند دي، چې ګوندې دا ،، ترډېره بريده،، خو په دري يا فارسي کې هم شته.

نه! داسې نه ده. په فارسي کې داسې نه وايي او زمونږ ليکوالان يا ژبپوهان چې وايي، دا ناسمه ده.

زه داسې ښه په فارسي نه پوهيږم، خودا له دري ښه په اندول پښتو کولی شم.

په دري کې که ووايي:

١ - تا حد زيات

٢ - از حد زياد
راځئ د دې اندول په پښتووليکو:

و ١ – ته – زه په دې اند يم، چې ګوندې دري ژبي به داسې نه وايئ ،، تا حد زيات،، او که ووای هم،

نوموخه به يې دا وي چې : تا حد کوشيدم واين چند دفعه يا زياد.

که موږدا په پښتو اندول ليکو ،نو،، تر برېد ډېر يا تربريد پورې ډېر يانې څوک تربريده پوري ډېر واره وهڅږي، مګر نه ترډېره بريده (پورې).

شننه: يو کس بايد يو کار په ٢ ساعته کې پای ته ورسوي (دا دوه ساعته بريد دئ)، خو هغه نه توانيږي اودی دا کار ډېر واره تر دوه ساعته کوي، دا په دې مانا چې دی تر بريد پورې – چې دوه ساعته دئ – دا کارد نورو دوه، دوه ساعته له پاره کوي، دا په دې مانا، چې تر بريده پورډېر هڅيږي..

و ٢ – ته- له بريد څخه ډېر.

شننه: يوکس د دوه ساعته د کارتوان لري اوهغه، چې درې ساعته کار وکړي، نوکار يې له بريد څخه ډېر وکړ،

دا ١ – تر بريد پورې ډېر او

٢ – له بريد (څخه) ډېر اودا سم هم دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا : ترډېره بریده

په دري انډول: تا بسیارحد. دا ګوره تا حد بسیار باندې نه شي اړول کیدی.

یادونه: ترډېرو بریدونو (پورې) شته. د هیواد تر ډېروبریدونوپورې تللی یم.

همداسې: له ډېروبریدونو(څخه) هم شته.لکه له ډېرو برېږدونوتیرشوم.

هیله ده چې روښانه کړې مې وي، چې تر ډېره بریده نه شته او همداسې له ډېره بریده.

له برید څخه ډېر شته، خوتر برید ډېر هم ناسم دی، څکه چې که ،، تر،، نو هغه د مهال او...پای په ګوته کوي.

.... ۷۲ ....

.

۲۰ . ۵ . ۲۰۱۹   ډاکتر ماخان میږی شینو

غبرګون

که موږ د یوې بلې ژبې وی له پاره، چې موږ فکر کوو، په پښتو کې انډول وی ورته نه لرو او یو کره ټاکلی او د پیژند سره ښه روښانه وی یې په ځای کاروو، دا کله هم سم نه راځي. زموږ ډېر ادیبان به ووایې، چې له دې څخه خودا یا هغه موخه ده ، بیا هم ناسم دی. که په ځای یې همداسې یوبل وی هم راوړلی شی، نو هغه غوښتونې موخه به ترې(ورڅخه) واخستلی شو.

غواړم، چې د دې لیکنې په دې برخه کې یو وی (لغت) وڅیرم، چې د پښتو خپرونو کې د نورو ویونوپه ځای ناسم او زیات کارول کیږي٠ زه په پښتو کې نوښت ښه بولم، خو دا نوم په دې حالت کې باید هغه ترې جوته کیدونې یا ترې د جوته کیدو موخه جوته کړي٠

غبرګ په هندسه کې:

په هندسه کې دوه کرښې، چې څنګ په څنګ داسې وځغلي، چې سره غوځې نه کړي او که غواړی، چې ناپای کې سره غوڅوي دا کرښې (خطونه) غبرګې بلل کیږي٠ موږ دا په نورو ژبو پارالل، یا موازي بللي٠

غبرګوني:

(c) ketabton.com: The Digital Library

که دوه کوچنیان د یوه موره په همغه (یو په بل پسې) وخت کی پیدا شي غبرګونی وي، چې په پاړسي کی ورته دوګانه وایي ۰ دا کیدی شي په پښتو کې دوه ګوني ، درې ګوني او داسی نور وبولو۰

که چیرې څوک یو بل چا ته څه ووایي، نو دا وینا لوریزه وي(طرف لري) یو څه یا یو چا ته مخامخ وي، که بل څوک وغواړي، چی د دې خبرې په هکله څه وایې دا خبره به یا همغه لوریزه وي، چی وایو سپین د زیړ د خبرې په غبرګون کی وویل:

زیړ به یا د سپین خبرې سره غبرګ څه ویلي وي یانی همغه لوریزه به وي او یا به یی د دۀ خبره ورغبرګه کړي وي، چې غبرګه به وي، خو مخامخ لوریزه (په ضد یا که غواړئ برعکس)۰

.... ۷۳ ....ړړړ

که چیری په کوم کور کی پلار څه ووایې او د دۀ ځوي په دی اند نه وي او په مخامخ (ضد) یی څه ووایی نو دا مشر بیا دی کشر ته وایی، چی خبره مه راغبرګه وه۰

که ووایو، چی د سپین د خبرې سره زیړ خبره غبره کړه، یانی دا غبرګه همغه لوریزه ده۰

زه تراوسه په دې نه پوهیږم، غبرګون به هندارونه یا انعکاس وي او که د چا، څه یا د چا د خبرې په هکله به وي او که څنګه؟

که موخه ترې انعکاس وي، نو انعکاس اړیین نه دی، چی غبرګ دې وي.

که د ،،غبرګون،، په ځای په ډېره بخښنه ،،ګړنګون،، هم ووایو همدا به ترې و پوهیږو، چې څه له غبرګون پوهیږو.

موږ لرو چې سپین د برګ د خبرو په هکله وویل:....،نوبیا غبرګون ته څه اړتیا ده.

زما په اند ژبې سره غبرګې پیدا دي او هغه څه چې په نورو ژبو کې څنګه کارولکیږي، په پښتوکي هم همداسي ده، نوراځئ، چې د ،،غبرګون،، په ځای په ،، هکله،، بسیا وکړو او یا اړوند حالت سره سم، چې په لاندې کې به یې لږ وغزوم بل وی وکاروو.

د لا نورې روښانه ونې له پاره لاندې پوښتنه ځوابوو:

ایا د غبرګون داسې کارونه، چې زموږ ژورنالستان یې کاروي اړینه ده او که نه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښه لاس ته راوړنې له پاره موږدا د غبرګون کارونه په ځو غونډالوکي روښانه کوو.

تکرار به ولري، خو د ښه پوهیدلوله پاره ښه دئ، چې وښایودا د لیکوالانو یو ذوق او د ژبې ناسمون دئ او که د ژبې اړتیا.

لومړئ بیلګه:

ترمپ وویل، چې افغانستان کې د سولې له پاره باید لارې چارې وکتل شي.

د ژورنالستان لیکنه به وي:

.... ۷۴ ....ږږږ

غني د ترمپ د خبرو په غرګونکې وویل، چې په افغانستان کې سوله اړینه ده.

یا غني د ترمپ د خبرو په غبرګونکې وویل، چې په افغانستان کې د سولې کیلي د پاکستان سره ده.

سم یې:

غني د ترمپ د خبروپه هکله وویل،چې ....

دویمه بیلګه:

ترمپ وویل، چې د افغانستان جګړه کې د پاکستان ښکیلتیا باید له پامه ونه غورزول شي.

غني د ترمپ د خبرو په غبرګون کې وویل، چې د جګړې بنسټیز مسؤلیت د پاکستان په غاړه دئ.

سم یې:

یو: غني د ترمپ د خبروپه هکله وویل، چې ....

دوه: غني د ترمپ د خبرو په ملاتړ وویل، چې ....

درې: غني د ترمپ د خبروپه مخامخ یا مقابل وویل، چې.................

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیلکه: ،،وسلوالو طالبانو په دې اړه تر اوسه غبرګون نه دی ښوولی.،،

د غبرګون په ځای که داسې ولیکو: ،، دا چې په دې برید کې ولسي وګړو ته زیان رسیدلی او که نه چارواکو په دې اړه (په دې هکله، په دې باره (درې ده؟) لا تر اوسه څه نه دي ویلي.،،

دا پورته ویونه لرو، چې هغه بنسټیزه موخه روښانه کوي، نو دې غبرګون یا ګړنګون اویا بل څه باندې ولې خپله ژبه تخریب کړو. بیا: په هرصورت دا د غبرګون وي کارونه په داسې غونډالو کې یا په دې موخه ناسم او سم ناسم دی.

.... ۷۵ ....

ډاکتر ماخان میړی

شینواری

ایا موږ پیداښتي پوهنې پښتوکولی شو؟

موږ لا تراوسه چې په پیداښتي پوهنوکې پوهنیز څه لولو،هغه عربي دي. پوښتنه دا ده، چې ایا موږدا پوهنې په پښتو لیکلی شو، دا په دې مانا، چې ایا موږ د دې پوهنو پوهنیزو ویونو ته هم پښتو انډول لرو او دا پیدا کولی شو. دا نومونه پیدا کوو نه، خو پوښتنه دا ده، چې ددې له پاره نومونه په پښتو شته اوکه څنګه؟

دا پوښتنه به په هوځواب کړو، ځکه چې هره ژبه د پوهنیزه کیدوتوان لري، خولومړی باید ځان په هغه پوهنه پوه کړو او بیا په هغه وي، چې د باندنی ژبه کې شته اوپښتو انډول یې پیدا کوو.

په همدې ځای کې دې اجازه وي، ووایم، چې ما په شمیرپوهنه کې نږدې څلوېښت کتابونه په پښتو کړي، دا په دې مانا چې هغه مسلکي نومونه مې په انډول پښتو کړي، بې له ستونځو او همداسې مې په فزیک کې درې کتابونه ژباړلي، چې یوله هغود ښوونځي د کتابونوسرلیکونه دي، هغه فزیکي ویونه مې نه د ډکشنري په بڼه، خو په پښتومې د الماني ویونو ته انډول پیدا کړی یا میندلی

دا په پښتو یا د پښتو نومونوسره مو پوهنه هم ساده کیږي، چې دلته د یوڅو بیلګو سره ستاسو لنډ پام را اړوم. دا په ورزیاته کړم، چې ما هیڅ وخت نوم له ځانه نه دی پیداکړی او انډول مې لټولی او پیدا کړی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې هکله اوږدې خبرې نه کوم، لنډ يوڅوبيلګې له تاسوسره ګډوم.

مشبوع به نوڅه وبولو؟

مشبوع داسې پيژند لري:

-- هغه محلول چې نور همغه څه په ځان کې نه شي حل کولی، مشبوع بلل کيږي.

موږ وايو: يو څوک چې ډېرخوراک وکړي هم ورته وايي، چې مشبوع شوی اوميږي، چې ډېر واښه وخوري. نو وايو چې ميره ټنده شوې .

.... ۷۶ ....

يو څوک چې نوره مړې نه شي خوړلی، خوموړوي او همداسې نور ژوي مړيږي.

کوچنيانو ته هم چې موردېر خواږه ورکړي، راګرځوي يې.

ځنې خواږه دي، چې سړی يا څوک ښه په مړيږي، نو وايو، چې دا خواږه مړوونکي دي. ګومان مې دی، چې د کلي خلک وايي مړوخه دي، نه پوهيږم سم به وي او که څنګه، ځکه چې مړوخه ګومان مې دی هغې ښځې ته هم وايي، چې ميړه لري.

په همدې توګه مو محلول يا حل ،،اوبی،، بللی، نومشبوع ته به څه ووايو؟

لکه چې ژوي مړيږي، خو همداسې يو اوبی هم مړيږي.

موږ نو پورته پيژند اوس په پښتو دا سې ليکو:

هغه اوبی چې نورڅه ځان کې نه شي اوبی کولی (دا ګوره اوبه کولی نه بولو) موړ وي.

مشبوع = موړ

بيا وايم، چې دا بل ډول نه شي بلل کيدی، دا په دې مانا، چې نومونه به نه جوړوو، هغه خپل نومونه به رابرسيره کوو يا له کټلاندې څخه راباسو.

له شميرپوهنې څخه يوه بيلګه:

ما خو نږدې ټوله شميرپوهنه په پښتو ليکلې، خو بيا به هم يوه بيلګه له تاسو سره ګډه کړم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دايره، چې د دايرې د منحني يوه لږه برخه قوس بولو او وتر او قطر لرو او داسې نور.

په پښتو يې:

ګردۍ (موږيې په هسکه مينه کې ګردۍ بولو)، هغه وړه د ګردۍ د کږې برخې ته ،، لينده،، وايو.

دايره = ګردۍ

قوس = لينده

وتر : هغه کرښه ده، چې له ګردۍ يوه ټوټه بيلوي، نو دا له دې امله ټوټه وونی (ټوټوونی) بولو(بولويې نه،دا ټوټوونی دي).

.... 77 ....ږږ

وتر = ټوټوونی

ټوټه يا چې قطعه ورته وايو: د ګردۍ هغه هواره ده، چې د لينديې او ټوټووني منځ کې پرته ده.

قطعه = (ګردۍ) ټوټه

نيمۍ: هغه کرښه چې ګردۍ نيمۍ نو دا به نيمی نه وي؟

قطر = نيمی (اړيين نه ده چې کرښه ورسره ياده کړو، پوهيږو چې دا کرښه ده).

ګردۍ برخه يا قطاع (دا د قطاع نوم هم ډارونکی دۍ): دا د ګردۍ برخه ده، چې د دوه وړانګو او ګردۍ لينديې منځ کې پرته ده.

قطاع = (ګردۍ) برخه

وړانګه =شعاع

له فزيک څخه

سيم يا څه، چې بريښنا وړي، نو هغه هرومرو ،، (بريښنا) وړونې دي او له دې امله يې بريښنا وړوني يا لنډ وړوني بولو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا د ښوونځي د فزيک نړدې ستره برخه مې پښتو ته را اړولې. په دې هکله مې ليکنې په کتابتون. کوم کې کتلی شی.

دا د ګرانو لوستونکو له پاره يو څه وړاندې کيږي، چې کتل او اندونه سره يو کول نه، سره نږدې کول يې زما هيله ده او نه بل څه.

نومونه يا ويونه بايد پيدا نه شي. هر څه چې په پيداپښتې توګه په بله ژبه کې شته، په پښتوکې هم شته.

دوه پوښتنې دي:

لومړی: يو څه ته په پښتو نوم اېښول (دا به د خبرو وي)

دويم: د يوه څه په مانا ځان پوهول (دا بايد وي)

..................۷۸ ....

نو که د دې ويونو مانا وليکويعنې مخکتاب، نړيوال جال، ملفون، شميرونی، دا به اړيين وي. دا چې څنګه يې وبولو، دا بايد په پام کې نيولشوي وي، چې تخريب په کې نه وي.

بيلګې:

۱ - موږ په کورونو اوکوټوکې يوجوړښت لرو، چې برېښنا پرې روښانه کوو اومړه کوو. دا جوړښت د يوه واړه اړمګوټې يا يوې تختې او يا د يوه څرخ په څير وي. دې ته انګرېزي سويچ، الماني شالټر وايي. ددې دنده داده، چې برېښنا وړوني يا سيمونه سره يوځای کوي اوبيلوي. د يوځای کيدوسره برېښنا په برېښنا وړونو يا سيمونوکې بهيږي اوڅراغ روښانه کيږي اود بيليدوسره برېښناګروپ مړکيږي. دا نو (برېښنا) تړونی بولو اودا نوم همداسې دی.

۲ – پورته موبرېښنا وړوني نوم وليدل، دا هکپک کيدونکی نوم نه دی، دا برېښنا له يوه ځايه بل ځای ته وړي، نووړوني دي.

ګورو،چې زموږ ژبه د پوهنيزه کيدو توان لري او هره ريښه په پښتو کيدی شي او هغه داسې، چې هرڅوک پرې ښه وپوهيږي.

زما اخرني وړانديزدادی، چې نومونه به له ځانه نه جوړوو اويو کره پيژندل شوی وی به د بل کره پيژند لرنکي وي په ځای نه ځای په ځای کوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په نورو ژبو کې شته اوپښتو انډول يې

ډاکتر ماخان ميرزی شينواری

په دې برخه کې ځني ورځني ويونه، چې په نوروژبو کې شته او موږ يې لا تراوسه انډول نه دی پيدا کړي.

زه خو په دې اند نه يم، چې زه څه ليکم، هغه دې هرومرو سم وي، ځکه چې زه د همدومره ليکنې د فکرتوان لرم. زما په اند زه هڅيدلی يم، چې څه ليکم، په هغې يو بل سره پوهيږو. ژبې سوچه کيدی نه شي، خوزه هم هغه ويونه کاروم، چې تراوسه د پښتو د خوب تر کټ لاندې پراته وي، خوهغه ماته سم برېښي، ځکه داسې نه دي، لکه بهيدونکي، چې په پوره ناسمه توکه اوبلن وبولم اويا ستاندارد ته کچه ووايم.

...............۷۹.............

زما د ليکنو په هکله ستاسود کړنو او مخامخکړنو (دا بيا د دې وی يعنې ،،مخامخکړنو،، د لومړي ځل له پاره کارونه ده، خو موخه ترې پوهيدل کيږي) هيله هم لرم.

زه ستاسومخامخکړنو ته درناوی لرم اوخپلې کړنې به ورسره هرومروسموم.

لند:پيداښتي نومونو ته بايد په پښتوکې انډول ولرو اودا لرو، د لړو ځانګړنو سره:

زه نومونه نه جوړوم. زه کوم د بلې ژبې وی، چې کاروم، هغې ته په پښتو کې انډول لټوم او دا تل د زياتو پيداښتي ويونو له پاره لرو. زه نومونه نه پيدا کوم، زه هغه لرلي نومونه ګرانولوستونکو ته مخ ته ږدم.

ځني ليکوالان وايي،چې دې د ...ژبې وی ... ته څه ووايو؟

دا بايد وڅيرو، چې هغه وی يې پيدا کړو، لکه، چې زموږ د ليک لوست ژبه کې زموږمشرانود مايع له پاره خپل انډول نوم نه وو کارولی، نودا يې ورته غوښتل پيدا کړي، خو انډول يې پيدانه کړی شو او ناسم انډول يې ورته وټاکه.

دا ولې؟

دا ځکه چې دوی دې ته فکر نه وو کړی اويا يې فکرنه شوکولی، چې مايع څه شی دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوي دې ته پام نه دئ کړی، چې مايع يو خوي دی او دا خوي د تنونو يا شيانو يوټولګی جوړوي يعنې ټول هغه څه ته مايع وايي، چې بهيږي، دا دی، بې له دې چې نورمخ ته ولاړ شو، د مايع انډول پښتو مو وکاراوه يعنې بيهدونکي.

پوهنيز نومونه:

په پوهنه کې نومونه – په ځانګړې توګه شميرپوهنه او ځمکګچپوهنه کې – يواځني دي يا يويواځني دي، دا په دې مانا چې هر نوم يوه او ټيک يوه څيره په ګوته کوي او هره څيره يو او ټيک يو نوم لري. نومونه څوک په خوښه – چې څه يې زړه غواړي - نه شي ټاکلی.

بيلګه: مستطيل ته به نو په پښتوڅه ووايو؟
په مستطيل نه پوهيدم، نودابه په بله ژبه کې ګورم. انګريزي اوالماني کې
ورته rectangle and Rechteck وايي، نو له دې امله په پښتو کې – که دا سم وژباړو
او دا

.... ۸۰ ړ...........

چې څيرې دي، نو له دې امله ښځينه نومونه دي – ،،ولاړګوډی،، او يا کټمټ
،،ولاړکونجی،، بلل کيږي، چې هرڅه ترې پوهيدل کيږي اوبل نوم ورته نه ټاکل کيږي يا نه شي ټاکل کيدی. دا چې سخت، نابلد او يا بل څه ډول دی، دا کوم بنديز نه دی، دا همداسې دی اوبس.

ايا هغه څه چې په نوروژبوکې شته زموږ په ژبه کې هم انډول لري؟

هو.

نو ولې موږ ځنو شيانو يا ويونو ته په پښتو کې نومونه نه لرو؟

دا ځکه چې موږ په نوروژبو نه پوهيږو او يا مو پام ورته نشته يا يې له پامه غورځوو.

هغه نومونه اوخويونه، چې په پښتوکې تراوسه ورته د چا نه وي پام شوی، نو زموږ پښتانه پيداښتي ده، چې هغو ته نومونه پيداکړي، خو ستونځه په دې کې ده، چې دوي ورته نوم پيداکوي اودا سمه نه ده، ځکه چې په کې تيروځي.

د هر څه له پاره، چې په بله ژبه کې نوم يا وی (په پيداښتي ډول) وي، نوپه پښتوکې هم ورته انډول شته، خودا چې موږ په نورو ژبونه پوهيږواويا زيات وخت دا نومونه له هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

چاپښولکیږي، چې په کومه دباندنی ژبه نه پوهیږي، چې له هغې څخه یې راواخلي اوکه غواړی، راوژباړي او یا لږتر لږه له هغه چا وپوښتي اوخبرې ته یې غوږکیږدي، چې په یوه دباندنی ژبه پوهیږي.

زه یې دلته یوه بله بیلګه راوړم. یوه ورځ یوه ملګري را څخه و پوښتل، چې انعکاس ته به نوڅه ووایو او په همدې خبرو کې بیا د انګازې څخه خبرې شوې چې ګوندې دا به بل څه وي او انګیزه بل څه او همداسې له همغه وخته ازانګه هم منځ ته راغلې.

له دې امله زما دا لاندې لیکنه.

Reflexion انعکاس یا(بیرته) راګرځیدنه

انګیزه (ازانګه ، انګازه): زما په اند به دا ،، د ازانګې به موخه ترې همغه د عربي ژبې انعکاس وي، چې په خلکو کې یې انعکاس ښه وي، یعنې دلته به انګیزه د انعکاس لپاره کارول شوې وي. دا ځکه وایم، چې داسې یو څه مې زموږد خورا درانه لیکوال

ژورنالست، ښیرونکي ښاغلي رفیع څخه اوریدلي(خداي(ج) دې وکړې چې دا مې ناسمي نه وي کړي او کومه ناسم پوهیدنه زما لخوا دلته نه وي رامنځ ته شوي، زه مخ له مخه د ښاغلي پوه ښیرونکي رفیع صاحب څخه ډېره بخښنه غواړم ، په هر صورت زموږ د خبرو اترو موخه دا ،، ازانګه،، ده.

راځئ، چې له هر څه د مخه (د هرڅه له مخه مې لیکلی وو، خو د دې لیکنې سره مې له هر څه د مخه کړ) په انعکاس ځانونه وپوهو، د زبپوهنې او فزیکي لار(قانون) له مخې.

که موږله کوټې په رڼا ورځ راووځو، نود لمر وړانګې چې په رانه بریښنده شیانو ولویږي، هغه بیرته راګرځي اوسترګې موبریښنوي. موږ هلته په کلي کې نه وایو، د لمرانعکاس یا رفلکشن مو سترګې راوبریښنولې، موږ وایو، چې د لمر رڼا بیرته راوګزیده او زموږ سترګې یې وبریښنولې. دا په دې مانا، چې دا رڼا په یو شي ، چې بیا روڼ بریښي لویږي اوبیا بیرته راګرځي. دا بیا په دې مانا چې موږ نو د انعکاس او یا رفلکشن له پاره بیرته راګرځیدنه لرو، همداسې که غونډوسکه په دیوال وولو،هغه هم راګرځي، یا غږپه کوم ځای کې وکړو، چې هغه بیرته راګرځي. موږ اوس دا تر ښیرنې (دا ،، تر،، مې دلته ناسم ولیکه . سم یې د ښیرنې اونه تر ښیرنې) لاندې نیسو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو انعکاس د بیرته راګرځیدنې یا راګرځیدنې لپاره -چې انګریزي یا نوره هم ښه لاتین یې reflexion دی – کارول شوی.

ترهغې، چې زما فکر رسیږي د عربي وی یا لغات ،،انعکاس،، په پښتو کې د درې څه یا د درې ډولونو لپاره کارول شوی:

که یو څه په هنداره کې بیرته راګرځول کیږي یا راګرځول کیږي (دلته بیرته راګرځول او راګرځولو لپاره زما موخه همغه راګرځول یا راګرځیدل دي، موږ ورسره بیرته وایو، خو زه یې اړین نه بولم. دا به راګرځول وبولو) داهم ا نعکاس بولو یا دی.

که په غره کې غږ وکړو او هغه بیرته واورو یعنې راوګرځي، دا هم انعکاس دی، همداسې که یو څه په ولس کې وشي، که ښه وي یا بد دا په خلکو کې خوریږي او له خلکو بیرته اورول یا اورېیل کیږي، چې دا هم انعکاس بلل شوی.

لنډ: انعکاس په هنداره کې، انعکاس په غره کې د یوه څه د غږ انعکاس په ولس کې د یوه څه یا یوې شوې وینا انعکاس.

. ... ۸۲ ....

دا درې نومونې په ټولو ژبو کې په بیلو بیلو نومونو یادیږي. هغه څه چې هنداره کې بیرته راګرځي په الماني کې ورته ،،شپیګلونګDie Spiegelung ،، وایي او دې نورو دوه وو ته اېښو یا اېکو(اکو) Echoوایي، چې لاتین دی موږ په پښتو کې هم د اسې نومونې لرو.

د اخرو دوه وو لپاره انګازه یا انګیزه(؟) کاروو، چې له دې امله پخپله هغه دعربي انعکاس دی او ازانګې یا بل څه نومونې ته اړتیا نه شته او په غره کې د غږ خوریدا هم انګازه یا انګیزه ده، یعنې خورشوی، چې موږ ورته انګی ویله او غږ به مو وکړ، چې انګی انګی یو غږ بل هم راوکړه.

که په هنداره کې یو څه یا یوه څیره (بیرته) راګرځي، نو هغه څه باید ونومو، د عربي انعکاس په ځای. دا په هنداره کې یوه څیره چې (بیرته) راګرځي، وایو چې دا څیره هنداره کیږي. دا چې دا څیره هنداره کیږي، نو دا خو له هنداروني(هنداره کوني) بل څه نه دي، یعنې دا په هنداره یا اینه کې انعکاس هندارونه یا اینونه بولو(هغه ستاسو خوښه هنداره نوم مو ښه راځي یا پښتو دی او که اینه). یعنې دې انعکاس ته هندارونه یا اینونه وایو. دا د پښتو ګرامر په بنسټ سم دی

نو ګرانو لوستونکو!

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګورو چي د ازانګه په پښتو کي کومه تړی بله پوهیدنه نه لري، یعني ازانګه هم دا موږ دلته بللي ا نګازه یا انګیزه(؟) ده، چي په خلکو کي خوریږي، خو که غواړی، دا ازانګه وبولی هم خوښه مو، کیدی شي.

،،اېکو یا اېښو یا انګازه یا انګیزه منځ ته راځي، که د غږڅپي داسي په زواک یا قوي وځنډیږي، چي سړی دا غږ بیل بیل د اوریدلاس ته راوړني یا ـنتیجي که غواړي د اوریدپایلي په توګه واخستلی یا احساس کړی شي. سره راټول یا سره یوځای شوی concentrate رفلکشنونه یا دا بیرته راګرځیدني(چي عربي کي ورته انعکاس وایي(شاید، زه په عربي نه پوهیږم)) د اکو یا انګازي یا انګیزي په څیر اوریدل کیږي. د اکو وی یا لغات د یوناني ’Ηχώ څخه راغلی یا رانیول شوی دی.،،

که دا په هلمند کي شوي غونډي غږ خلکو ته ورسیږي، نو په خلکو کي خوریدا یي همداسي په پرلپسي ډول منځ ته راځي، چي دا هم همغه د غره په څیر خپله انګیزه په خلکو کي خوروي. له دې امله دا هم انګیزه یا انګازه ده او که ازانګه یي بولی، هم خوښه مو.

لنډ بیا:

................۸۳ ....

لومړی: په په هنداره کي د یوه څه بیرته راګرځیدنه هندارونه بولو او

دویم: په غره کي د غږ بیرته راګرځیدنه انګیزه،انګازه یا ازانګه بولو اوبیا همداسي

دریم: د یوه سیاسي کس وینا، چي اغیز یي د خلکو له خوا بیرته راګرځي،هغه هم انګازه، انګیزه یا انګازه ده،خوماته یي انګیزه ښه بریښي.

ډاکترماخان میږی شینواری

ستونځوبی

یو د پوهنتون پوهان را څخه وپوښتل، چي د ستونځوحل ته څه وایي؟

ما ورته وویل، چي ستونځوبی.

دا نوولي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس دې نړۍ په هراړخيزه پوهنو کې دومره وده کړې، که څوک، چې څېړني کوي او په داسې پرمختللې ژبه وپوهيږي، نو د هر څه له پاره په پښتو کې هم هغه اړوند ويونه پيداکولی شي.

لرو: ملګوبې، چې انګرېزي يې salt solutionدی.

لنډ: زه به د خوې له مخې لکه پورته د ،،اوروبې،، په ځای، چې له اورغورځونې منځ ته راځي يا پايله ده، اوربهيدنه، اوربهيدونکې... وبولم. په مننه

محلول ملحې saltzlösung

حل lösung،solution

مخامخکړنه (عکس العمل):

دا مې همدااوس فکر ته راغی، چې د يوچا د کړنې سره چې څوک غواړې مخامخوالی وښايي، نودا به هرومروزما په اند مخامخکړنه وي.

.... ۸۴ ....

که غواړی، نو د همغه ،،عکس العمل،، سره پاتې کيږو.

جفت او طاق ته په پښتوڅه وايي؟

پوښتنه. ايا موږ پښتو کې د جفت له پاره په دې ورځنی ژبه کې اندول وی لرو او که نه؟

هو: هرهغه څه، چې دوه، دوه کيدی شي، هغې ته عربي جفت وايي، چې پښتو اندول يې جوړه دی.

لومړی:

ايوه يا ييوه چې څوک کوي او يو غويا (غوايي) ولري، نو جوړه ورته پيدا کوي. دا د غويانو جوړه ده، چې بيا سره دا جوړه ځغلي. څوک چې بوټان اخلي، نو د دباندنی اغيزو پرته به جوړه بوټان اخلي. او که په ټاکنو کې سره برابر ځغلي، نو همغه د ييوې او يا ايوې د غويانو په څير به دا يوه جوړه وي، چې دا جوړه بيا جوړه سره ځغلي. نه ليکو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې غبرګ سره ځغلي، ځکه چې که جوړه نه وي هم غبرګ کيدی شي او يا غبرګ دي،،
ځکه چې ګډ ووټونه يا رايې به نه لري، چې يو بل غوڅ کړي.

که يوه نجلۍ او هلک داسې لړيه خوي کې سره نږدې وي، نوکيدی شي چې ووايو: دوي
به يوه ښه جوړه وي.

دويم:

د جوړه مخامخ څه بولو؟

عربي يې طاق دی، هغه چې جوړه نه وي يعنې ناجوړه وي، نو ګوروچې پښتو بلل يې ،،
ناجوړه،، دی.

راځوشميرپوهنې ته

ګڼونه : هغه پيداښتي ګڼونه چې په دوه پوره وېشل کيږي، هغو ته جوړه کنونه وايو اوهغه
پيداښتي ګڼونه، چې په دوه پوره نه وېشل کيږي، هغوي ته ناجوړه ګڼونه وايو. ګوره زه
ورسره دلته پوره نه ليکم، ځکه چې اړتيا ورته نه شته. پيداښتي ګڼونه چې په پيداښتي ګڼ

وېشل کيږي او لاس ته راوړنه يې پيداښتي ګڼ وي، نو،، پوره،، ته يې هرومرو اړتيا نه
پيښيږي.

جوړه ګڼونه: ۴ و۱۶، ۲۸ ...

ناجوړه ګڼونه: ۱۳،۱۵، ۲۷ ....

په ورځني ژوند کې ، چې ورسره مخامخ کيږو

څنګه يې بولی؟

له الماني څخه ژباړه يې

۱ – پلنې د ربړ پټی، چې له ژوري سکاره راپورته کوي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ – په مغازو کې چې تل ګرځي اوشيان له يوه ځای څخه بل ځای ته وړي.

۱ – وړونپټی: يعني يوڅه له کښته پورته وړي.

۲ ـ بهيدنپټی: دا تل روانه پټی ده، له دې امله بهيږي يعنې بهيدنپټی.

په پښتوکې د زياتو ويونو له پاره انډول نه شته يا موږ(زه) نه پرې پوهيږم لکه

معني:

د عربي ،،معنی،، له پاره موږ پښتو نه لرو، نو که پښتو يې ،،مانا،، وليکو، دا به منو.

همداسې د قطب له پاره هم پښتو انډول نه شته.

داسې ويونه هم بايد چې څنګه وي خپلې ژبې ته راواخلو، لکه چې رانيولي مو دي، که ليکندوديي د ځنوله پاره بدل شي، دا په ټولو ژبوکې ورځنی دی.

د بلې ژبې هر څه يا هر وی له پاره، انډول لرو، خودا بايد پوهنيز ولټول شي.

.... ۸۶ ....

داسې خو ما فکرنه کاوه،چې شميرپوهنه دې داسې سمه په پښتوشي، خودا چې دا نومونه او ويونه ټول پيداښتي دي، نوزموږژبه هم دا ويونه لري اودا به يوائځني وي، دا په دې مانا، چې هر شميرپوهنيز يا هندسي څه پښتو انډول هم لري.

خوبايد په دې اند نه و اوسو، چې ژبه دې سوچه کړو.که زما ليکنې وګورۍ، سمې په پښتودي، خودا موږله پيداښته لرو، نوي مې منځ ته څه نه دي راوړي اوداسې بايد ونه شي، ومو کتل، چې څوک په خپله خوښه يوڅه يا يو وی په پښتو کوي، په هغې کې ناسمونونه راځي.

ګرانو هيوادوالو!

موږ پوهيږو، چې پښتو په دولتي څلورديوالي کې يوه ډيره پخوانی نوي، نږدې شپيته کلنه ژبه ده، نو له دې امله يې علمي کول او د ځنو ويو په پښتو کول يا ورته پښتو پيدا کول هم ستونځمن دي. له يوې خوا موږ چې څه زده کړي يعنې زموږ ټوله زده کړه هغه په پښتو نه ده او له بلې ژبې مو را اخستې او له بلې خوا په دا بله ژبه مو چې څه زده کړي، هغې

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم ډېر ویونو(لغات له عربي رانیولی)، چي موږ یي له دی امله د ډېل ستونځو سره مخامخ کړي یو. زموږ دا نږدي شپیته کاله مخکنیو په پښتو لیکونکو، څه له فارسي رانیولي، هغه په فارسي کې د عربي ویونه یي هم ورسره شاید (یاممکن) کټمټ رااخستلي وي. بله پوښتنه دا هم ده، چي هغه عربي نومونه – چې موږ یې د پښتو نومونو لپاره کاروو- ایا دا سم دي او که څنګه؟

دا هم بله پوښتنه ده، چې باید پام ورته وشي.

د یو پو هنیز څه د لیکلو له پاره

له هرڅه لومړۍ مشوره: که هرڅوک یا ښه یي هر پښتون غواړي څه زده کړي اوڅه ورزده کړي، که دا پښتو ژبه هم وي، باید د یوې وتلي دباندنۍ ژبې څخه د همدې موخو له پاره ګټه واخلي، یعني یوه د وتلو ژیوڅخه باید ښه زده کړي.

په پوهنه اوپوهنیزوڅه لیکلو کې زما د مرستي ژبه الماني ده او داسي لږ انګریزي، دا هم د الماني په مټه، دا په دی مانا چې د لیکلو له پاره مې وتونژبه (ترې ژباړې ژبه) الماني

اوموخه-ژبه(پرې ژباړې ژبه) پښتوده. دا هم بایدووایم، چې د الماني ګرامرد پښتو د ګرامرسره لږ سرلګوي او په ډېرڅه کې سره ورته-والی لري.

ژبه مو له جنجاله ډکه ده، ځکه چې نوی د پوهنې سره بلدیږي، نو هراړخیزې ستونځې د بیلا بیلو مسلکي کسانو (په) منځ کې را منځ ته کوي. زموږ ژبې یواځې په ادبیاتو کې دا سي دلیدلو وده کړې، هغه هم د یوڅه په لیکلو کې، خو د ژبې لیکندود اولیکندول سره هلته هم ستونځې شته. په نورو بیلابیلو مسلکونوکي لا همداسي ده چي ده.

یوه د مخه یادونه: یو څه چي له بلې ژبې پښتو ته را اوړې یا د پښتود سمون له پاره یې بیلګي راوړو، دا په دی مانا نه ده، چي دا د بلې ژبې اندول دي زموږد ژبې یاني پښتو له پاره باورونه لري.

دا به نوره هم ښه داسي وو ایو، چي له نوروژبو څخه په ګټه اخستنه پښتو غني کوو(هراړخیزه) اود نوروژبو د ویونو(لغاتو) له پاره دپښتو اندول ځان ته جوتوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګوره داسي نه وایم، چې وی ورته پيداکوو، چې دا کارناسم هم دی، یعني وی نه پيداکوو، د دوي انډول پيدا کوو.

دا چې زموږژبه دودې لرې پاتې شوې، نود ژبپوهنيزو ستونځو د هوارولو يا ستونځوبيو له پاره بيا د نورو پر مختللوژبوځخه مرسته رانيولی شو يا اړين يو چې له نورو ژبو مرسته راونيسو.

ايا د پ له پاره د نوروژبو څخه ګټه اخستل کيدی شي؟

هرومرو. ګورو، چې په هره ژبه کې د بلې ژبې انډول پ شته کيدی شي، چې په يوه ژبه کې زيات وي، خوبيا د هغوزياتو څو له پاره په بله ژبه کې يوپ شتون ولري، لکه د الماني aus;ab ; von،... له پاره په پښتو کې يو پ شتون لرې او هغه ،،له... څخه،، دی، خو دا کومه ستونځه نه ده.

يادونه: باوروکړی، چې دا ټول کارما د ،، تر ،، په خپلوپولوکې د رابندولو له امله وکه، چې يوائې او يوائې ډ مهال،ځای او ...پاي په ګوته کولوله پاره راځې اونوريې هر ځای کې راوړل ناسم دي اود ژبې د ټولولاروسره مخامخ.

.

.... ۸۸ ....

تر : تر بل.ای کې هم راځي. دلته هم په ډېر غونډالو کې ناسم راغلی

دا ،، تر،، چې هرځای کې کارول شوی، هلته سم دی، چې هلته بل اړيکوی نه شي راتلی اوکه له ،،تر،، څخه هلته بل اړيکوی ښه وو، نه، نه دا چې ښه وو، بلکه دا چې د

همغه اړيکوی ځای وو، راتلی شو، نوبيا هلته ،،تر،، بايد لرې شي او په همغه خپل ځای کې اتکړی ورته واچول شي.

زه چې د ژباړو سره سر او کار لرم، اوهمداسې د پښتو ليکوالانو ليکنې لولم، د يو لړ ستونځو سره د پرېپوزيشن يا اړيکويونو له امله لاس او ګريوان يم. دا په الماني کې روښانه دي او پوهيږې چې څه په کوم ځای کې يا د څه سره راځي، چې موږ خارجيان هم داسې لږ څه پرې پوهيدی شو. په پښتو کې دا کار داسې ښه نه دی سرته رسيدلی. که جملې لولو، نو ترمخه، تروروسته، ... وروسته تر هغه په مصر کې له...، تر پورې ترمنځ او داسې نور لولو، نو نه پوهيږو، چې دا ،، تر ،، داسې نور څه ټوليز(يونيورزل) شوي او که څنګه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې راته برېښي، چې د ،، تر،، وزر شوي او د ،،د،، ، ،،په،، ، ،، له... څخه،، او داسې
نورو ځای نيوی شوی.

زه د دې ليکنې سره غواړم، چې دا ،،تر،، په خپلو پولو کې رابند کړم او دا وزر يې پرې
کړم، زما په اند د پوره دلايلو سره.

دا هيله، چې ژبپوهان او نور مينه وال به نه ځانله زما د پوهاوي له کبله هم د ما سره په
دې کې مرسته وکړي.

غواړم د ګرانو لوستونکو پام د لاندې ته راواړوم اوزما (زما په اند) سمون هم ورسره
وليکم:

١ - کارګيل: ،،د جګړې تر ټولو هسک ډګر هير شوي قربانيان ...،،

وړانديز: تر نه شته اونور يې ستاسوخوښه.

د جګړې له ټولو څخه د هسک ډګر هير شوي قربانيان يا

له ټولو څخه د **هسک ډګر (د) جګړې** هير شوي قربانيان

.... ٨٩ ....
له ټولو څخه هسک ډګر کې د جګړې هير شوي قربانيان

٢ - لولو او ناسم دی:
،،کابل کې تر ځمکې لاندې د اوبو کچه تر ١٢ مترو لوړه شوې،،.
سم يې:

کابل کې (د) ځمکې لاندې د اوبو سطحه يا هواره تر ١٢ متره (پورې) لوړه شوې. ..
تر ١٢ متره (پورې)،، سمه ده که ١٢متره د جګيدو پوله وي، خوګورو چې داسې نه ده.
پرته له دې ناسم او داسې ليکل کيږي: ... له ١٢ مترو (څخه) لوړه شوې.
تر نه شته يا يوځل شته او کچه نود سطحې په ځای نه شي راتللی. هر يويې د ځان له پاره
خپل پيژند لري.

که غواړی، چې دا ،، کچه،، هرومروراوړی، نوبيا به وليکی: د ځمکې لاندې د
اوبوسطحه، چې په کچه شوې، نو ....

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ - په لاندې ليکنو کې ،، تر ،، ته پام وکړئ، چې ناسمون به په کې وي، که نه؟
---،، تر څو چې دخپل لويدلي پټکي غور نه وي.،، دلته ،، تر،، په ځای دئ.
--- وايم دپيسو تر څنګ يې تاريخي قيصي. وايم د پيسو څنګ کې يې ....
--- دی تر هر چا درونډ، وياړلي او . دی له هرچا (څخه)........

--- يې ترټولو لوی عامل وي. يې له ټولوڅخه ...
--- تر سترګو کيږي. د سترګو کيږي.
--- به تر قانوني تعقيب لاندې راشي. به د قانون......

..پښتنوتر بل هر دښمن.. پښتنو له بل ...

.........ځان ونه پيژني تر دې به مو حال بد شي. .. له دې (څخه) ...

۴ - يوه لنډه ليکنبرخه اوڅومره ،،ناسم تر ،، :

،،په قطر کې د طالب او امريکايي استازو تر منځ د تازه مذاکراتو تر څنګ په کابل کې يو شمېر پخواني طالب چارواکي وايي، له سولې وړاندې بايد د افغانستان ولسمشريزې ټاکنې ترسره نشي. خو افغان ولسمشر محمد اشرف غني پر وخت د ولسمشرئ ټاکنو پر ترسره کېدو ټينګار کړی.،،

د ليکنې لومړۍ برخه:

.... ۹۰ ....ږږ

،، په قطر کې د طالب او امريکايي استازو تر منځ د تازه مذاکراتو تر څنګ په کابل کې... ،،

دا منځ اوڅنګ اړيکويونه دي او له دې د مخه اړيکوی نه شي راتللی. نوليکو:

... استازو منځ کې د تازه مذاکراتو څنګ کې په..

.يادونه: ګورئ چې په منځ کې او همدا رنګه په څنګ کې هم نه ليکو،ځکه چې ،، په ،،اړيکوی دئ اودلته منځ اوڅنګ هم ړيکويونه دي.

دويمه برخه يې:،،... بايد د افغانستان ولسمشريزې ټاکنې ترسره نشي.،،

ليکو:......... د سره نه شي ...

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریمه برخه:،، ... د ولسمشرۍ ټاکنو پر ترسره کیدو ټینګار کړی،،

،، پر تر سره کیدو،، خونوره هم هکپکونکي بربښي.

لیکو:... د ولسمشرۍ ټاکنو د سره کیدو باندې ټینګار کړی

یادونه: دا ،، ترمنځ،، ډېر راځي او له دې امله باید لږ یې څیړنه وغزول شي

که د یوې منې پوټکی وګورو او خوسا شوی وي او په اند یو، چې منځ به یې هم خوسا وي ، نو وایو چې دا مڼه (له پوټکي) تر منځ (پورې) خوسا ده. او که منه مو غوڅه کړه او منځ یې خوسا وو، نو وایو چې دا مڼه په منځ کې (دلته ځکه ،، په منځ کې لیکو،چې دلته منځ ځای دی اونه اړیکوی) خوسا ده او نه تر منځ او یا یې منځ خوسا دی..

همداسې که دوه کسان سره جوړ نه وي او جګړه سره لري، نو وایو، چې د ... او ... منځ کې جګړه ده او نه په = یا تر منځ جګړه ده.

همداسې د الف او ب منځ کې مینه ده اونه ،،ترمنځ،،.

۵ - ،، او څیرني تر سره شوي او په تر سره شویو کارونو سترګي نه شو پټولی خو زه د دې ژبې د یو ویوونکي او زده ،،

لیکو: ....د سره شوي او د سره شویو کارونوباندې...، له بلې خوا خو پرته له دې ،،په تر،، هم ناسم دی، خکه ،،په ،، او،، تر ،،دوه اړیکویونه دي.
د دې لیکنې د پایونې سره زما د ،، تر ،، په وړاندې موخه پوره شوه.

د ،، تر ،، د تیرې په وړاندې مې همدومره څه کولی شو، نوره ستاسوخوښه ده، چې مخه یې نیسۍ او که همداسې په تیري کې یې پرېږدۍ.

تاسو چې د هرچا هره یوه لیکنه ولولۍ، نو دا د ،، تر،، د ناسمې کارونې سره به مخامخ وی، چې د نورو اړیکویونو ځای یې نیولی دی.

داسې لږ یادونه د ،،له ... څخه،،:

له پرون څخه ،له دې وخت څخه، له هر وخت څخه ، له بل هر وخت څخه ، له تا څخه،، له یوه څخه ، له ټولوڅخه ، له تیر وخت څخه، له اته بجو څخه، له جلال اباد څخه، له دې ځای څخه......

(c) ketabton.com: The Digital Library

لږنور هم ورسره مل:

،،ساینسپوهان وایي چې د سږ کال د جولای په ۳۱ نېټه په ګرینلنډ کې تر بل هر وخت تر ټولو زیاته واوره ویلې شوې ده.

دوی دا خبره د ثبت شویو معلوماتو پر اساس کوي.

سمون یې: لومړی: ناسم: تر بل هر وخت. سم :له بل هر وخت ډېره.

دویم: ناسم: ترټولو زیات واوره ویلې شوې.سم: دا ،، تر ،، خوله ورایه ناسم دی. تر ټولوزیاته واوره ویلې شوې. داسې سمه ترې پوهیدنه نه لري.،، ترټولوزیاته،،ډېره نه وایي.

،، تر بل هر وخت تر ټولو زیاته واروه ویلې شوې ده.،، په ځای: له بل هر وخت ډېره زیاته... یا له ټولو تیرو وختونوډېره زیاته...

،،په یاده ورځ تر ۱۰ ملیون ټنه زیاته واوره ویلې شوې ده. تر دې پخوا هیڅکله داسې نه دي شوي چې په ۲۴ ساعتونو کې دې ۱۰ ملیون ټنه واوره ویلې شي.،،

د ،،تر ۱۰ میلیونه ټنه زیاته...،، په ځای: له ۱۰میلیونه ټنه ډېره زیاته...

،،تردې پخوا،،، په ځای: له دې ډېره پخوا یا دمخه...

دا دې لا بله: ،،تر سراوي،،: ،،او ټاکنیز بنسټونه د رڼو ټاکنو ترسراوي ته لاره خلاصه

کړي،،.او ټاکنیز بنسټونه د رڼو ټاکنو د سرته رسولو ته لاره خلاصه کړ

دې ته هم پام وکړی:

،،د امریکا او طالبانو ترمنځ د سولې هر راز موافقه باید تر لاسلیکېدو مخکې...،،.
،،خو ګراهام د ولسمشر ټرمپ او د ده د حکومت د جګپوړو چارواکو تر غونډې مخکې پر خپله ټویټرپانه لیکلي....،،
،، ....و د افغان حکومت او طالبانو ترمنځ د «بین الافغاني» مذاکراتو..............

او د شلمې پېړۍ تر دویمې نیمایي وروسته په اوومه یا د څوارلسمې لمریزې پېړۍ په شپږمه لسیزه کې پیلېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پړاوونو ووېشو؛ خو تر جګړو وروسته ،،

بیا تکرار اخرنی یادونه:
،،تر،، پرته له دې، چې د مهال، ځای،نوم او یا بل څه پای نه ښایي، یعني پورې ورسره نه شي راتللی، ناسم کارول شوی.
بله ناسمه کارونه راته روښانه کیږي، چې په ځای یې بل اړیکوی راتللی شي. دا ناسمه کارونه ان، چې زموږ نالوستي ښتانه هم کوي. فکر ورته وکړئ او دا ناسمون تراوسه (پورې) بس دی.
لوي څښتن مو دې په ټولو پوهنوکې بریالي لري.
پام: هره لیکنه که لولی، پام وکړئ چې څومره واره دا ،، تر ،،د نورو اړیکویونو ځای بیځایه نیسي.
Smakhan1946@gmail.com

.
.
.
.
.
.... ٩٣ ....
ډاکتر ماخان میری شینواری

د ،، تر،، وزر شوي.

،،تر،، ته دسر خبرې

که په یوه هیواد کې یوزورواکی هرڅه له نورونیسي، نو هغه ټولنه ورسره هرومروستونځې لري. په ژبه کې هم هم دا حال دی. د ،، تر،، اړیکوی، د نورو زیاتو اړیکویونو ځای نیولی، نو له دې امله یې ژبه داسې لړ څه بدرنګه کړې، چې غواړم دا اندېښنه د نورو ګرانو هیوادوالوسره ګډه کړم.
زه د تاسوسره څوغونډالې ګډوم اووبه ګورو، چې دې ،، تر،، څنګه د نورو اړیکویونوځاینیولی او نورواړیکویونو ته ځای نه پرېږدي.
بیا یې لنډ پیژند ته: ترد مهال،ځای اویا یوبل څه پای په ګوته کوي.
بیلګې: اړیکوي ته
١ ـ له تورخم څخه تر جلالاباد پورې. یا تر جلال اباد پورې،
٢ ـ تر لسو بجوپورې.یا له اته بجو تر لسو بجو پورې

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ - ....ټول دې راشي تر سپین پورې.
ترنوی ته:
۴ – سپین کوټه کې یا میلمستون کې ناست وو، ترڅو میلمانه کورونو ته ولاړل.

یادونه: له هر څه د مخه یوه یادونه اړینه بولم اوهغه دا چې که په یوه ځای کې یو اړیکوی راځي، نو همغه یو اړیکوی دی، دا سې نه شو ویلی یا دا نه شي کیدی، چې دلته دا راځي او دا هم راځي. دوه بیلابیل اړیکویونه د یوې موخې یا یوي اړیکې له پاره نه شي راتللی. هر اړیکوی ټاکلی دکارولوډول او دود لري، یواړیکوی د بل اړیکوي ځای باید ونه نیسي او همداسې یو اړیکوی د بل اړیکوي د مخه یا وروسته نه شي راتللی.

دا ،، تر،، چې هرځای کې کارول شوی، هلته سم دی، چې هلته بل اړیکوی نه شي راتلی اوکه له ،،تر،، څخه هلته بل اړیکوی ښه وو، نه، نه دا چې ښه وو، بلکه دا چې د همغه اړیکوی ځای وو، راتلی شو، نوبیا هلته ،،تر،، باید لرې شي او په همغه خپل ځای کې اتکړۍ ورته واچول شي.

زه چې د ژباړو سره سر او کار لرم، اوهمداسې د پښتو لیکوالانو لیکنې لولم، د یو لړ ستونځو سره د پرېپوزیشن یا اړیکویونو له امله لاس او ګریوان یم. دا په الماني کې روښانه دي او پوهیږې چې څه په کوم ځای کې یا د څه سره راځي، چې موږ. خارجیان هم داسې لږ څه پرې پوهیدی شو. په پښتو کې دا کار داسې ښه نه دی سرته رسیدلی. که جملې لولو، نو ترمخه، تروروسته، ... وروسته تر هغه په

.... ۹۴ ....

مصر کې له....، تر پورې ترمنځ او داسې نور لولو، نو نه پوهیږو، چې دا ،، تر ،، داسې نور څه ټولیز(یونیورزل) شوي او که څنګه؟

داسې راته برېښي، چې د ،، تر،، وزر شوي او د ،،د،، ، ،،په،، ، ،، له... څخه،، او داسې نورو ځای نیوی شوی.

زه د دې لیکنې سره غواړم، چې دا ،،تر،، په خپلو پولو کې رابند کړم او دا وزر یې پرې کړم، زما په اند د پوره دلایلو سره.

دا هیله، چې ژبپوهان او نور مینه وال به نه ځانله زما د پوهاوي له کبله هم د ما سره په دې کې مرسته وکړي.

غواړم د ګرانو لوستونکو پام د لاندې ته راواړوم اوزما (زما په اند) سمون هم ورسره ولیکم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ - کارګیل: ،،د جګړې تر ټولو هسک ډګر هیر شوي قربانیان ...،،

وړاندیز: تر نه شته اونور یې ستاسوخوښه.

د جګړې له ټولو څخه د هسک ډګر هیر شوي قربانیان یا

له ټولو څخه د **هسک ډګر (د) جګړې** هیر شوي قربانیان

له ټولو څخه هسک ډګر کې د جګړې هیر شوي قربانیان

۲ - لولو او ناسم دی:
،،کابل کې تر ځمکې لاندې د اوبو کچه تر ۱۲ مترو لوړه شوې،،.
سم یې:
کابل کې (د) ځمکې لاندې د اوبو سطحه یا هواره تر ۱۲ متره (پورې) لوړه شوې. .. تر ۱۲ متره (پورې)،، سمه ده که ۱۲متره د جګیدو پوله وي، خوګورو چې داسې نه ده. پرته له دې ناسم او داسې لیکل کیږي: ... له ۱۲ مترو (څخه) لوړه شوې.
تر نه شته یا یوځل شته او کچه نود سطحې په ځای نه شي راتللی. هر یویې د ځان له پاره خپل پیژند لري.

.

که غواړې، چې دا ،، کچه،، هرومرورا وړې، نوبیا به ولیکې: د ځمکې لاندې د اوبوسطحه، چې په کچه شوې، نو ....

۳ - په لاندې لیکنو کې ،، تر ،، ته پام وکړې، چې ناسمون به په کې وي، که نه؟
---،، تر څو چې دخپل لویدلي پټکي غور نه وي.،، دلته ،، تر،، په ځای دی.
--- وایم دپیسو تر څنګ یې تاریخي قیصې. وایم د پیسو څنګ کې یې ....
--- دی تر هر چا درونډ، ویاړلي او . دی له هرچا (څخه)........

--- یې ترټولو لوی عامل وي. یې له ټولوڅخه ...
--- تر سترګو کیږي. د سترګو کیږي.
--- به تر قانوني تعقیب لاندې راشي. به د قانون......

..پښتنوتر بل هر دښمن.. پښتنو له بل ...

..........ځان ونه پیژني تر دې به مو حال بد شي. .. له دې (څخه) ...

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴ - یوه لنډه لیکنبرخه اوڅومره ،،ناسم تر ،، :

،،په قطر کې د طالب او امریکایي استازو تر منځ د تازه مذاکراتو تر څنګ په کابل کې یو شمېر پخواني طالب چارواکي وایي، له سولې وړاندې باید د افغانستان ولسمشریزې ټاکنې ترسره نشي. خو افغان ولسمشر محمد اشرف غني پر وخت د ولسمشرۍ ټاکنو پر ترسره کېدو ټینګار کړی.،،

د لیکنې لومړۍ برخه:

،، په قطر کې د طالب او امریکایي استازو تر منځ د تازه مذاکراتو تر څنګ په کابل کې... ،،

دا منځ اوڅنګ اړیکویونه دي او له دې د مخه اړیکوی نه شي راتللی. نولیکو:

... استازو منځ کې د تازه مذاکراتو څنګ کې په...

یادونه: ګورئ چې په منځ کې او همدا رنګه په څنګ کې هم نه لیکو،ځکه چې ،، په ،،اړیکوی دی اودلته منځ اوڅنګ هم ړیکویونه دي.

دویمه برخه یې:،،... باید د افغانستان ولسمشریزې ټاکنې ترسره نشي.،،

لیکو:......... د سره نه شي ...

دریمه برخه:،، ... د ولسمشرۍ ټاکنو پر ترسره کیدو ټینګار کړی،،

،، پر تر سره کیدو،، خونوره هم هکپکونکي برېښي.

لیکو:... د ولسمشرۍ ټاکنو د سره کیدو باندې ټینګار کړی

یادونه: دا ،، ترمنځ،، ډېر راځي او له دې امله باید لږ یې څېړنه وغزول شي

که د یوې منې پوټکی وګورو او خوسا شوی وي او په اند یو، چې منځ به یې هم خوسا وي ، نو وایو چې دا مڼه (له پوټکي) تر منځ (پورې) خوسا ده. او که منه مو غوڅه کړه او منځ یې خوسا وو، نو وایو چې دا مڼه په منځ کې (دلته ځکه ،، په منځ کې لیکو،چې دلته منځ ځای دی اونه اړیکوی) خوسا ده او نه تر منځ او یا یې منځ خوسا دی..

(c) ketabton.com: The Digital Library

همداسې که دوه کسان سره جوړ نه وي او جګړه سره لري، نو وايو، چې د ... او ... منځ کې جګړه ده او نه په = يا تر منځ جګړه ده.

همداسې د الف او ب منځ کې مينه ده اونه ،،ترمنځ،،.

۵ - ،، او ځيرنې تر سره شوي او په تر سره شويو کارونو سترګې نه شو پټولی خو زه د دې ژبې د يو ويوونکي او زده ،،

ليکو: ....د سره شوي او د سره شويو کارونوباندې...، له بلې خوا خو پرته له دې ،،په تر،، هم ناسم دئ، خکه ،،په ،، او،، تر ،،دوه اړيکويونه دي.
د دې ليکنې د پايونې سره زما د ،، تر ،، په وړاندې موخه پوره شوه.

د ،، تر ،، د تيرې په وړاندې مې همدومره څه کولی شو، نوره ستاسوخوښه ده، چې مخه يې نيسی او که همداسې په تيري کې يې پرېږدئ.

تاسو چې د هرچا هره يوه ليکنه ولولئ، نو دا د ،، تر،، د ناسمې کارونې سره به مخامخ وئ، چې د نورو اړيکويونو ځای يې نيولی دئ.

داسې لړ يادونه د ،،له ... څخه،،:
.
.
.... ۹۷ ....

له پرون څخه ،له دې وخت څخه، له هر وخت څخه ، له بل هر وخت څخه ، له تا څخه،، له يوه څخه ، له ټولوڅخه ، له تير وخت څخه، له اته بجو څخه، له جلال اباد څخه، له دې ځای څخه......

لړنور هم ورسره مل:

،،ساينسپوهان وايي چې د سږ کال د جولای په ۳۱ نېټه په ګرينلنډ کې تر بل هر وخت تر ټولو زياته واوره ويلې شوې ده.

دوی دا خبره د ثبت شويو معلوماتو پر اساس کوي.

سمون يې: لومړی: ناسم: تر بل هر وخت. سم :له بل هر وخت څخه.

دويم: ناسم: ترټولو زيات واوره ويلې شوې.سم: دا ،، تر ،، خوله ورايه ناسم دئ. تر ټولوزياته واوره ويلې شوې. داسې سمه ترې پوهيدنه نه لري.،، ترټولوزياته،،څه نه وايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

،، تر بل هر وخت تر ټولو زياته واروه ويلي شوې ده.،، په ځای: له بل هر وخت څخه زياته... يا له ټولو تيرو وختونوڅخه زياته...

،،په ياده ورځ تر ۱۰ مليون ټنه زياته واوره ويلي شوې ده. تر دې پخوا هيڅکله داسي نه دي شوي چې په ۲۴ ساعتونو کې دې ۱۰ مليون ټنه واوره ويلي شي.،،

د ،،تر ۱۰ ميليونه ټنه زياته...،، په ځای: له ۱۰ميليونه ټنه څخه زياته...

،،تردې پخوا،،، په ځای: له دې څخه پخوا يا دمخه...

دا دې لا بله: ،،تر سراوي،،: ،،او ټاکنيز بنسټونه د رنو ټاکنو ترسراوي ته لاره

خلاصه کړي،،.

او ټاکنيز بنسټونه د رنو ټاکنو د سرته رسولو ته لاره خلاصه کړي

دې ته هم پام وکړی:

.... ۹۸ ....

،،د امريکا او طالبانو ترمنځ د سولې هر راز موافقه بايد تر لاسليکېدو مخکې...،،.

،،خو ګراهام د ولسمشر ټرمپ او د ده د حکومت د جګپوړو چارواکو تر غونډې مخکې پر خپله ټويټرپاڼه ليکلي....،،

،، ....و د افغان حکومت او طالبانو ترمنځ د «بين الافغاني» مذاکراتو..............

او د شلمې پېړۍ تر دويمې نيمايي وروسته په اوومه يا د څوارلسمې لمريزې پېړۍ په شپږمه لسيزه کې پيلېږي.

پړاوونو ووېشو؛ خو تر جګړو وروسته ،،

بيا تکرار اخرنی يادونه:

،،تر،، پرته له دې، چې د مهال، ځای،نوم او يا بل څه پای نه ښايي، يعنې پورې ورسره نه شي راتللی، ناسم کارول شوی.

بله ناسمه کارونه راته روښانه کيږي، چې په ځای يې بل اړيکوی راتللی شي. دا ناسمه کارونه ان، چې زموږ نالوستي پښتانه هم کوي. فکر ورته وکړئ او دا ناسمون تراوسه (پورې) بس دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوي ښتن مو دي په ټولو پوهنوکي برياڵي لري.
پام: هره ليکنه که لولی، پام وکړی چي څومره واره دا ،، تر ،،د نورو اړيکويونو ځای بيځايه نيسي.
Smakhan1946@gmail.com

ډاکتر ماخان ميرزی شينواری

منځ(کي)، دمخه، څنګ کي او شاته

.

.... ۸۷ ....

يادونه دي د مخه وي: دا پورته ويونه په دوه ګونو ترې پوهېدنو سره لرو، چي په ځنو ژبو کي داسي نه ده.
موږ په دي برخه کي يو په بل پسي درې اړيکويونه څيړو:
لومړی: منځ اومنځ. دويم: مخ يا د مخه اومخته دريم: څنګ ته

لومړی: منځ او منځ

.... ۹۹ ....

موږ په پښتو کي دوه منخ لرو، چي دا يويي منځښتکي نوم دی، چي انډول لنډيز يي منخ دی او تل منځ ليکل کيږي او دا بل منځ يي اړيکوی دی.

منځ (کي) Zwíschen, between :

يوه ورځ په م ک کي د منځ او مينځ په سر څه خبرې وې. زه هم په کي هکپک شوم، چي دا اوس مينځ دی،اوکه منځ؟
موږ ورته په شينواروکي مينځ وايو، خوما زيات منځ ليکلی، چي کومان مي دي، له پخوا څخه ورسره ډېر بلديم.

منځ (کي) Zwíschen, between :

دا پوستپوزېشن، اوستربل يا پسي ځاينيوی دی، چي زه يي اړيکويونه بولم . په نورو ژبوکي (انګرېزي.الماني) مخ ځای نيوی(پری پوزېشن) دی.
۱ - د يو ځاې، يوه شي شتون، چي د يوې د دوه پولو رابندې په نخښه شوې فضا په ګوته کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

،، هغه هلته د خپل پلار اوخپل ورور منځ کې ولاړ دی،،. دا یوه بنده فضا ده ددوه کسانو منځ کې
۲ – له دوه رابندوټکو دننه له یوڅه (څخه) ،، د کورونومنځ کې واټن، د ټکو ،،ا او ب،، یوه غزونه په ګوته کوي.
دا منځ هغه هندسي یا جغرافیوي منځ یا منځټکی نه دی

بیا یې مانا:

۱ – دواړو یا ډېرو خواو ته داسې په نامه شیانو یا کسانو لرل.

۱ الف – د داتیوسره، ځای اړوند:د یوه ځای تشریح، یوې پوښتنې ،، چیرته،، د یوې پوښتنې جوړښتبرخه.

۱ ب : د اکوزاتیو سره، ځای اړوند: د یوه لور شننه، د ،، کومې لورته،، پوښتنې د یوه ځوابرخه.

۲ – د داتیوسره: د یوې په ګوته شوې ډلې یا ډېرې برخه.

بیلګه:

.... ۱۰۰ ....

۱ – د یوه پښوتوبلوبې (فوټبال) د نیم وخت منځ کې پنځه دقیقې تفریح ده.

۱ الف: د منځنۍ امریکا او افریقا منځ کې لویې اوبه اتلانتیک دی.

۱ ب : ځانمینځی د پخلنځي او اوسیدکوټې منځ کې ځای لري.

۱پ: د یوې ۴۰۰۰۰ کیلومتره ساعت کې چټکتیا، چې زموږ،،هوابیرې یې دا اوس د ځمکې او سپوږمۍ منځ کې، کیدی شي نږدې ۴ پرېښنا کلونه زموږ د لمر ګاونډ ځای په ځای ستورې ته ۱۰۰۰۰۰ کاله ونیسي.

۱ ب : هغې دا لیک د خپل میني کتاب منځ کې کیښود.

۱ ب :تفریح یې د اول او دویم اکت (تیاتر کې) منځ کې راوسته.

۲ – د دومره ډېرو خلکو منځ کې موږ د چا پام ته نه راځو.

همداسې خبروکې راوستل

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کرښو منځ کې لوستل
د لیکو منځ کې درېدل
د کلونومنځ کې

یادونه: سربل او اوستربل یا د نومن او یا پرونومن څخه د مخه اویا پسې راځي او نه د سربل اواوستربل سره څنگ کې، نو له دې امله د اوستربل منځ (کې) سره څنگ کې نه راځي. له دې اوستربل ،، منځ کې او نه ،،ترمنځ،، چې بیخي ناسم دئ.

موږ ورسره ډېر بلد یو، چې د منځ یا منځ کې دمخه ،،په،، لیکو یعنې ،،د دوه کسانو په منځ کې مینه ده،، او کله ،،ترمنځ،، هم. دا ناسم دي.

لومړی خو تر د پیژند له مخې هم ناسم دئ او له بلې خوا گورو، چې ،،تر،، او،،په،، هم سربلونه دي، چې بل اړیکوي سره مل نه راځي یا نه شي راتللی.

منځ یا منځټکی Die Mitte oder Mittelpunkt or center

.

.... ١٠١ ....

منځ یا د منځټکي لنډونه: موږدلته بل بدیل نه لرو، چې بل څه یې ونوموو. دلته موخه هغه هندسي منځ یا منځ ټکی دئ. دا اړیکوی نه دئ، دا ځای دئ. دې ته دې تل پام وي، چې موږ په خبروکي له کوم منځ څخه غږیږو.

سربل او اوستربل مانا:

سربل او اوستربل یو ټاکلي نسبت یا ټاکلي اړیکې د دوه شي اړیکو منځ کې په نخښه کوي. د نسبت د ډول یا رقم سره سم کیدی شي سربل او اوستربل په څلور بیلابیلو ټولگیو وویشل شئ:

یادونه:

ډېر سربلو نه ځانله یا ټیک یوه ټولگي پورې اړه لري. دا کړی شي د اړیکو توپیرکیدونکي ډولونه افاده کړی شي یا وویلی شي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځ یا منځټکی د لاندې له پاره ځای په ځای دی:

- منځټکی، په ځمککچپوهنه کې

- سیاسي منځ، یو سیاسي اند یا نظر چې د ټولوسیاسي اندونو په هندسي منځ کې ځای لري یعنې د ښي اوکیڼ لورو.

مانا:

۱ – د منځټکي له پاره لنډه بڼه

۲ – د یو شي لنډ چاپیریال

۳ – د یوې کرښې نیمایي، د وخت نیمایي اونور

نور ترې را جوړ ویونه:

- د تن منځ، د ښار منځ، د سین منځ، د یوه کلي منځ

- د کال منځ، د اونۍ منځ، د میاشتې منځ، د ژوند منځ

بیلګې:

۱ – په یوه ګردۍ کې د غاړې ټول ټکي له منخ څخه همغه یا برابر واټن لري.

.... ۱۰۲

۲ – د دې کوټې په منځ کې یومیز او څلورچوکۍ شتون لري یا شته

۳ – دا په اخر کې له تا بلل شوی نرخ (بیعه؟) زما له پاره تر اوسه جګ دی، زه به وړاندیز وکړم، چې ته اوزه به دې منځ ته سره راشو.

دویم: مخ،د مخه یا مخ ته

دلته هم لکه منځ دا مخ دوه ترې پوهېدنې لري، چې یو یې بزیکي مخ دی او بل یې اړیکوی دی، دا په دې مانا چې هغه زموږ مخ ته یازموږ مخه په کوته کوي. دا دا اړیکوی لوریزوالی لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مانا:

۱ – د وخت د نظم سره:

۲ – په فضايي نظم کې

۳ - داکوزاتیوسره. په فضايي لوریزوالي کې د یوه ځای پسې

۴ – د یوه شي حالت د بنسټ یا دلیل په نخښه کونه.

مخامخ وی:

پسې، وروسته

ما د مخه دا پسې وروسته لیکلي وو، خو دلته یې هم همداسې شا چې فزیکي شا ده او شا ته، چې اړیکوی دی.

بیلګې:

۱ – زاړه وختونه د منځنیو پیړیو د مخه راغلي

۱ – یو ساعت د مخه ورینګي وربدله

۱ – اته دقیقې د اتو دمخه

۲ – بوټان د ننوتون (دروازې) مخ ته پراته دي یا --- د مخه پراته دي.

۲ – تا سپین د لمنځتون د مخه یا مخ ته ولید

۳ – بوټان د ننوتون مخ ته کیږده.

۳ – تا موټر د لمنځتون د مخه یا مخ ته درولی.

۴ – له ډارڅخه د مخه هغه نوکان خوري.

۱ – ۶۵ میلیونه کاله د مخه

یادونه: دلته هم ګران لیکونکي تر لیکي، خودا هم سوچبوچ ناسم دی، ځکه چې د یوه اړیکوي د مخه یا وروسته بل اړیکوی ځای نه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر د مخه او مخکې ناسم دي.

لولو:
سل کاله مخکې د افغانستان د

سل کاله د مخه ...

دریم: ،،ځنګ کې،،

.ځنګ هم دوه ترې پوهېدني لري، چې یو یې فزیکي دئ او بل یې اړیکوی
بیا .کتاب مې په ځنګ کې نیولی او سپین مې ځنګ ته یا ځنګ کې ولاړ دئ
مانا:
١ – فضایي پوله شریک
٢ – له دې سره ورزیات یا پرته له دې ورسره نور
٣ – د یوځه سره په پرتله
بیلګې:
١ - دواړه کوټې یود بل ځنګ کې پرتې دي، سړی په دې یوه کوټه کې اوري، ځه چې په دې بله کوټه کې ویل کیږي.
٢ - د دې په ګوته شوو دلایلو ځنګ کې باید سړی دا هم په پام کې ونیسي، چې ....
٣ - ،، د جین تخنیکي تغیر یا بدل شوو بوټو د ډولونو ډېرډولوالي ریزیکو ځنګ کې ځنګیزې اغیزې لکه په نباتاتو کې د نویو ناغوښتلو خویونو منځ ته راتلل، مګر دا ترې کاراخستونکو یا استعمالکونکو کې حساسیت پیداکیدونکې پیښي هم.
٣ – د سپین ځنګ کې ته هم یو ښه اغیز اچوي.
.... ١٠۴ ....

بیا:
اړیکوی ،، ځنګ،، لاندې ماناوې لري:
ځای اړوند:
١ - یو ځایځرنګوالی په ګوته کوي: د ... په خوا، د ... تولي ګاونډتوب کې.
بیلګه: هغه په ځیره (عکس) کې زما ځنګ کې ولاړدی.
٢ – پرته له: په همغه وخت د پرته له سره.
بیلګه: د خپلې بدایی ځنګ کې هغه تقاوت هم لاره.

یادونه: لکه همداسې ده چې د دې اړیکویونوسره هم بل اړیکوی نه راځي، که دا ،، تر ،، هم وي.
ستاسو د مرستې په هیله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او نوري بېلګي د شا او شاته له پارهبيا تاسو راوړی.

ياونه:
دا برخه بهپه ژبلار کې ښهروښانه شي

ډاکتر ماخان ميرزی شينواری.

د ،،واحد،، لاندې موږ څه پوهيږو؟

موږ په دا دومره مهال کې واحد د کچونو لويو يعني متر، کيلوګرام او نورو ته وايو، چې دا ناسم دی او تل ناسم وو، خو يا مو ورته فکر نه دی شوی او يا مو د سمون په زما هم له هغه وخته ورته پام شوی، چې په ليکنواو .و پوهولیباوريوالي باندې ځانونه نشه دا .ژباړو مې پيل وکړ، چې له دې املهمې په خپلو ليکنو دې لويو ته واحد نه دی ويلی پيداښتي ده، چې په نورو وتلو ژبو کې دا هر څه سم او روښانه بلل شوي، چې په پښتو له ژبه د باور کمی او هم په ځانونو دباور کمیانډول يې بايد وليکل شي، خو دا هم په خپ

دی، چې د سمون زړورتيا مو تر اوسه نه ده کړې.

له مخه يو څو يادونې:

که څوک غواړي يو پو هنيز څه وليکي، چې ټولنې ته يې وړاندې :زما وړانديز :لومړی پوره خواشنی بايد ووايم، په .کړي، بايد په اول کې دا د يوې وتلې دباندنی ژبې راونيسي چې موږ لا تراوسه پوهنيز څه په خپله ژبه کې نه لرو يا پوره نه لرو او دا مو له دې امله

بزي ژبې څخه که دا کومه ليکنه له دباندنی وتلې لکه انګر .ناسمونونو سره مخامخ کوي که غواړی –راوژباړو، نو د انګريزي يونيټ په ځای به واحد ونه ليکو، نو له دې امله ښه او سم څه وليکی، نو يوه وتلې ژبه ښه د پوره توان سره زده کړی او پوهنيزې ليکنې موږ د ټولو پيداښتي ويونو له پاره په خپلو ژبو دپيداښت سره سم په .ترې راوژباړی نډول لرووپښتو ا

موږ که يو څه خبرو ته راڅوو، نو پيژند يې بايد راوړل شي، ښه روښانه، :دويم ټولپوهوړ او ټولپوهيز.

زياته شننه د سرې څخه لار ورکوي، لنډ او بې له کومو زياتونو بايد هغه موخه ورکړل شي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

او بيا يي په خپل که د بل چا ليکنو په ناسمون خبري کوو، نو هغه ليکنه بايد راوړو :دريم
اند هغه سمون ورته وړاندي کړو.

د هغه څه مي ولوستل ښه نه وو، يا تري سمه ګټه نه اخستل کېده :داسي بايد نه وي چي
د .دا بايد و ښوول شي، چي د هغه ليکنه کي کوم ناسمونونه وو او دا څنګه سمېدلی شي
ل راوړل شيدي له پاره بايد ښه روښانه، سم انديز او پوهوړ دلايډ.

په ليکنه کي بي له اړيينو څه بايد سملاسي خپلي ليکني باندي پيل وکړو :څلورم

.

اوس راځم خپلي موخي يعني ،، واحد،، ته.

ز ه چي زموږ د ليکوالانو اندونه او د واحد پيژند د دوي په اند د دوي په ليکنو کي ګورم،
هڅول شوم، که څه هم دا زما په ورته خواشيني شم، چي له دی امله دي ليکني ته راو
. پخوانيو ليکنو او همدا ډول د شمېرپوهني ويونو کتاب کي هم شته.

موږ چي لا تراوسه واحد کاروو، نو موخه تري تل د يوه څه د کچولو لويي لکه متر،
وايو، يعني که اوږدوال يا يو بل څه کچوو، نو هغي د (؟)،،کيلوګرام او ساعت ته ،،واحد
لو يا کچون الو له لاري، چي هغه روښانه پيژند او نوم لري، دا په دې مانا چي که کچونو ا
اوږدوالی کچوو، نو دا په متر کوو، چي دا د اوږدوالي کچوني واحد بولو، چي دا پوره
په پوره خواشيني بايد ووايم، چي موږ اوس هم دا پخوانی ناسمونونه .ناسم بلل دي
کار هغه ستر لامل دادی، چي موږ هغه د دباندنيو ژبو د دي .همهغسي ناسم کاروو
رانيولو

څه ته هم فکر نه کوو، چي په هغو کي دا څنګه دی، خو موږ په همدې ،، واحد،، پاتي
شوي يوچي زه غواړم دا لږ روښانه کړم.

د ،، .دا په پښتو کي ورځنی شوی وی ،،و احد،، موږ له عربي ناسم رااخستی دی.
،، د واحد پښتو انډول .تري پوهېدنه بل څه دي و هغه ته چي موږ تري پوهېږو ،،واحد

زوږ................................ ۹۶

دا چي موږ ورته واحد وايو موخه   ..يو ،، دی چي پسي دوه، دري او نور راځي او بس
يو .يي او همداسي لکه دوه، دري او نور هميو يو دی او نور څه نه وا .تري ،، يو،، نه دی
- ،که د يوه څه سره يوځای شي، نو بيا هغه شی يو هغه څه دی، لکه يوکتاب يا يو متر
بجه او نه دوه يا دري او نور - ،کيلو..

موږ په فزيک کي ويلي، چي د فزيکي لويو د کچولول له پاره زموږ په بللو،، واحدونه،،
يي ناسمه نومونه يا بلل دي ،،کاروو، چي ،، واحد.

دا نو څنګه سموو؟ موږ وتلو ژبو ته ځو او د هغو څخه دا سم رانيسو:

د کچونلويو د څومره والي له پاره، چي کاروو، دا په نورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژبو کي لکه انګرېزي کي

The unit دی او الماني کي Die Einheit

له دي .يي پوره ناسم ،،واحد،، بولو او همداسي يي عربي مانا،، وحدة،، دی، چي موږ دریواړو ژبو څخه د دي پښتو انډول ،، یووالی،، دی، چي ما په خپلو لیکنو کي یوون بللی، چي ګوندي دا به همدا یووالی وي او که څنګه؟

موږ ته دا یووالی، چي ما ،،یوون،، بللی، لږ نابلډول بریښي، نابلد دی او ګومان مو راځي، دا همداسي دی او نه يي بل څوک پیداکوي، که .یووالی، خو یو بل څه دي چي ګوندي دا دا ویډول دی، دا په ټولو ژبو کي همداسي .نه هغه به همداسي لکه دا ،، واحد،، ناسم وي د دي لا .دی. ،د پښتو انډول يي هم همدا دی، ما نه دی پیداکړی او نه دومره توان لرم ي مخ ته ځونورو روښانه ولو له پاره داسد:

فزيکي لويي څه شی دی؟.

فزيکي لويي اوږدوالی، درونډوالی او مهال دي او د فزيکي لويو د څو والي او څومره والي د روښانولو له پاره یووالي متر، کیلوګرام، ساعت دی، چي لوي او واړه یووالي بیا کوو او دا متر له دي که موږ او تاسو د هر څه اوږدوالی کچوو، نو په متر به دا کار .لري امله یو یووالیز یووالی دی، چي هر ډول اوږدوالی پری کچیږي او بس.

:Grad Celsius, Kelvin und Fahrenheit د تبي یووالي

.... ۹۵ ....

ي، چي یو بل اړول کیږي یا اړولکېدی شي‌دا پورته د تبي یووالي یا یوونونه د.

د هرې بلې لوي له پاره د کچولو یووالی شته لکه د موټر زور، چي په اسزور کچیږي او داسي نور

.... ۱۰۷ ....

ي یووالو ته، چي دلته به څنګه وي؟اوس به نو راشو، دي د ژبپوهن

اوس به د یو څو ژبنیزو څه یا توکو یا اتمونو پېژند ورکړو، چي ما تر اوسه ددي توکو دا به هم داسي لږ سرسري وي، خو هغه .سم پېژند نه دی لوستلی، موخه مي پښتو کي ماني څه چي راوړم، هڅېږم، چي هغه به روښنه او ټولپوهږ لیکلي وي، زه يي له الا رانیسم، په انډول پښتو

دا له ځمکي لري ستوري، چي ومیندل شي، نو د هغوي :کال هم یو یووالی کېدی شي وايي، چي دا ستورلار یا دستورو لا یا ټولګه له ځمکي .لریوالي کچولو یووالي کال دی یا نوري کلونه لرې ده -څخه دوه سوه یا زیات رڼا.

ری‌ډاکتر ماخان میږی شینوا

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیکمرغه .

نیکمرغه نو څه ته وايي؟

دا اند راته د ځار صيب له نقد، چې د ډاکتر بهاند صيب د ،، اناکارينينا،، په رومان يې ،، کړی

دا سمه خبره ده، خو که څوک د چا په ليکنه څه ليکې، .وايي، چې له خبرو خبرې زيږي ما دا څو ورځې د مخه .و بل ته په کې پوره درناوی شته وي‌چې مور يې نقد بولو، بايد يې د ښاغلي ځار ليکنه ولوسته، چې د ډاکتر صيب بهاند په ژباړه يې کړې وه.

په هغې څه نه ليکم، ځکه چې رومان مې لوستی نه دی او په دې نقد باندې بيا منلي پسرلي ته په خوشحال او نيکمرغه کې زما موخه دۀ .صيب زما په اند يوه ښه غوره ليکنه کړې وه ځار په دې ډېر ټينګار کړی وو، چې ګوندې بهاند .دی، چې دې کې نو څه توپير دی زه همدې اړ کړم، چې دا په .صيب ولې د نيکمرغه په ځای خوشحاله نه دی کارولی په الماني کې مې هم همغه غونډاله .الماني ادبياتو کې وګورم، چې هلته څه ليکل شوي ه، چې له روسي ژباړل شوې وه‌پيداکړ.

چې دا له روسي په پښتو ژباړه يې، چې ډاکتر صيب بهاند کړې او په انګرېزي او الماني کې شوې راوړم.

له روسي څخه د ډاکتر صيب بهاند ژباړه او د انګرېزي ژباړه يې د ځار صيب د ليکنې دا د ډاکتر صيب بهاند د پښتو ژباړه .څخه رااخستل شوي

: .... ١٠٨ ....

ټولې نېکمرغه کورنۍ يو بل ته ورته دي؛ هره بد مرغه کورنۍ په خپل ډول بدمرغه ‘‘ ده.’’

او انګرېزي

‹‹All happy families are alike; each unhappy family is unhappy in its own way‹‹

دا لاندې يې الماني اندول:

‹‹Alle glücklichen Familien sind einander ähnlich; aber jede unglückliche Familie ist auf ihre besondere Artunglücklich‹‹

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې ده، چې سره انډول دي او که glücklich او الماني په happy خبره د انګرېزي په سره ګډوم هم تاسو ،نه.

که زه دا له انګرېزي او الماني په پښتو وژباړم، نو دا به هرو مرو داسې وي، چې له انګرېزي څخه به خوشحاله او له الماني څخه به نيکمرغه آنډول وليکم.

دلته فکر راغی، چې راځه اوس دا د الماني او انګرېزي ويونه سره پرتله کړه يا ښه يې يو په بل د ګوګل

ې وژباړه يا يو د بل انډول وګوره چې څنګه دی؟له لار

الماني انګرېزي او انګرېزي الماني :له ګوګل څخه ژباړې:

happy انګرېزي انډول يې glücklich الماني

ښاغلی ځار په اند دی، چې خوشحال د نيکمرغه سيونونوم دی، خو د ګلوکلېښ سونونوم هېپيلي دی، دا لاندې:

happily رېزيپه انګ Synonyme **glücklich**د

د الماني او انګرېزې يوه بله يو په بل اړول شوې غونډاله هم درسره ګډوم:

Macht derjenige dich glücklich?
Do they make you happy?
همداسي له انګرېزي په الماني:
زي، او همدا دوه يو د په ګوګل کې يې يو په بل ټيک همداسې دي لکه له الماني په انګرې بل
انډول غونډالې هم راغلي، چې زه يې د بيا راوړلو تېرېږم

.... ۱۰۹ ....
د دې الماني وی انډول په فارسي کې خوشحال دی له ګوګل څخه او انګرېزي هم خوشحال دی.

zufrieden،glücklich ، fröhlich، roh: له فارسي الماني خوشحال

د الماني GLÜCK ، انګرېزي ته بيا په LUCK وايي

چې په پښتو به ورته بخت ووايو او سر له اوسه ماته د دې له پاره، يعني د بخت له پاره هم مرغ ښه او مناسب برېښي

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګرېزۍ هېڅي او د فارسي خوشحال انډول د الماني ګليوکلېښ، د :لاس ته راوړنه يا سينونوم او که بل څه؟ .ويونه دي، نو دا نيکمرغه يې د پښتو انډول دی او بايد وي خبره اوس په نيکمرغه او خوښحال کې ده.

خوشحال د نيکمرغه سيونونوم، ځکه نه دی، چې خوشحال فارسي او نيکمرغه پښتو دی.

فکر وکړ، خو دا نه شم ويلی بخت فارسي او پښتو دی، که ما د الماني ګلوک ته د بختور څنګه؟ .

په ليدلو دې خوښ شوم با :يو څوک چې خپل نږدې ملګری وګوري، نو ورته وايي نيکمرغه يم، چې ومې ليدلې.

دالته زما په اند دا خوښ د نيکمرغه سونونوم دی.

دلی، زما په اند انډول يې موږ د خوشحال له پاره، چې خوشال يې بولو انډول نه دی مېنځ همدا نيکمرغه بايد وي، خو دلته د اندونو ګډول هرومرو اړيين دي.

بله خبره د يوه نوم يا خوې په مخامخوالي کې ده، لکه چې موږ د نيک له پاره مخامخ داسې کيدی شي، چې يو څوک نيک نه وي، خو داسې کېدی شي بد هم .يې بد کاروو سره ښه نه نه وي يعنې يو څوک د چا

زما په اند د نيک مخامخ که نه نيک او د بد مخامخ نه بد وي، .کوي، خو بد هم نه کوي څنګه به وي؟

دا سړی بد نه دی او همداسې دا سړی ښه نه دی :وايو.

يو څوک چې نيکمرغه نه وي، نو کېدی شي دا بدمرغه هم نه وي، نو له دې امله ووايو څنګه به وي؟ نيکرغه نه نيکمرغه يا نيکمرغه نه که

.... ١١٠ ړړړړ........

د يو څه نه والی که په ،، نه ،، وکړو، نو څه فکر کوئ.

که ستړي کړي مې وی، بخښنه دې وي، خکه چې ليکنې مې د نورو ليکنو سره مخامخ دي او کورونا او زړښت دی.

ميری شينواری ډاکتر ماخان

(c) ketabton.com: The Digital Library

سړ کال تر ټولو

پوهیږم، چې یوه نامننوړ دنده مې په برخه شوې، خو بله لار هم نه لرم، چې ځان ترې وژغورم.

کله کله د داسې لیکنو سره مخامخ کیږو، چې پوهیږو د دې سره لیکونکی څه لیکي، څه اخلي، خو بیا هم غواړي ولیکي او موخه ترې څه ده، لوستونکي به همدا موخه ورڅخه و دا لیکنه په ختّه کې څه نه وایي او که پام ورته وشي، وبه بوهیږو، چې نه پرې پوهیږو

سړکال تر ټولو ډېر ژورنالستان وژل شوي،، یا ،،سړ کال تر ،، :زه چې په لیکنو کې لولم زموږ په دې لیکنو کې دا ،، تر .ټولو ډیر انګور شوي او همداسې نورې پرتلییزې ویناوې بې موخې دی، چې زه به دا په لاندې توګه وڅیړم ،،...ټولو ډېر.

په دې غونډالو کې وینو، چې دا ،،تر،، د پرتله کوني له پاره راغلی او دا سوچ :لومړی په دې هکله مې یوه لیکنه هم د تاند په درنه خپرونه کې خوره شوې .ناسم دئ.

سره ناسمه ده ،،دا به همدلته هم وګورو، چې برتله کونه د ،، تر

دوه څه نه ګوته نیسو:

یا د نسبت .دئ (... لرې، لوي)جلال اباد له کابل څخه ښکلی :وایو، چې :پرتله کونه :یو (نسبت) جلال اباد :وایو .دئ (... ته ښکلی، چاغ، جګ او ... و ... ،، ورته. سره، چې زه ...و کابل ته ښکلی دئ

...و .. (نسبت) څخه او ...په اند په ناسم ډول خو د له موږ دا پورته غونډالي همهغسې زما ته سره پرتله کوو یا لیکو:

.... ۱۱۱ ....

شوي .. ته ډېر ..سړ کال له ټولو کلونو ډېر غنم شوي یا سړ کال و ټولو دي.

دا خپله غونډاله هم سم څه نه وایي :دویم.

،،ډېر غنم شوي (؟) سړ کال تر ټولو ،، :که ولیکو چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سړ کال تر ټولو، نورو :که نوکانو ته وګورو دلته هم هرو مرو څه باید راشي، یاني
ګورو، چې دلته د پرتله .ډېرغنم شوي دي (میاشتو ، وربشو، انګورو او داسې نور)ورځو
. ..اره ډېر څه منځ ته راوځي یا راتللی شيکونې له پ

ګورو، چې دا پر تله کونه سمه نه ده.

که څه هم د وینا له مخې –دا هم .سړ کال له ټولو کلونو څخه ډېر غنم شوي :که ولیکو
خو د موخې له مخې سمه نه ده، ځکه، چې دلته به بیا د ټولو کلونو غنم سره -سمه ده
هم دا سړ کال غنم نه شي ډېرېدلی یوځای کیږي، چې له هغې.

راځی، چې اوس یې سم ولیکو:

که ولیکو، چې ،، سړکال ډېر غنم شوي، بسیا به وکړي، خو راځئ دا ،،ټول کلونه،،
ورسره ولیکو

ګورئ دا د هر تیر کال .سړ کال د ټولو تیرو کلونو له هر یوه کال څخه ډېر انګور شوي
څخه ډېر دي او یا

..و هر کال ته ډېر غنم شوي (نسبت) لو تیرو کلونوسړ کال د ټو

په دې لاندې خو زه پوه نه شوم او تاسو؟

د هیواد د تولیدې بریښنا کچه تر تولو لوړ حد ته ورسېده

تازه په غزني د غره خوېدو په خبر کې لیکي:

.... افغانستان کې تر ډېره داسې پېښې د ژمي په موسم کې رامنځته کېږي، چې

.ه کې د ،، تر،، راوړنه هم ناسمه ده او ترډېره خو هېڅ ترې پو هېدنه نه لريپه پورتـ

سم یې

.... ۱۱۲ ....

.... ډېرې داسې ....

یا

.... ډېر وخت داسې پېښې ....

(c) ketabton.com: The Digital Library

زموږ لیکوالان کله کله چې غواړي یو څه ډېر ادبي او په خوند ولیکي، نو بیا د هغې بلدې لارې اوړي او له

دې امله د ناسمون سره مخامخ کیږي.

د نړۍ تر ټولو هسکه څوکه څومره لوړه ده؟

او یا د بل دڅه شي هسکه څوکه؟ د نړۍ د غرونو، د نړۍ له کورونو یا د نړۍ د غونډیو څه.

ښه فکر وکړئ، چې دا ناسمونونه به موږ ولې لیکو؟

هیله ده چې راته برګ به نه شۍ، خو په دې لاندې کې په ،،باب،، او همداسې په ،، محموله،، نه پوهېږم، چې دا به نو څه شی وي. .

،،دوه بابه ښونځي ،،

،،.... مرستو یوه بله محموله،،.

وایي، نه پوهېږم، خو دا غونډاله بې له ،، بابه،، هم پوهوږ ده او دا چې ،،باب،، څه ته محموله به له غونډالي داسې وپوهېږو، چې یو شی باید بار وي چې یوړل شي، خو د دې له پاره د عربي ژبې زده کړه هم بده نه، چې دا حمل که وي، دا څنګه محموله کیږي او که

څنګه؟

میرې شینوارى ډاکتر ماخان

د پښتو او سنسکریټ د شخصي نومځرو پرتله ،، ته ،،

:(له هر څه د مخه :سم یې .دا مې له مخه لیکلی وو، خو ناسم دی) د هر څه له مخه

.... ۱۱۳ ....

پرته له ـ لیکي، نو په هغې به ته چې څه :له ټولو ځوانو لیکوالانو او ژبپوهانو څخه دا هیله په دې لیکنو نور لوستونکي هم وپوهولی او باوري کړی شي ـ تا.

ناسم ویونه څنګه پیژنو؟

:زما د پخوانیو لیکنو څخه لنډ

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ – هغه ویېنې یا وینا وې ، چې ټولیزې نه وي، ناسمې دي.

۲ – هغه کره پیژندلرونکي څه، چې په نورو ژبو کې سم یا ناسم وي ، په پښتو کې هم همهغسې باور لري.

۳ – هغه څه چې د پیداښت سره په مخامخوالي کې وي ناسم دي.

اوس راځم د لیکنې موخې ته.

زموږ د ځوان لیکوال او ژبپوه ښاغلي اربازخان ساپی لیکنه مې ، چې د تاند په منلې شخصي نومځرو کې د ،، د پښتو او سنسکریټ د ۲۰۲۰ م-۱۵ خپرونه کې د ،، مارچ په پرتله ،، سرلیک لاندې خوره شوې وه، ولوستله او پوره خوښ شوم، چې زموږ ځوان له هر څه د مخه ورته د ډېرو برياو هیله لرم .ادیبان او ژبپوهان دومره هڅاند دي.

زما هیله چې منلی اربازخان ساپی څخه یې لرم دا ده، چې زما لیکنه ځانیزه ونه نیسي، دا ي لیکنه ده، چې یواځې او یواځې موخه ترې زموږ د ژبې سمون او یو له د یوه سپینګیر بل سره مرسته کول دي او بس.

زه هم چې له ډېره وخته مې د ژبې سره داسې لږ څه ځان بوخت کړی، غواړم، چې دا خپل اند له تاسو سره د دې لیکنې په هکله ګډ کړم، خو له دې د مخه یو څو یادونې:

لومړی: یوي په هکله زما یوه لیکنه د تاند په درنه خپرونه کې خوره شوې او د نومځاینو هلته یې ډولونه هم روښانه شوي، چې په هغې هم مشوره سره کیدی شي.

دویم: یو څه چې ټولیز : د لته د نومځاینیوو او د هرې پوهنې او پوهنیز څه په هکله ټولیز باوري نه وي، هغه سم نه دي.

هم داسې نه کیږي، چې یو څه دې د دریم کس له پاره باوري، د د نومځای نیوي په هکله لومړي او دویم له پاره دې بیا باوري نه وي.

دریم: د دې لیکنې په هکله مې پرته له پروفیسور رشید صیب څخه د بل چا څه ونه لوستل، چې د هغې په هکله څه د ویلو نه لرم، ځکه چې نه پرې پوهیږم.

چې په دې لیکنه کې ډېر نوښتونه شته، چې باید ژبپوهانو ورته پام ،له بلې لور به وګورو کړی وی او دا نوښتونه یې سم بللي وی په دلایلو او یا یې باید رد کړي وی، په پوهنیزو دا چې دا کار نه دی شوی، خواشینوونکی دی .دلایلو.

ژبه د ټولو .هیله ده، چې لږ ترلږه زما لیکنه ولولي او دا هم راته سمه کړی او یا یې ومني ده او مسئولیت هم د ټولو دی.

له دې څخه به دا لاندې وپوهیږو:

الف: دا چې یا هر څه سم دي او یا

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دې په مخامخ د ليکلو څه نه لرو او يا -ب

.ي يې باوري نه يو يا راته غوره نه برېښي‌په غوره والۍ -پ

.زمونږ دژبې وده هم په ګډ اند او ګډ کار کې ده

.په هر ډول چې وي، زه مو ګډ کار ته رابولم

د منلي ساپي صيب په ليکنه کې نومځاينيوى پوښتنه کې راغلی، چې ګونډې يواځې د دريم کس له پاره باوري دئ.

:د منلي ساپي صيب په ليکنه کې لولو د نومځانيوي له پيژند وروسته مونږ

چې يوازې په درېيم .د پورتنيو پېژندو پر اساس، نومځرى تل د نوم پرځاى راځي ،، ،،.کې دا خبره تطبيق وړ دى او بس (غايب)شخص

.دا پورته نو زما د دوېمې يادونې له مخې ناسمه ده، ځکه چې ټوليزه نه ده

:منلى ساپي صيب بيا ليکي

:دينيو بېلګو کې يې ګوروپه لاندې ،،

وى دلته د کوم نوم "زه"نو دلته پوښتنه پيدا شي چې دا د ."زه احمد يم" :که ووايو پرځاى راغلى او د کوم نوم له بياځلي راتګ څخه يې مخنيوى کړى؟ نو دلته د نومځرو په ،،.اړه د دوى تعريف يوڅه د تعامل وړ ښکاري

له بلې خوا د ،، دا دتعامل وړ ښکاري،، د سمون يا دا چې دا د تعامل وړ ښکاري، ولې او نه سمون له پاره د باور وړ يا پوهنيزه ويېنه ده، په پوهنه کې د ،، تعامل وړ يا نه وړ،، په دې هکله زما د سم اند کتاب کتلى).داسې دئ او يا نه (يو څه) يا دا .څه ځاى نه لري (شئ.

يو .ا نارښتيا لري ياني وينا يا رښتيا ده او يا نا رښتيايوه وينا يو رښتيا ارزښت رښتيا ي :لنډ (زما د سم اند کتاب).دريم حالت نه شته.

:او همداسې دا لاندې ليکي

؛ دلته بيا پوښتنه پيدا کېږي چې دلته ".زه زمرى يم"يا بله بېلګه، که ووايو چې ،، چې د لومړي شخص د وي او واياست به "زه"نومځرى څه دى؟ نو طبعاً ستاسو ځواب به پرځاى نوم راوړو؛ نو ايا دا غونډله به معنا ولري؟ "زه"که مونږ د .نوم پرځاى راغلى دى

،،.ځواب منفي دى

.نه .دا هم په دې مانا چې د نومځاينيوي پېژند بيا ټوليز نه شو او له دې امله ناسم بايد وي .ناسم دى

:ګران ليکونکى بيا ليکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته چې نوم د نومځري پرځای کارېدلی، ".احمد زمری یم" :د دې بېلګې پر اساس ،،
،،.جملې خپله معنا او مفهوم له لاسه ورکړی او هېڅ معنا نه ورکوي

یو څه باندې چې پوهنیز قضاوت کوو، باید و .دلته خو دا نه دی ښوول شوی، چې ولې ښوول شي.

:۱ا لولوبېږ

پرځای نوم وکاروو، نو دا بڼه "زه"او دلته د ".زه کور ته ځم"یا که ووایو ,,
,,."احمد کور ته ځم" خپلوي

دا یوه وینا ده او یو ربښتیا ارزښت ربښیا یا نارښتیا .نه پوهېږم، چې دا دې ولې ناسمه وي
دلته هم پوهنیز دلیل نه شته .لري.

:لولو

که په دې غونډله کې موږ بیا هم د پورتني جملې په څېر د ".ته زمری یې" :بله بېلګه ،،
".ته زمری یې"له .نومځري پرځای نوم وکاروو نو بیا هم هماغه نتیجه په لاس راځي
،،.جوړېږي چې هېڅ معنا او مفهوم نه لري ".محمود زمری یې "څخه

.ېدلته هم د پورته په څیر څه روښانه شوي نه دي او ناسموالی یې ناسم د

:بیا لړلړ

موږ په ګرامرونو کې ویلي چې نومځری د نوم پرځای راځي او د نوم له بیا راتګ څخه ،،
لکه په .کې د تطبیق وړ ده (غایب)مخنیوی کوي، چې دغه قاعده یوازې په درېیم شخص
نومځری د درېیم یوګړي پرځای "دی/هغه"دلته ".دی زمری دی/هغه"دې جمله کې،
احمد زمری " :پرځای نوم وکاروو؛ نو جمله داسې بڼه خپلوي "هغه" دلته که د .راغلی
،،.چې دا جمله معنا هم لري او مفهوم هم "دی

.دا بیا له ټولیزوالي لرې کیږي، چې باید وینا ناسمه وي

:لولو

زموږ په ګرامرونو کې د نومځري په اړه راغلی تعریفونه یوازې په درېیم ګړي کې د ،،
لومړي او دویم شخص په مورد کې دا تعریفونه هېڅ د تطبیق وړ د .تطبیق وړ دی او بس
.،،نه دي

.

دا ،، زه،، ، .دا نومځاینیوی، نو نومځاینیوی یا نومځری نه شو :پورته ټولو ته لنده یادونه
په نو څه وي؟ ... ،، ته ،،

:لولو

(c) ketabton.com: The Digital Library

نومځری هغه کلمه ده چي د نوم پرځای راتلای او "که نومځری داسي تعریف کړو چي ،،
د نوم له بیا ځلي تکراره مخنیوی کولی شي."

بیا نو نومځاینیوی نه شو، نو څه یي باید وبولو؟

بیا هم لولو:

دی ،چي د نوم پرځای د نومځري د (فعل)هغه کړ "کولی شي"پورتني تعریف کي ،،
مطلب دا چي نومځری کېدای شي هم د نوم پر .اتک احتمال ښکاره کويراتک یا نه ر
،،ځای راشي ،هم رانه شي.

راشي، هم رانه شي ،، .داپو هنیزه لیکنه نه ده..

اوس نو راځی، چي دا پورته رد شوي ویېني وخیرو، سمون او ناسمون یي په دلایلو
روښانه کړو:

دا به داسي لنډ وخیړم .م، چي سمې دي او ولېاوس د دې پورته ناسم بللو غونډالو ته راځ:

"زه احمد یم"که وو ایو، چي.

دی کړی شي ووای، چي زه؟ احمد، .دلته خو په روښانه توګه ،، زه ،، احمد له پاره راځي
او یا که .یا وایي احمد، احمد یم .داسي خو موږ په ورځنیو خبرو که هم وایو .احمد یم
ته څوک یي؟ :ه دا پوښتنه کوي وایي، چيڅوک یي وانه وري یا له پیلا

،،زه احمد یم ،:نو هغه بیا ورته وایي، چي

،،زه احمد یم ،، :ته څوک یي،، هغه ورته وای ،،:یا له پیل څخه یو له احمد پوښتي، چي

په پورته کي د ،، ته ،، په ځواب کي ،، زه،، او ،، څوک،، په ځواب کي ،، احد،، دی.
اینیوي له پاره ،، زه ،، نومځاینیوی راغلیپانې د ،، ته ،، نومځ.

دا چي .احمد، احمد یم،، هم سمه ده ،، :که دی په پوښتنه کي، چي ،، ته څوک یي،، ووایي
،، داسي هم ویلی شي :احمد همغه وی دی، نو د بېلېدوني یا کامه له لاري سره بیلیږي
زه، احمد یم،،د زه پسي داسي لړ دمه هم ناشوني نه ده.

ته څوک یي ؟ :ابیږ

احمد یم، احمد :داسي هم ویلی شي .یا احمد، احمد یم .زه احمد یم.

زه څوک یم؟

یا احمد یي، احمد یا احمد، احمد یي .ته احمد یي.

هغه څوک دی؟

هغه احمد دی.

احمد، احمد دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

احمد دئ .هغه؟ احمد.

څوک يې؟

:،،زه يم،، او هم ،،احمد يم،،يا هم ،، زه احمد يم،،

:يا داسې پوښتنې او ځوابونه

.،،څوک يې؟ ،،، زه يم،، يا ،، احمد يم – ۱

.او داسې نور هم .....،،ـ ،، ته څوک يې ؟ ،، زه احمد يم،، يا ،، ته څوک يې؟، ،، احمد ۲

.مې دې خبرو ته هم را پاروليې وي دې باندې نور نه غږېږم، هيله ده، چې ستاسو مينه

:بله يادونه مې چې لروده، هغه د درانه ساپي صيب دا لا ندې ليکنه ده

پښتو ژبه کې نومځرى يا ضمير د عدد، جنس او حالت له مخې ګردانېږي، چې په ،،
.سنسکرېټ کې هم همدا شان دى

عدد: له عدد څخه مراد دا دى، چې يو نوم په ژبه کې مفرد دى که
،،.معج
عدد، ګڼ يعنې هغه څه، چې د يوه څه :په پښتو ژبه کې موږ د عربي انډول داسې لرو
.څووالى او څومره والى ورسره ګنډل کيږي يا که غواړئ څرګنديږي
دلته دا کسان ګڼ .د ډېروالي يا متعدد له پاره هم ګڼ په پښتو کې کارول کيږي .متعدد يا ګڼ
.ولاړ دي يا دا ونې ګڼې کښينول شوي
.تعداد ګڼون، چې موږ يې دا اوس څومره والى هم بولو
دلته په دې ليکنه کې د ليکونکي موخه عدد څخه تعداد يا ګڼون يا څومره والى دئ، چې د
.يوه يا ډېرو له پاره کارولکيږي
په دې هکله مې ګومان دئ، چې د تاند په درنه خپرونه کې يوه ليکنه خوره شوې او که
ليکنه به هم وکړم، چې د ګڼونو سره څنګه سر او کار لرو او څنګه يې وشو، نو يوه بله
.لولو
:په ليکنه کې راغلي
،،پارهساه ځيزونو او حيواناتو لهبيا د بې «مخنث»نومځري هم لري، او منځګړى...،،

.موږ دې منځګړي يا مخنث ته نرښځى وايو او داسې انسانان هم شته

او ليکوالان دا هم ولې په پښتو نه ليکي؟ زه نه پوهېږم، چې زموږ ليکونکي

.

ډاکتر ماخان ميرى شينوارى

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژبه کې د تعجب یا حیرانتیا نومځري،، ته،،

د ښاغلي تمهید سیلاني لیکنې ته

:نو لیکوالانو څخهزما هیله د ځوا

ځېرنیز څه یواځې هلته سم راتلی شي، چې د نورو ژبوپه بنسټ وي، انګرېزي، روسي، که هر پیژند او هره پرېکړه په یو څه کوي، نو هغه باید ښه روښانه .فرانسوي او یا الماني وي، چې یواځې او یواځې د یوې پورته یادو ژبه په بنسټ يې کولی شو.

پوهني او په ځانګړې توګه د پښتو پوهني په هکله لیکنې کوي او ګرانو زموږ ځوانان د لوستونکو ته یې وړاندې کړي، چې دا یې کله کله له ستونځو سره مخامخ کیږي، چې لامل یې د دوي هڅاندوالی نه دی، لامل یې هغه څه دي، چې زه یې په هکله دا لیکنه کوم.

په لیکنه څه ولیکل او ژبپوه ښاغلي اربازخان ساپی لما څو ورځې د مخه د ځوان ادیب او لیکوا چې دی هم ځوان ،تمهید سیلانی لیکوال او اوس په دې همغه یا ور نږدې موضوع ښاغلي دی، څه لیکلي، چې بل چا یې په هکله څه نه دي لیکلي، چې له دې امله زه دې اوږدې لیکنې ته اړ شوم.

زما موخه یواځې او یواځې .لې تجربې غږېږمزه چې یو زوړ سړی یم، تاسو سره له خپ ستاسو د ښه پوهنې او زده کړې له پاره دي، دا داسې مه ګڼئ، چې زه ګوندې پوهېږم، تل په زده کړې یم او په یو څه چې غواړم پوه شم، نو د الماني پانو ته ځم، چې پوره زیاتې ه وپوهیږی، همغې تاسو هم دا کار وکړی، چې څه غواړی زده کړی او یا په څ .دي ستاسو زده دباندنی ژبې ته لاړ شی ، بله لار نه شته.

ما په خپلو لیکنو کې کوم نومونه له ځانه نه دي ټاکلي، زه هڅیدلی یم، چې له الماني په راپیدا کړم –چې لري یې - هر نوم یا وي ته چې پیداښښتي وي، په پښتو انډول.

څېړني مواد، چې له دې امله هم دا لیکنه چې موږ یې نه لرو او هغه د پوهني د.

له ځانه هیځکله قضاوت یا پرېکړه مه کوی، چې ښه ترې ډاډه نه اوسی او یا مو د یوه په پوهنه کې ګومان مې دی یا زما په فکر، پوهنیز دلیل .باوري څه څخه نه وي رانیولي دا نه شته، چې هغه یا په پوهنه کې .نه دی، یا هغه ویلي نو سم دی او یا شاید داسې وي دغه ویلي یا دا سې دی او داسې هم دی، نو باید سم وي.

. ... ۱۱۹ ....

په دې وخت کې د هرې پوهني په هر اړخ کې زموږ د اړتیاو له پاره هرڅه شته، کړی شو چې راویې باسو یا یې را وژباړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ن یو، چې له ډېرې مودې، یعني له څلوېښتو کالو ډېر وخت مو په جنګ کې موږ هغه کسا تیر کړی او د نورو څنګ کې دپوهنیزو ودو هم بې برخې پاتې یو او دا راته تل زموږ هغه ځوان هیوادول چې څه لیکي او هغه بیا خوروي هم یو ستر کار .څرګندیږي دی.

ژبې د سمون او ودې له پاره دي، خدای دې کړه زه په دې هکله څه لیکم، نو دا هم زموږ د ماته دا ټول هڅاند .نه کړي، چې زه به خپلو ځوانانو ته په درنه سترګه ونه ګورم کسان ډېر ګران دي او دا هڅه د ودې یواځنۍ لار ده، خو سره له دې هم زه دا زوړ یخ سړی دې ځوانان ته یو څو د زړه له کومې د تجربې له مخې مشورې ورکوم او ه ځانیز څه په کې نه لرم.

دا څه غواړم چې د ځان په هکله هم په ګوته کړم، چې له ډلې یې له پنځه دېرش زیات په کې خواره شوي کتابونه دي ketabton.com:

ما دشمیرپوهنې په څلوېښت لیکلو او ژباړلوکتابونو کې شمیرپوهنه په پښتو لیکلې، خو - ۱ نه دی کارولی کوم وی مې له ځپله ځانه په کې.

په پښتو لیکلې، په دې مانا، چې هغه عربي نومونه مې په پښتو انډول لیکلي لکه د :یادونه بیا ما له خپله ځانه څه نه دي پیداکړي او نه یې کړی شم .کړې انډول چې غونډوسکه ده. هیڅ څوک یې نه شي کولی، دا پیداښت دی.

ژباړلي له فزیک مې هم درې وړې لیکنې په پښتو – ۲.

هغه څه چې پښتو ته ناسم راننباسل شوي، د هغې نړدې د ټولو په هکله مې پوره ډېرې – ۳ لیکنې کړي، چې د تاند له منلې خپروني خپرې شوي او همداسې هم فلسفه او ګرامر کې.

سره خپلې ناخوالې یا مشورې ګډې -د پښتو هڅاندو لیکوالانو -اوس راځم، چې له تاسو کړم:

کړې تړي یو، نو دا تنده څنګه ماته کړو؟-زده موږ د - ۱

ایا داسې څه شته، چې نورې ژبې یې لري او موږ یې نه لرو؟ – ۲

ایا دا سې څه شته چې زموږ په ژبه کې شته او بله کې نه شته؟ – ۳

ایا د په پښتو راته نه شته بربښېدونکي ویونه په نورو ژبو کې شته، چې پښتو یې باید -۴ کړو؟

ه ویونه، چې ګوندې زموږ پښتوپوهانو پښتو کړي، څنګه دي او موږ دا لار مخ ته هغ – ۵ بوزو او که نه؟

څنګه پوهیږو، چې یو څه سم یا ناسم دي؟ - ۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس راځو د پوښتنو ځوابونو ته؛

۱- ته : چې موږ مو په دا خپل ه ژبه کې د ژبې د ودې له پاره څه نه لرو، دا په دې مانا، چې موږ مو په دا خپل ژبه کې هم پوره نیمګړې دي، دا که په هره ریښه کې وي.
متأسفانه هغه لومړی زده کړې مو هم پوره نیمګړې دي، دا که په هره ریښه کې وي.

که غواړو نور څه زیات زده کړو او یا څه څېړني هم ولرو، نو موږ د هغه اړېنې زده دا بله .ه پوهه پرې غني او سمه کړوکړې برسیره باید یوه دباندنی ژبه زده کړو او خپل ژبه که انګرېزي، روسي، فراسوي او یا الماني وي.

دا یادونه دې همدلته وي، چې زما وتونژبه الماني ده او هرڅه چې لیکم هغه د الماني په بنسټ دي.

پوښتنه که موږ دا رانیوني له نورو ژبو کوو، نو ایا دا مو د خپلې ژبې سره سر لګوي؟

ژبې ټولي غبرګي پیدا دي او کړی شو خپله موخه له نورو ژبو لاس ته راولو، که د نړی داسې ونه کړو، نو څه به وکړو، بله لار نه لرو، ځکه چې خپل څه نه لرو او نړی زموږ د اړتیاو له پاره هم دا ستونځې را هوارې کړې دي.

اړیین یو خپل اند هم چې څه لیکو نو څه وکړو، چې د سمون په هکله یې پوښتنې لرو، خو څرګند کړو؟

موږ د پوهنو په هکله خپل اند نه شو څرګندولی، ځکه چې خپل اند خو باید په یوه څه اباد کړی شو او موږ مو ژبه لا دې ځای ته نه ده رارسولې

۲ – ۳ او – ته: زموږ په هغه ویونه او نومونه ې په پیداښتي توګه په نورو ژبو کې شته، چې داسې ډېرې لږ بېلګې به یې ځانګړني ولري ،ژبه کې هم شته.

زموږ ژبپوهانو فکر کاوه او لا به یې کوي، چې د،، مایع،، له :زه به یوه بېلګه راوړم دا کار یې وکړ او بې له دې، چې د اوبلن په یېژند پوه شوي .،پاره باید پښتو نوم پیدا کې اوبه نه لیکم، -یو خوې دی $2H2O$ د .وي، نو ، مایع،، یې اوبلن وباله، چې سم ناسم دی ځکه چې اوبه اوبلنې نه دي اوبه مایع دي او واووره، چې لږ اوبه په کې زیاتې وي، لا دکلکو

ماوادو له ټولګي دي، دا به دې مانا چې مایع د موادو یو ټولګی جوړوي، لکه اوبه، شرومبې او نور.

اوبلنیږي یواځې واورې اوبه هم د ،موږ پوهیږو، چې شیدې او یا شرومبې نه اوبلنیږي د .پیژند له مخې اوبلنې نه دي، اوبل لا اوبه نه دي، خو واورې، چې ډېرې اوبه ولري تنونو دا ټولي ګډې نخښې لري، چې بهیږي.

دا د چا د خوښې کار نه دی، دا پیداښت دی او څوک یې داسې او .داسې نومونه داسې دي و وی پیداشو، چې پښتو کیدی نه شو، نو بیا ښه دی یا هغسې نه شي بللی، خو که کوم ی اړیین دی، چې همهغسې پرېښوول شي، په همهغه پردی ژبه او یا عربي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوښتنه مو د مخه ځواب کړه، چې که پښتو انډول يې نه پيداکيده، په همغې :ته – ۴
يعنې عربي يې پرېږدو ژبې.

ټول هغه نومونه چې زموږ پوهانو په پښتو کړې، ناسم دي، چې په دې هکله مې :ته – ۵
پوره ليکنې کړې او له هغې ډلې همدا اوبلن دی، چې ټول يې د تاند په درنه خپرونه کې
کتلی شې.

حې په نورې بيلګې يې هم شته، چې زيات د معيار په ځای کچه کاروي او همداسې د سطح
موږ د معيار له پاره پښتو نوم نه لرو .ځای هم کچه کاروي او داسې نور، چې دا ناسم دي
او بايد همداسې يې وليکو، خو که دسطحې له پاره هواره ليکو، دا يې انډول دی.

په ناسم ويونو پوهيدل :ته – ۶

په دې هکله مې هم ليکنې کړي، خو لنډ او ناسم:

په مخامخوالي کې وي چې د پيداښت سره :الف.

چې ټوليز باور ونه لري –ب.

چې دژبلارې وتلی وي –پ.

اوس يې راځو ځوابونو ته:

ټوليز باور :الف ته

دلته به يوه بېلګه راوړم، چې ډېروخت د مخه مې يوه ليکنه پرې کړې وه او هغه ، دا چې
ئ،، په پښتو تپل شوې ،،.

د دې په هکله د استادانو ځوابونه:

له هغوي څخه خو به يو .دا چې زموږ پخوانيو استادانو داسې ليکلي، نو بايد سم وي – يو
په دې فکر راغلی وی.

دا ځواب پوهنيز نه دی.

دا چې په ،، د غلامی کړی ماتې کړی،، په کړ کې توپير راشي، نو دا د يوې ،، يې :دوه
ل يې ليکلېو ډول غږ يو ډو .دا هم ژبلار نه ده .دوه ډوله ليکل دي ،،.

دا خو نو د سره سم ځکه نه دی، چې دا په هيح يوه .او دا يوه کړياله او دا بله يې نومياله ده
دا ورزياتوم، چې د توري له مخې نه شو کولی، چې .ژبه کې نه شته، موخه مې دا لار ده
ده دا لار په نورو ژبو کې نه .له بلې خوا دا ټوليزه هم نه ده .وټاکو (کړنه)نوم او کړ
ولې ولې ولې، دلته خو بيخي يوډولوال شته خو يېګانې يې يې نه :رامنځ ته شوې، لکه
دي بدلې شوي.

دلته بله بېلګه راوړم، چې زموږ ليکونکي بې له کومې پوهنيزې .له ژبلارې وتلی :ب ته
لکه دېرش سلنه، چې سم يې دېرش سلمه ده .لارې ډېر ناسم سلمې ته سلنه وايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

.تردي ځایه مي ستړي کړی، خو اوس به خپلي د لیکني موخي ته راشم

هغه وی دئ، :نیوی، چي زموږ لیکوالان او ژبپوهان یي نومځری بولي- نومځای ناستی یا دا همداسي دئ او .نه شته په دي کي نور څه د ورزیاتولو او کمولو .چي د نوم ځاینیوی وي بس.

دا ډېر ډولونه لري، د هغو څخه یي یو پوښتنومځاینیوی دي لکه څوک، څه، یا څه شی، چیرته، څنګه او داسي نور.

:را لنډوم یي او لیکونکی لیکي

د پېژندني بله برخه یي داده، چي د نوم ځای ناستی وي او لهٔ تکرار څخه یي مخنیوی ،، ي پهٔ ځواب کي باید ووایم چي نومځری تل د نوم ځای ناستي نه کوي، د لومړی برخ .کوي هغه لا تنکی .شفیق کرونا ناروغی نیولی : لکه .بلکي ځیني وخت د نوم ځای ناستي کوي خو دا چاره پهٔ ټولو نومځرو کي نه پلي کیږي او تل د ځایناستي کار نه ترسره .ځوان دی کي بیا د پوښتني لهٔ پاره کارول کیږي او پهٔ پهٔ دغه جمله ...احمد څنګه دئ؟ :لکه.کوي کله نا کله خبر د تکرار شوه، دا کار هم .پورتني تعریف د بطلان کرښه را اوباسي پېښیږي، ډېری داسي پېښیږي چي نومځری نه د نوم ځای ناستی وي، نه هم د تکرار دي ته کوي؟ هغه احمد دئ؟ څه : لکه .مخنیوونکی وي او نه هم استازیتوب یي کوي ،،...ورته ډېري بېلګي شته

زه به نور نه ورزیاتوم او لیکم، چي یو نومځاینیوی یو نومځاینیوی دئ یانومځاینیوي نه زماپه تاند کي .دئ، دا چي داسي دي او داسي هم نه دي، داسي څه په پوهنه کي نه وي خپره تیره لیکنه دي ولوستل شي او همداسي د نومځاینیوي په هکله مي لیکنه.

:لیکونکی لیکي

پهٔ ټولیزه توګه د نړی پهٔ ټولو ژبو کي د بنې لهٔ مخي نومځري دوه ډولونه لري، ،، پهٔ لومړیو کي ژبپوهانو دا انګېرلهٔ چي یوازي .خپلواک یا منفصل او ناخپلواک یا متصل خپلواک نومځري پهٔ ژبه کي رغنده او کارېدونکي نومځري دي او بنسټیز رول لوبوي، خو د ژبپوهانو وروستئ .ومځري فرعي او رغنده رول نه شي لوبولی‌برعکس متصل ن څېړونو دا پهٔ ډاګه کړه چي پهٔ ټولو ژبو کي دا قاعده د پلي کېدو وړ نه ده، بلکي پهٔ ځینو ژبو کي منفصل یا خپلواک نومځري یوازي د تاکید او تقابل لهٔپاره کارول کیږي، خو لري برعکس متصل نومځري رغنده او جوړښتیزي بڼي.

یادي موضو ته مي ځکهٔ نغوته وکړه چي د نومځرو پهٔ پېژندنه کي د ابهام ټکی د ،،.لوستونکو لهٔذهنه لري شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

باور وکړئ، چې زه په دې متصل او منفصل او همداسې په ، تقابل او ابهام، خو ښه پوره د .شوم، خو په هر صورت بیا دا نومځای نیوي دي، که فرعي او یا بل ډول وي پوه نه دې له پاره بیلګې هم نه دي راوړل شوي.

دا دې ورزیاته وي، چې نومځاینیوي په څو ډوله دي، چې زما لیکنه کې پوره څېړلې وبه شوي او دا دئ تاسو ته یې یوه برخه مخ ته ږدم، چې له الماني څخه مې رانیولي او ګورو، چې د پښتو له پاره هم باوري دي، داسې لږ څه توپیر سره.

:د الماني لاندې پرونومونه یا نومځاینیوي د بیلګې په توګه څېرو

Personalpronomen,Possessivpronomen,Reflexivpronomen,Relativpronomen او Interrogativpronomen.

ځانیز یا شخصي نومځاینیوي **Personalpronomen**

هغوي او د ،(ن،ښ)موږ، تاسو ،(ن او ښ)زه، ته، هغه :ځانیز یا شخصي نومځاینیوي دي هغوي بدلیدونکي بڼې دي.

ي وي، چې دا به ګومان مې دئ، چې پښتو کې پرته له پورته دا لاندې هم ځانیز نومځاینیو ما، موږ، تا، تاسو، هغه، هغې، :یې لږترلږه د الماني او فارسي سره توپیروي دا پورته په یاد راوړو، چې نومځاینیوي ځایونه سره بدلوي یا سره بدلیږي .(ن،ښ)هغوي

دلته هرومروزموږ د ژبپوهانو لیکنو ته پوره اړتیا ده، زه خو به داسې لږ سرسري :یادونه ژوره لیکنه بیا په ډېره بخښنه زه هم ژبپوهانو ته پریږدم ،مخ ته ځم.

موږ ځانیز نومځاینیوي کړی شو دا د بلل شوي نومونو په ځای ولیکو، په خپل ځان خبرې وکړو همداسې له نورو کسانوسر څه ووایو یا خبرې وکړو.

چې په ،دا یادونه هم نه ده،دا دموضوع اړونده برخه جوړوي :خودلته داړیینه یادونه درې، الماني او پښتوکې یې غونډلې څنګه جوړیږي او کوم نومځانیوي ورته راوړل کیږي:

په الماني کې وایو :بیلګې

Ich habe*eine Katze*.*Sie*ist schwarz.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ز ه یوه پیشو لرم، هغه توره ده

من یک پشک دارم،او سیاه است

او،، من،، راځي او یواځې Ich الماني او درې ژبو کې د هر وخت له پاره همدا په
کړونی بدلیږي یا بڼه بدلیږي، خو په پښتوکې داسې نه ده، چې لاندې یې راوړو:

بدلیږي او نومځاینیوي هم بدلیږي-په پښتو کې کړوني هم بڼه.

من یک پشک دارم = ز ه یوه پیشولرم

من یک پیشک خواهیم داشت، خو = زه به یوه پیشو ولرم

من یک پیشک داشتم = ما یوه پیشو لرله

: بله بیلګه

(ورسره یا مل) دا زما بکس دئ
(په بدل کې) دا زما دئ

او که

ا ځښتنوالي نومځاینیوې - خاوندوالي **Possessivpronomen**

اړوندوالی یا خاوندوالی یعني ملکیت (خوندیوالي نومځاینیوي)دا پوسسیسیو نومځاینیوي
په ګوته کوي، موږدا دوه سره توپیروو د مل په څیر او د نومځاینیوي په څیر د په ځای
په بڼه یا په څی

یلګهب

دا زما بکس دئ

دا زما دئ.

موږ ځایونه لرو یا قومونه، چې هغوي د ،، زما .بې په هکلهد پښتو ژ :یوه غوره یادونه
او ستا،، په ځای ،، دما او دتا،، وایي، نو که ،، د ،، د ملکیت مورفیم وي، باید د ،، زما
دا یوه یوه اړیینه د خبرو دنده ده، چې زموږ ادیبان .او ستا،، په ځای ،، دما او د تا،، راشي
ا په اند به دا ،، د ،، سره سمه ويپرې سر وخوږوي، خو بیا هم زم.

راګرځیدونې نومځاینیوي **Reflexivpronomen**

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځان) راګرځيدني يا بيرته راګرځيدني سره يا راګرځيدوني نومځاينيوي موږ د -رفلکسيو
ځان) او رامات کړنو ((غلطيدل؟)غلتيدل)تيرباسل يا ځان تيروتل، ځان ناسميدل
سره کاروو (پيژندل

بېلګه:

(خبره په ما اوزه کې ده) ما ځان تيرباسه يا زه تيروتلم
موږسره پيژنو

اسې فارسي بل ډول دي‌که پام وکړو، نودلته هم هرومروپښتو او الماني،همد.

نسبتي نومځای نيوي **Relativpronomen**

.ه کووسره موږ نسبتي غونډالې په ګوت (...،هغه، دا، کوم) د نسبتي نومځاينيوو

ببيلګه:

.وهلی چې بانک (هغه)پوليس سړی لټوی، کوم

يا پوښتنيز نومځاينيوي -پوښتنوييزنيز **Interrogativpronomen**

په پوښتنغونډاله کې د نوم په خاي (څوک، څه شی، چاته، د چا) پوښتنيزنومځاينيوي
.موږ پوښتنه کوو راځي، د هغه پسې يا د کوم چې

ببيلګه:

.د درې سره به لږ ستونځې ولرم، خوزه پوهيږم، چې تاسوله ما ښه پوهيږئ

دا به څوک ووايي؟

دا څوک وايي

دا چا وويل؟

دا چا ويلي وو؟

.درې سره يې پوره توپير شته .دلته ګوره له،، څوک،، څخه ،،چا ته،،لاړه :يادونه

. دا،هغه ، کوم چې :پام راګرځوني نومځاينيوي دي **Demonstrativpronomen**.
راوباسو يا (د نورو له ډلې) موږ پام راګرځووني نومځای نيوي هلته کاروو، چې يو څه
.غوره کوو يا د پاموړ ګرځوو

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیلګې:

تاسو دا کمیس غواړې یا هغه؟

.ناټاکلي نومځاینیوي **Indefinitpronomen**

موږ .دې ناټاکلو نومځاینیوو پورې د بیلګې په توګه اړه لرئ یوڅه، نه،سړی، یوڅوک، هر دا کاروو، کله چې موږ یوشی ټولیزکوو

لیکونکی لیکي:

زۀ نومځری مطلق نوم یا اسم نه ګنم او نه ورته کلمه وایم همدارنګه نه یې خپواک ،، نحوي واحد ګنم.

،،.یوازې خپلواک نومځري خپلواک ژبني توګي ګنم بلکې

چې نومځانیوی وي، خو .زه خو باور وکړی، چې په دې پورته غونډالو سم پوه نه شوم .بیا هرومرو نوم نه دی او خپلواک نحوي واحد یعنې څه؟ خپلواک یو څه ګڼي او بلواک نه .هغه چې نومځای نیوی وي، خو بیا نومځاینیوی دی

.خبروه نه اوړدوم، ګومان مې دی، چې نور به داستونځې اوبی شوې وي زه نوره دا

هرڅه چې غواړی روښانه او ښه وښایی، نو د دباندنیو یادو ژبو څخه ګټه :بیا زما وړاندیز پورته کړی.

زموږ د ژبې پوهنیز توان غورازوربدلی، هیله ده، چې تاسو ځوانان دا د نورو ژبو پهمټو اځنی لار دهتوانمند کړی، چې دا یو.

دا وړاندیز زما د پښتو ډاکترئ او ماسترئ زده کړو او استادانو ته هم دی، چې د یو څه لیکلو په ځای دې دوي یو څه وژباړي، چې کلهیې خپل ادونه د همغه لیکنو په بنسټ په کې ځای کړي وي.

لیکونکی لیکي:

،،.نشو ګڼلی نو اوس ویلی شو چې نومځری دنوم یوه برخه ده، بلکې نوم یې،،

چې د نوم برخه شوه، خو نوم شو، خو هغه ټولوالی یې له نوم څخه باید کم وي، نو بیا یې ولې نوم نه شي ګڼلی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا تيرې د کابل د تيرو برخه ده، خو د کابل تيرې :د برخې په هکله په ډېره، ډېره بخښنه نه دي.

نومځاينيوي د نوم يوه برخه ده، دا روښانه کوي، چې د اصلي برخې په څير د نوم برخه، د برخې په).نور نومونه هم شته، چې هغه نومځري نه دي، خو نومځري نومونه دي (پېژند بايد وپوهيږو، چې څه مانا او بيا يې وکاروو.

:ليکونکی ليکي

نومځری د نوم يوه :داسې تعريفولی شو د بحث پۀ پای کې پۀ ټوليزه توګه نومځری،، نه شتون کې د هغۀ ځينې چارې پر مخ وړي او ځانته جلا دندې برخه ده، چې د نوم پۀ ،،.لري

:ليکونکی ليکي د سرليک په توګه

،،تعجبي يا د حيرانتيا نومځري،،

مه شول.داسې نومځاينيوي خو ماپيدا نه کړل، موخه مې په الماني ده، او په پښتو کې د کو.

:ليکونکی ليکي

د حيرانيتا پيغام وړاندې کوي او د پوښتنيز ((ښومره)) دلته هم !ښومره ښکلی بڼ دی،، .نومځري پرځای ورته د حيرانتيا نوم ورکو

.ښومره خواږه دي ! به به

. ښومره ښکلې منظره ده !اووو

کې هم تر سترګو (واو نور ...انګليسي، الماني، فرانسوي، ترکي)دا نومځري پۀ نورو ژبو :کيږي، لکه (wow،hey، what… (،،

خلک په ځنو پېښو يا خبرو خپل هکپکوالی ښرګندوي، خو هغه غږونه بيا د کومو ويونو په ډله کې نه شو راوستلی او نه کوم ويونه دي.

که داسې شي، نو بيا به به به، په په ، پوهو، هاها، يېيېې او همداسې به يې پسې .ه دې کې د فکر کولو څه او ځنې نور نومونه ورته ټاکل کومه ژبلار نه دهزياتوو، نو پ

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که غواړو، چې پوه شو، چې چیرته، څوک، څه شی، نو بیا د ګرامر په کومه ډله کې راځي؟

.يدا نومځاینیوي دي او پوښتنومځاینیوي بلل کيږ

زما وړاندیز بیا تکراروم او په دې هیله، چې موږ دې خپلې ژبې ته پخپله څه نه راوړو، دا د دې له پاره موږ باید دپرمختللو ژبو څخه ګټه .کار مو د ناسمونونو سره مخامخ کوي واخلو او د ناپیژندو او یا په پښتو کې پرې نه پوهیدلو ویونو له پاره په پښتو کې اندول پیدا .او یا همغه دباندني وی وکاروو کړو

که زموږ ګرانویونکي غواړي راته ښه برګ شي او یا سره خبرې وکړو، چې یوه ګډه .راته له کرونا څخه هم په امن راووځی.لاس ته راوړنه ولرو، نو برېښنا پته مې دا ده

smakhan1946@gmail.com

.

ډاکتر ماخان میرزی شینواری

د تل له پاره، تل، ترتله او تل ترتله

ما څوکاله د مخه د تاند درنې خپرونې کې د یوه ډېردرانه او راته ګران استاد یوه لیکنه ولوستله، چې له تاسو سره یې د شریکولو له پاره له هغې دا لاندې را اخلم او په دوه برخو یې وېشم:
یادونه: پخوا مې په دې یوه اوږده لیکنه کړې وه،خواوس مې دا نوې ولیکله، چې د لیکنې ډول یې هم بدل غوندې دی.

لومړی: د تل له پاره:
،، (د تل لپاره) په ګرامري لحاظ قیدي عبارت دی. دغه قید د پښتو په پخوانو کتابونو کې نه مومو، په غالب ګومان په شلمه پیړۍ کې پښتو ته راغلی دی او د انګلیسي ژبې د FOR EVER ترجمه ښکاري.،،
---- ،،که څوک د متوفي په اړه ولیکي چې : هغه له موږ د تل لپاره لاړ ؛ دلته یې نه (تل) او نه هغه د کلاسیکو اثارو عبارتونه معادل دي. ځیني خلک (د تل په مخه) عبارت استعمالوي چې شاید (د تل لپاره) تر ګردو نږدې معادل وي. موږ ویلای شو چې : هغه له موږ د تل په مخه لاړ.،،

دویم: تل، ترتله اوتل ترتله:

(c) ketabton.com: The Digital Library

،،(تل) ډېره لنډه، يوه سيلابي کلمه ده خو د ابديت لويه معنا پکې نغښتې ده. په همدې وجه ډېر ځله ليکونکي د هغې ترمعنوي اثر لاندې راشي او يو څه نور توري ورسره زيات کړي چې په صورت کې يې هم د محتوا قوت پيدا شي. پخوانو چې (تر تله) جمع کړی او (تر تلو) يې بللی دی، يا يې د (تر تله) په ځای (تل تر تله) راوړی دی، وجه يې همدا د ټينګار غوښتنه ده.،،

ګرانو لوستونکو!

زه په دې ليکنې نور څه نه ليکم، خو دې د ،، تل له پاره، تر، ترتله ،، له پاره غواړم يواځې يوڅو غونډالې له تاسوسره شريکې کړم او په تل ترتله لړ تم شم :

له دې د مخه، چې په دې موخه څه ليکو اړيين بولم، چې د سم اند(منطق) څخه روښانه ونه وکړم.

يو: منطق

راځی، چې له هرڅه د مخه لومړی د سم اند يا منطق په بنسټ ،،وينا،، تعريف کړو:

پيژند (دا پيژند د شمير پوهنې سم اند څخه دی): وينا د ويونو يا کلمو موخه وره څنګ په څنګ اېښوونه ده، چې يو ،،رېښتيا ارزښت،، رښتيا يا نا رښتيا ولري.

که ووايو، چې:

نن د کابل دښار د هوا حالات.

دا وينا نه ده، ځکه موخه وره نه ده، ځکه چې ،،رښتيا ارزښت،، رښتيا يا نارښتيا نه لري.

که ووايو، چې:

نن کابل کې ورينګي (ورښت.) وريږي.

دا وينا ده، ځکه موخه وره ده او يو رښتيا ارزښت لري، يعنې يا به ورينګي وريږي(باران نه وريږي، باران ميبارد)، چې رښتيا ارزښت يې رښتيا دی او يا به ورينګي نه وريږي، چې رښتيا ارزښت يې نارښتيا دی.

پورته جمله ويلای شو:

نن په کابل کې ورينګي ريږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کابل کې نن ورینګي وریږي.

ورینګي وریږي نن په کابل کې.

د سم اند له مخې دا ویناوې دي . ویونه موخه ور سره ځاي په ځای شوي، خو دا چې ژبه یې څه ډول لیکنه غواړي، دا بیا بله خبره ده.

جمله یا بهتره وینا لرو: ،، استبدادي نظام د تل لپاره نسکور شو،،. دا وناده، ځکه چې ،،ربښتیا ارزښت،، ربښتیا یا نا ربښتیا لري.

دا چې دا ،، استبدادي حکومت،، به بیا راځي او که نه ، د دې سره یې موږ سر او کار نه لرو. دا د یوه کس اند دی او څرګند یې کړ.

دوه: له پخوانیو کتابونو څخه ګټه اخستنه اړینه ده، خو دې ته باید ګوته ونیسو، چې موږ له پخوا څخه ډېر څه نه لرو، موږ همدا اوس خپلې ژبې ته وده ورکوو او دا – د لوي څښتن په برکت- په وده کې پوره چټکه ده. زموږ هر شاعر او هر ادیب د هغه وخت له اد یبه او شاعره ښه پوهیږي او دا باید همداسې وي، ځکه چې دا یوه طبیعي پروسه ده.

اوس راځوخپلې اري لیکنې ته:

لومړي ته:

دوه برخې دي.

١ – د دباندنی ژبې اغیز:

دا سمه خبره ده، کیدی شي دا وي، ځکه موږاړیوچې هر څه یا ټولې پوهنې – ژبه هم – د د باندنیو ژبو په مرسته مخ ته بوځو، نو اغیزبه یې هرومرو وي، خو ایا دا اغیزې د ژبلارو او د موخه ورتیا سره سم دی؟

دې ته باید تل پوره پام وي.

اوس راځو د ،، تل له پاره،، ته

دې ته باید پام وکړو، چې دا د FOR EVER انډول دی اوکه نه؟ یعني موخه وردی، که نه؟

.... ١٣١ ....

یا زموږژبلار به دا وي، که نه؟

پوښتنه: ټاکسي دې (د) څه وخت (له پاره) راغوښتی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

له هرڅه دمخه باید دې پوښتنې ته پام وکړو یا پام راوګرځوو، چې زموږ پېښتو همداسي ده او که نه؟
که پوښتنه سمه وي، نولاندې ځوابونه یې هم هرومروسم دي.
-- د سبا له پاره مې په یوولسوبجو تاکسي راغوښتی دی.
-- د ... له پاره مې په یوولسو بجو تاکسي راغوښتی دی.
-- ... ته مې....
-- ... په یوولسو بجو مي تاکسي راغوښتی دی.

د سبا په ځای چې درې ټکي ځای په ځای شوې، هر مهال (د ژبدود اوسم اند سره سم) لیکل کیدی شي.
داسې هم ویلی شي، چې:
-- د تل(د درې ورځو، د یوې اونی، د راتلونکوڅوورځو، د هرې ورځې) له پاره مې په یوولسو بجو تاکسي راغوښتی دی.
دا غونډالې ،،ربښتیا ارزښت،، ربښتیا یا نارښتیا لرودی شي، خو موږ یې دلته د ربښتیا ارزښت سره سر اوکار نه لرو
دویم ته: ، تل، ترتله، تل تر تله

پوښتنه ۱: ته څومره (وخت) دلته پاتیږې؟

زه څلور ورځې(یو کال، تل)دلته پاتی کیږم.

پوښتنه ۲: ته د څه وخته پورې دلته یې؟

زه دلته د څلور ورځو(یوکال، تل) پورې دلته یم.

دلته هم ګوره همغه د ،،تل له پاره،، په څیر څه شته، چې ربښتیا ارزښت لري. دا به یا ربښتیا وي یا نارښتیا

پوښتنه۳ : ته له څه وخت تر څه وخت دلته یې؟

زه د ۵- م تر ۱۰ – م د حمل دلته یم.

بنسټیزه پوښتنه ۴ :

ایا تل ترتله د ترتله لپاره ټینګار دی؟

بیا لنډ:

څومره وخت ؟ تل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د څه وخت له پاره؟ د تل له پاره.

تر څه وخته؟ تر تله.

مورې به دې تل تر تله ته لرې تم شو.

ايا هر څه چې شته وي، هغه پيل اوپای لري؟

و به وايو،چې هو.

هر څه چې پيدا کيږي،هغه پيل اوپای لري.

يو څو بيلګې:

په مړستون کې د مړي په خښځای داسې ليکي: ۶. ۵ .۱۹۷۸ – ۳ . ۸ . ۲۰۱۸

په توروېې ليکو: شپږم د پنځې ۱۹۷۸ تر ۳ د اتمې ۲۰۱۸

دا په دې مانا چې: له .... تر ....

اوس نوپوښتنه دا ده، چې شته وي، خوپيدا نه وي؟

ايا داسې څه شته؟ هو اوهغه زموږ رب دئ.

رب تر تله برقرار دئ اوپيل يې هم له تله برقرار دئ، نو

دلته به هغه د رحمان بابا د شعر د يوه نيمبيتي راوړو،چې دا درانه استاد هم په خپله ليکنه کې راوړې:

،،تل تر تله برقواردئ رب زما،،

دا د رب له پاره داسې ليکو: تل تر تله

دا په دې مانا چې له تل څخه تر تله پورې. يعنې دا لومړی ،، تل،، د ،، ترتله،، له پاره ټينګار نه دئ.

.

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه وکړو؟

له څه وخت را په دې خوا زما څه ليکنې د تاند په درنه خپرونه کې ګرانو لوستونکوته وړاندې شوې، چې په کې زموږ ناسمونونو ته ګوته نيولشوې وه.

ګومان مې دی، چې زما يا زموږ ستونځې لا اوږدې دي، چې زما ناسمونونه(؟) هم په کې د څېړنې دي اوله دې امله مرسته.

زما ګوناه: ژبپوه نه يم، په ګرامرې لار د پښتو څه نه لرم، زه هم د پښتو کتابونه نه رانيسم، نو که دا زما د ليکنې په هکله څېړنې شوې وي او زه ترې نه يم خبر ملامته يم، بخښنه دې وي، خو بيا هم په يو څه ډېرې ليکنې کيږي اودا هم د ژبې د ودې سره مرسته ده.

راځم خپلې موخې ته:

لومړی:

ما په خپله تيره ليکنه کې، چې د تاند د درنې خپرونې څخه خپرې شوې، دا سې د انګرېزي انډول په پښتو ليکلي وو.

له (د) ... څخه from

د (له)... سره with

يعني د انګرېزي اوستربلونه د پښتو سرکومپوزېشنونه (غيرکې نيووني) دي، خودا لکه تيروتنه وي.

ولې؟

خبره به نه اوږدوم،خپلې موخې ته به راشم:

۱ - د هغه کتاب

۲ - د هغه سره کتاب

.... ۱۳۴ ....

۳ - د هغه څخه کتاب.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنه: دا ،،د،، د هغه اړوند یا د ،، هغه،، سره تړلی دئ او که څنګه؟

په ۱ – کې خودا مورفیم د خاوندتوب دئ، خودا نوبیا په ۲ – او۳ – کې څنګه دئ؟

که هلته ،، د ،، د ،،هغه،، پورې اړوند وي، خوبیا نو،،له...څخه،، او ،، له ...سره،، نه شته دا به بیا یواځې ،،څخه،، او،،سره،، اوستربلونه وي او که ،،د،، د ،،هغه،، اړوند نه وي، نو بیا دا ،، له(د)...څخه(سره)،، غیر کې نیوني یا یا سنترپوزېشنونه دي.

زما په اند د یوې څېړنې ارزښت به ولري.

دویم:

بله پوښتنه د ،،پر،، ، ،، باندې،، او ،، پر...باندې،، کې ده:

مور لر:

۱ - پر میز

۲ - میز باندې

۳ – پرمیزباندې

په دې پورته کې نوکوم یو سم دئ؟

او ولې؟

بله پوښتنه په ،، پر،، او،،په ،، کې هم شته، خودا چې د خای اړوند ویونوپوښتنه ده، کاربه پرې نه لرو.

همدا رنګه:

-- وربانديې کیږده (ترې لاندې، ورڅخه لاندې)

-- ورلاندې کیږده(ترې لاندې، ورڅخه لاندې)

داسې نور هم زیات شته، که نوره څېړنه پرې وشي،هم بده به نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو ښوک، چې د يو څه سره سر او کار ولري، د هغه څه سره يې مينه هم پيدا کيږي. زه ګوره اوس د زړه له کومې د پښتو زده کوونکی شوم، که ژوند وو، داسې نورڅه به، چې زه يې زده کوم، له تاسو سره ګډوم.

که دا ليکنې بيا د تاد درنې خپرونې خورې کړې، نوزه به يې بيا هم لا ډېر منندوی يم.

که مرسته کوی، نو smakhan1946@gmail.con

د ،،په،، او ،،پر،، کارونه

دا دواړه ويونه ځای اړوندوالي له امله په ځنو ځايونو کې دا ،،په،، د دواړو له پارهکارول کيږي او په ځنو ځايونو ې بيا د په ا پر منځ (دلته د منځ سره په يا پر او همداسې تر نه ليکم، چې تر خو بيخي ناسم راځي) کې توپير راولي.

اوس هر يو ځانله څيړو:

دا نو که يو څه په يو څه کې دننه وي، نو دلته ،، په ،، کاروو، لکه د سرک په منځکرښه کې بوټې درول شوی.

د مېز په کوټه کی (کوټکی) کې مې کتابچه ايښوولې.

او ،، پر ،، په هغه ځايونو کې کارول کيږي، چې يو څه د يو بل څه د پاسه اښول شوي وي.

ډاکتر ماخان ميرزی شينواری

ليونی يم !نه ناروغ يم

دا په .ليونی يم، چې ټول په پښتو ژبه ليکنه کې په يوه لار ځي او زه يې ورسره نه منم خپله ختّه کې ليونتوب دی، خو تاسو راسره مرسته وکړی

رځي او لومړنی ليونی يم، چې داسې ليونی يم، چې دا لاندې ناسمونونو ته مې هم پام را ګ ناسمونونه سملاسي وينم، دا چې لومړنی او اخرنی به وم، دا نو د راتلونکي خبره ده خبره په همدې لومړني کې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواک عمومي قوماندان امریکا کې لومړنی تورپوستی د هوایي ،، ،، په خبرونو کې لولم
،،شو.

په دې غونډالې کې دوه ستونځې دي:

دا لومړنی تورپوستی نه دئ، چې په دې کار ګومارل کیږي، خو وګورو، چې دا   :لومړی
لومړی به ورسره جوړ شي که نه؟

روښانونه یې لاندې راځي.

دویم: لول چې: بیا

،، ومي قوماندان شوامریکا کې لومړنی تورپوستی د هوایي ځواک عم ،،

دا چې دی په امریکا کې لومړنی تورپوستی نه دئ.

که په پورته غونډاله کې د لومړني په ځای لومړی ځای په ځای کړو، نو بیابه څنګه وي؟

پوښتنه

دا به نو په څه شي کې لومړی تورپوستی وي، چې دا دنده ورته سپارل کیږي؟

ګورو چې غونډاله موخه وره نه ده،

ستر جنرال چارلس برون لمړنی تورپوستی ،،، ،، :خو بیا پسې بله غونډاله کې لولو
ر.....جنرال دئ، چې د امریکا په تاریخ کې

پوهیږو، چې دی لومړنی تورپوستی جنرال نه دئ، دده له مخه به هم ډېر وي.

په پورته غونډاله کې که د لومړني په ځای لومړی ولیکو، نو دابه سمه شي یعنې

ستر جنرال چارلس برون لمړی تورپوستی جنرال دئ، چې د امریکا په تاریخ ،،،
ر.....کې

خبره دلته دا ،،چې،، سموي ..... لومړی تورپوستی جنرال دئ، چې …

اوس نو چارلس برون د امریکا هوایي قواو قوماند دئ.

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چارلس برون لومړنی تورپوستی قوماندان دی، چې دا دنده ..... :کړی شو ولیکو
ورسپارل شوې ..

دی په دې دنده کې اوس لومړنی تورپوستی قوماندان هم دی، ځکه چې له ده څخه د مخه
دا دنداه بل تورپوستې نه لرله .

په دې مانا چې لومړنی او لومړی کټمټ نه خبره په لومړي او لومړني کې ده، دا :یادونه
د بېلګې په توګه په ځغاستسیالس کې یو څوک لومړی کیږي، خو لومړني ته یې باید .دي
که د افغنستان کوم یو ځغاستي دا .پام وي، چې لومړنی دی او له ده د مخه بل څوم وو
زما ناسمون چې) ځغاستسیالي وګټله، نو دابه بیا لومړنی افغان وي، ځکه د ده له مخه
دا لوبه (د مخه دی (څخه) له ده :: داناسم دی او سم یې .همدلته یې سموم ځکه دده له مخه
کچه نه لیکم ناسمه ده او) بل افغان نه ده کټلي، خو د نړی په سویه یا سطحه یا هواره
هوارې ته مه هکېک کېږی، ځکه سطحه او هواره همغه څه دي، خو دا یو یې زموږ د
.به دی لومړی وي او نه لومړنی (بې نابلد او دا بل عربي بلد دیژ

پېټ سړی کور ته نه ځي

ګومان مې دی، چې لږ نابلده به وي، خو په .دسم اند له مخې د وی او ویونو ځای بدلون
:هرډول په یوه لیکنه کې مې ولوستل چې

،، .پېټ سړی کور ته نه ځي،،

،،او سړی کور ته پېټ نه ځي .سړی پېټ کور ته نه ځي

درانه لیکونکي په دې هکله پوره او په زړه پورې لیکنه کړې وه، خو زه هغې لیکنې
باندې خبرې نه کوم، یواځې دې ټکي ته غواړم د ګرانو لوستونکو پام راړوم، چې، دا
ا غونډالي دي یا همغه ویناوې غونډالي یا ویناوې په لومړي لید یو ډول یاني د همغې ماد
لیکوال .،،دي، خو که ورته په ځیر شو دا دریواړه غونډالې سره بیلې بیلې ښکاري
.موضوع ښه څیړلې

ما هم وغوښتل چې په دې هکله دا یوه لیکنه د ګرانو لوستونکو سره د سماند په
لونه بنسټ ګډه لوست ته وړاندې کړم، چې داسې لیکنې نو نور څه د لیکنې ډو
لري ، ولې دا سره ورته یا همغه غونډالي دي او یا هم سره ورته نه یا د همغې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دې څرنګوالی به لږ پوره وڅېړو او وبه ګورو، .ترې پوهیدنې غونډالې نه دي
چې ستونځې نو په څه کې دي.

مخه چې په دې هکله خبرې کوم، لنډ د سم اند له مخې له دې د

د وینا پېژند راوړو او :لومړی

د یوې وینا د لیکنې ډولونه د ویونو د ځای بدلیدنې له مخې غواړو وپیژنو، چې -دویم
څومره دا ویونه په غونډاله کې سره ځای بیلیدلی شي، د همغې ترې پوهېدنې سره.

وخه وره څنګ په څنګ اینسوونه ده، چې یو رښتیاارزښت رښتیاوینا د ویونو م -لومړي ته

یا نارښتیا ولري، دا په دې مانا چې دا وینا به رښتیا یا نارښتیا وي.

یوه غونډاله یا ښه یې یوه وینا د څو ویونو څخه جوړه وي، نو د دې غونډالې -دویم ته
برابر دئ د فاکولتیت سره (تعداد) ډولونه د ویونو ځایبدلیدنې له مخې د ویونو د ګڼون.

له دې د مخه د ا یادونه اړیینه بولم، چې دا وینا د سم اند له مخې ده، دا چې زموږد ادیبانو
د اند سره به وي او که نه یا به دا وېناوې ښکلې او که څنګه وي، ایا دا د پښتو ژبلار سره
ه مې یوائې او یوائې د سرلګوي او که نه، زه یې له دې سره سراو کار نه لرم، موخ
ویونو موخه ور یوځای اینسوونه ده او بس..

دا نو څه مانا؟

که پنځه ګڼونه ولرو، نو د دې فاکولتېت برابره ده له

Fakultät

5!=1.2.3.4.5= 120

دا په دې مانا چې د پنځه ویونو څخه یوه وینا په یوسل او شل ډوله د ویونو ځاي .سره
دا را سره ومنی یا یې و ازمایئ او زموږ بیلګه کې به یې د .یريېدلون له مخې لیکل ک
وینا څخه، چې له درې او څلورو ویونو څخه جوړه ده روښانه کړو.

راځئ، چې پیل وکړو او دا وینا وې داسې ولیکو:

سړی کورته لاړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا له درې ویونو جوړه . پورته وینا کې ویونه ،،سړی،، ، ،،کورته،، او ،،لاړ،، دي په ګران لوستونکي دا پخپله لیکلی شي، چې ځان باوري کړي .وینا په شپږ ډوله لیکلی شو

اوس راځو خپلې لیکنې ته او همدا ویونه کاروو:

سړی کورته لاړ.

لاړ سړی کورته.

کورته سړی لاړ.

د له مخې همغه موخه لرونکې وینا ده، چې یواځې د ویونو ځای په کې بدل دی، دا د سم اند چې د نورو درېواره لیکلو څخه یې تیرېږم، ګران لوستونکي دې ځان پرې باوري کړي.

که ولیکو چې:

لاړ سړی پټ کور ته لاړ، سړی کورته پټ لاړ او سړی کورته .پټ سړی کور ته لاړ پټ، نو دا به سره همغه موخه ورې غونډالې یا وینا وې وي او که نه؟

خبره را لنډوم:

پټسړی همداسې پټکور ، دا په دې ترې پوهیدنه چې :په پورته هره وینا کې که ولیکو سړی پټ دی او کور هم پټ دی، یواځې پټ لاړ، چې موخه ترې داسړی په پټه لاړ.

اوس نو وینا لرو:

(دا خوي دی او ګومان مې دی، ګډ به لیکل کیږي، لکه سپینغر، او نور)پټسړی -یو دا وینا له درې ویونو، پټسړی، کور ته او لاړ جوړه ده نو له دې امله په شپږ .کورته لاړ ډوله لیکل کیږي:

کور ته لاړ، کورته پټسړی لاړ او لاړ کورته ټتسړی سړیپټ.

سړی .بدلون له مخې په شپږ ډوله لیکل کیږي دا هم د ویځای .سړی پټکور ته لاړ –دوه پټکورته سړی لار او پټکور ته لاړ سړی .پټکور ته لاړ.

په دې وینا کې ګورو، چې سړی ګوندې کورته په .سړی کورته پټ لاړ :که ولرو -دریمه دا وینا بیا له څلورو ویونو پټ، سړی، کورته او لاړ جوړه ده، چې له دې امله یې .پټه ځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکنه هم د ځای بدلون له مخې په دولس ډوله ده، دلته دې پام وي، چې دا پټ دې د په پټه لاړ (یعني په پټه)په ځای وي لکه چې لیکلې مو وو، پټ لاړ.

دلته لیکلی شو:

سړی کور ته پټ لاړ.

ه لاړسړی پټ کور ته.

پټ سړی کورته لاړ.

سړی کورته لاړ پټ.

د دې نور اته ډولونه د ویونو ځای بدلون سره نه لیکم، خو دا دې په ګوته وي، چې په پورته کې دا ،، پټ،، د

سړي او همداسې د کور سره نه دی تړلی یانې داسړی پټ نه دی دا په دې مانا، چې دا پټسړی نه دی.

پرونې منلو خپرونکو او ډېرو ګرانو لوستونکو څخه زیاته بخښنه زه د تاند د درنې ځ غواړم، چې یوه تیروتنه راڅخه شوې، چې باید نه وی شوې، چې شپې خوب کې ورته هغه وینا چې له څلورو ویونو جوړه وي، لیکنډولونه یې :هغه دا چې .یامو، خو ناوخته وو ځکه چې .سډ ویونو د بدلون له امله څلرویشت دي، نه دولس

$$4! = 1.2.3.4 = 24$$

بیا هم بخښنه راته وکړئ.

ډاکتر ماخان میړی شینواری

د پښتو سره دنوروژبو زده-کوونکوستونځې:

ګرانو لوستونکو!

که ما دا لیکنه یو ساعت د مخه سرته رسولې وی، بل ډول به وی، خوداسې بیا د خوب ته تګ وروسته یا بیا خوب ته د تګ وخت کې ورته هکپک هم شوم او د لیکنې بڼې یا

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوندیونې هم بنه بدله کړه. زه دې کار ته لږ هکپک هم شوم، چې پښتوربښتیا په ځنو برخو کې د نوروژبو سره پوره توپیرلري او غزېدلي ده، چې له دې امله د نوروژبو ویونکو له پاره یې زده‌کړه لږستونځمنه ده.

زما دې خوب ته تګ کې فکر شو، چې زموږد پښتو غوندالو د کړنو د ډول سره څنګه نومځاینیوي بدلیږي؟

دا اوس لږروښانه کوو:

دلته به له سره داسې یوڅه هم راوړو، چې زموږد نورو ژبو یاپه ځانګړې توګه درې ژبې افغانان ولې اوڅنګه له پښتو سره ستونځې لري اودا څنګه روښانه کولی شو، چې دا ستونځې اوبی کړو؟

زما دې ته پخوا فکرنه وو، ما غوښتل، چې په نومځاینیوو څه ولیکم، نو دې ته مې راپام شو.

په نورو ژبو یا لږترلږه په درې اوالماني کې د کړوني له پاره په رول کې د راتلونکې-، تلوني- لنډ – او اوږد تیر وخت له پاره بدلونه راځي، خوپه پښتوکې دابل ډول دی، چې دلته لږرڼا په اچوو.

درې بیلګې به راوړو، بیا به خبرې پرې وکړ.

لومړۍ بیلګه: تلل

زه ځم.

زه به لاړ شم

زه لاړم.

زه تللم

زه تللی وم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې بیلګه کړنه وخت-اړوند بدلیږي او کړونی نه بدلیږي.

د دا ډول کړنو ډولونه او کوموالی باید وځیړل شي اوروښانه شي، چې کوم او څنګه بدلیږي (ګردانیږي).

پوښتنه: په تلنه اوتګ کې به څه توپیروي؟

دویمه بیلګه: لیدل، کتل، که دا سره په ګډه بڼه بدل کړو.

زه ګورم.......... زه وینم

زه به وګورم.... زه به ووینم

ما کتل .... ما لیدل

ما وکتل........ما ولیدل

ما کتلي وو.... ما لیدلي وو

دا بڼی او کین د دویمي لیکي وروسته سره بدلیدلی هم شي.

په پورته کړنو ،، لیدل،، او هم ،،کتل،، کې ګورو، چې دا د نورو کړنو غوندې بلدې ګرامري لارې نه لري، چې له لیدل څخه ګورم او کتل راځي. موږباید نورداسې بیلارې کړنو ویونه هم پیدا کړو او هغه ځانګړې وځیړو.

پوښتنه: داسې ویونه په نوروژبوکې هم شته، خوهلته یې موخه سره بیلیدلی شي. پوښتنه دا ده، چې ایا ،، لیدل،، او ،،کتل،، همغه څه یا کتمت دي اوکه څه توپیر سره لري؟

د دې روښانه-ونه راته لږ اړیینه بریښي او بیا دا لټول یا پلټل سره څومره نږدېدي؟

دریمه بیلګه: غونډالې د کړنې، کړونې او (پړې) په کړونې سره.

بخښنه دې وي، چې د وهلوبیلګه راوړم، دا وهل موپه ذهن کې داسې کلک ناست دی، دا وهل او ...، خو اوس مې لیکلې اوبیایې سمون راته لږ ستونځمن بریښي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم الف- د لومړي کس له پاره:

۱ - زه تا وهم Ich schlage dich

۲ - زه به تا ووهم،خو , Ich werde dich schlagen

۳ - ما ته ووهلې Ich habe dich geschlagen

۴ – ما ته وهلې Ich schlagte dich

۴ – ما ته وهلی وې Ich hatte dich geschlagen

د پورته او لاندې دري تاسووليکي، د وړانديزونو سره

دريم ب – ددويم کس له پاره
ته ما وهې.

ته به ما ووهې.

تا زه وهلم.

تا زه ووهلم.

تا زه وهلی وم.

دلته نو کومه ژبلارده، چې لومړي کې يوائې کړنه بدليږي او نومځاينيوی نه بدليږي اوپه دې نوروکې بيا وخت-اړوند نومځاينيوي او کړنه دواړه بدليږي؟ خبره څه کې يا چيرته ده؟

دا د نومځاينيووبدليدنې له پاره هم کړنه ونډه لري يا د کړنې په غاړه دی.

موږ دا بدلون د دې ډول کړنو په بنسټ کوو:

لومړی: کړنې، چې هغه يوڅه ته اړنه وي، دا په دې مانا، چې دا کړنې پرې کيږي، که ووايو، چې خپلواکي وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویم: هغه کړنې دي، چې هغه یوبل څه ته یا د یوبل څه له امله دي.

لومړي ته: د دې کړنوبیلګې دي. تلل، بیدېدل، پاڅیدل. دلته یواځې کړونی دئ اود هغه کړنه.

دویم ته: د دې کړنو بیلګې دي: لیدل،وهل، اورېدل. دلته کړنی دي او د کړنو سره مل یو بل څه ونډه لري، که یاد یې شوی وي یا نه، په دې مانا، چې یوڅه به ګورې، یوڅه به اورې، یوڅه به وهي، که یو په -کړونی وي اوکه نه.

د هرې بلې ژبې کسان، چې پښتوزده-کوي،ستونځې یې په څه کې دي؟

دا خبره مو پورته څواب کړه، چې په پښتو کې ګړن-اړوند نومځاینیوي هم بدلیږي.

په پورته کې ګورو، چې د پښتو د نومځای نیوي کاروني سره پوره توپیر لري.

داسې لږ څه ګډې وډې به راشي:

ګورو چې د الماني نومځاینیوو کې بدلون نه دئ راغلی یا نه رځي، خو په پښتو کې

ګورو، چې په راتلونکي او تلن وخت کې د کړوني اوپرېکړوني رول د لنډ - - اواوږد تیر وخت سره توپیر لري اوپه نوروژبو یا لږتر لږه الماني اودري کې داسې نه ده.

دا هم باید په ګوته شي، چې د کومو کړنوله پاره.

د هرڅه د مخه باید په یاد ولرو، چې هرد بلې ژبې زده-کوونکی(ردکوونی) خپله لومړۍ ژبه په دویمه ژبه ژباړي. هغه غونډالي، چې دوی په دویمه ژبه وایي، د هغې له پاره دا غونډاله په خپله ژبه لږترلږه په فکر کې وایي اوبیا یې په دویمه ژبه اړوي. دا کار تر هغه وخته کیږي، چې دویمه ژبه هم ښه زده شي اوپه ژبلار یې هم ښه وپوهیږي یا د غونډالو جوړولو په لار.

تل په فکرېسي فکر راځي: کړل کیدل دي او که کیدل؟؟؟ یوه کړنه ده، چې کړونی یې نا څرګند دئ او په یو چا څه کیږي. ایا دا په-کړونی دئ اوکه څنګه؟ ووهلم؟ دلته زه وهلکیږم دلته وهل کیدل اووهل، دا هم بیا بله لار ده، چې یوه څه کیږي او یو څه کیدل کیږي، دې ته هم باید په کړنو کې پام وشي........

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه لیدل کیږم. ته لیدل کیږې. زه لیدل شوی یم. دلته بیا ټاکلی کړونی نه شته.

یادونه: دا ما ته نه دهروښانه چې زه دلته په کړونی دئ اوکنه.

نوایا دې ته اړیو،چې په پښتوکې د لیدلو او کړلوتوپیر هموکړو،که څنګه؟

ایا دا کړنه او کیدنه په نوروژبو او پښتو کې څنګه دي؟

په الماني او همداسې په فارسي کې دوي باید داسې ووایي. دوي فکرکوي، چې ګوندې په ټولوغونډالډولونو کې د کړوني له پاره د درې ،، ما،، له پاره زه راځي، خو داسې،

۳ ـــم یو : زه تاته وهم

۴ – م یو : زه تاته وهلی یم

دا ځکه چې دوي دا څه له خپلې ژبې پښتوته را اړوي.

د پښتو پوهانودنده: دوي باید دا روښانه کړی شي او لارې چارې یې سمې روښانه کړی شي. دې تغیرته باید دوي له پیله پام وکړي او دا د پښتو زده کوونکو ته له ښوونځي روښانه کړي.

ګران لوستونکي به راته دا بخښنه کوي، چې زه ددې لیکلو څه یادونه کوم. دا به یا د مخه روښانه او لیکل شویوي او که نه، نو ما لږ ترلږه دا لارورته پرنیسته.

دا هره موضوع د یوه پوهنیز کار لیکنه ده، چې پوره روښانتیا ته اړتیا لري او دا هم ښه روښانه شي، چې دا د بلې ژبې کسان دا څنګه اسانه او ښه زده-کولی شي.

یادونه: دا بدلونونه باید دښوونځي نصاب کې راشي او د نورو ژبورده-کوونکوله پاره باید له پیله دا بدلونونه په ګوته شي، چې هغو همغه له پیلهورته پام اوبلد شي، خو:

دا باید له پیله ټول وڅیړل شي او ژبلارې ته د ژبلارې له یوې لارې برابرشي، چې د خپلې پوهې برسیره، نورهم ښه پرې وپوهول شي.

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه شی دئ؟ (،،جوړښت، بڼه ،،) یو مورفیم

څه شی دئ؟ سیلاب یا سیلبې چې ،د دې له پاره باید وپوهیږو

سیلبې :پيژندSil•be
د ویونو د غږ دې په دننه کې د یوه یا ډېرو غږونوجوړشوی کوچنی یوون دئ یا يېد یوه و
.یوون ته سیلبې وایي کوچني
دا له دې امله، چې موږ دا له درې را اخستی .زموږپه ادبیاتوکې ورته سیلاب وایي :یادونه
.اوپه درې ژبه کې سیلبې نه شي ویل کیدی

؟مورفیم څه شی دئ :پيژند
ټولګي دي، چې دوي یو یعنې یو سیلبې تورو کوچني یا (غږونو)اوازونو مورفیمونه د
.خپله مانا یا غوره والی ولري
دا د بیلګې په توګه په ،، لویوالي ،، ، ،،لویان،، کې .لوي ،، وی یو مورفیم دئ ،، :بیلګه
.کارولکیږي
داسې دئ، لکه دا وی، په کوم دا په دې مانا، چې یو شی .والی،، هم یومورفیم دئ - ،،
دا د بیلګې په توګه په ،، لویوالي،، ، ،،ښکلیوالي،، ، ،، لټوالي،، .پورې چې دی تړلکیږي
.کې کارولکیږي
څنګ کې کارول کیږي، چې وښايي، چې (؟په) دا د نورو.ان،، یو مورفیم دئ–همداسې ،،
.،،چرګان،، ، ،،یو څه زیات په بر کې نیسي، د بیلګې په توګه ،،لویان
زیات ویونه له ډېرو مورفیمونو جوړ دي، که سړی مورفیمونه وپیژني، نو سړی کړی
.شي د وی په مانا ساده وپوهیږي
ژوند،، له ،، .مورفیمونه اوژبسیلبې زیات وخت همغه یا یو شی دي، مګرتل نه
-م،، کول،، او-مګر سړی وایي،، ژوند .ژوندکولو،، ، او ،، مګر،، هم مورفیمونه دي،،
.،،ګر
یا
مورفیم
دئ، کوم چې په بیلابیلو ژبنیز یا غږیووالی یا غږیوون -مورفیم خورا کوچنی اواز
.اړوندوالي سره همغه مانا لري
د (فقط)سړی د خپلواک او تړلي یا بلواک مورفیمونوپه منځ کې توپیروي، چې دا یوائې
.ویونوپه دننه کې رامنځ ته کیږي
بیلابیل ۱۶ ،وکړو، نو په هغې کې دربزره لیکسیکي مورفیمونه که الماني ژبې ته پام
.ویجوړونکي مورفیمونه شته۱۰۰ګرامري مورفیمونه او
: ناړوند یا خپلواک مورفیمونه
میز، ټوکه، سر :لکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه : تړلي یا بلواک مورفیمونه
کوچنیونه یا کوچنیکونه + بنستټ ، ګی -کب
زیاتوالیپای + لویان، بنستټ
ډېرې لیکنې پرې شوي اوهر چا د خپلې خوښې سره ،وریګ که تاسوپه نورو ژبو کې دا همغه ده –چې خورا واړه ژبیونونه دئ –پیژندونه ورکړي، خوموخه.
پښتو ،، له - "morphe" له یوناني ، "morphème"مورفیم،، له فرانسوي راځي،، ،،جوړښت، بڼه
یو وی کیدی شي ټوټه کیدونکی وي او له دې امله د ډېرو مورفیمونو جوړوي، خو یو نه ټوټه کیدونکی وی سملاسي یواځې یو مورفیم انځوروي.

وی:

د یوه غږ یا سېلبې سره .دئ (یووالی یا یا ناسم یې واحد)یو وی یو خپلواک ژبنی یوون یو .تې ژبه کې پرته له غږ یا سېلبې یوه خپلواکه مانا هم لريپه مخامخوالي دا په پیداښد دا موضوع ډېره اوږده .ټولیز باوري پېژند د دې له پاره نه شته او ستونځمن هم دئ ځېړل شوې، ما یې یواځې هغه لنډ پېژند له تاسو سره بیا ګډ کړ.

نیو د پرمختتلو ژبو په بیا د غږونو ډولونه او نورې ځانګړتیاوي هم شته، چې هغه په دباند ادبیاتو کې هرو مرو شته او په ښه توګه.

ډاکتر ماخان میرږی شینواری

کابل د ۲۰۱۹ ز ک د جون ۲۰-م

ګڼونه په ګڼونو او په تورو لیکل.

داسې یوه لنډه ننوتنه.

ما دا اوس هم پرته له سلنې، چې ناسمه ده، د لیکوالانو زیاتو لیکنو کې د ګڼونو لیکلو سره یو ډول نه یو ډول ستونځې ولیدلې، چې له امله یې غواړم د یوه مسلکي په څېړ دا روښانه کړم.

ې د ګڼونو که رښتیا درته ووایم، زه پهدې درجو او طبقو نه پوهیږم، خو موږ، چ :یادونه څومره والی غواړو راته څرګند کړو، نو د هغې کورونو ره سر او کارلرو، چې دا یویز، لسیز، سلیز ، زریز او اداسې نور دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ په شمیرپوهنه کې د دوه ډوله شمېرنیزو کارونو سره سر او کار لرو. ګڼل او شمیرل.

یادونه: موږ د ګڼلو کارونه له پام غورځولي او دې ګڼلو ته شمیرل وایو، چې دا به په همدې لیکنه روښانه کوو.

پیل:

۱ – ګڼل: د ګڼلو د وې سره موږ له همغه کلې بلد یو، وایو چې دا خلک و ګڼه چې څو دي یا

دا پیسې وګڼه!

د ګڼلو سره موږ دوه څه روښانه کوو:

الف: د یوې لویې څومره – یا څوموالی

د ګڼلو دنده: .... څو منه، ـمتره،-ساعته

لومړی: د څه ټاکلو غوښتونو شیانو د څووالي، څوموالي او څومره والي ټاکل دي

دا په څه کیږي. په دې کې شیان ګڼل کیږي او دا په ګڼونو کیږي.

پېژند: هغه څه چې د یوې لویې څومرهوالی یا څوموالی په ټاکو ګڼونه دي. دا په ټولو ژبو کې همداسې ده.

ګڼونه (پیداښتي -):۰ ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ....۱۰۰ ...

لوستل: یو، دوه(دوې)، درې، څلور، پنځه، ....

لومړی الف: لکه په یوه لوښي کې د منو ګڼل (شمیرل نه لیکو، وروسته یې روښانه کوو)، چې څو منې دي.لومړی ب: د شیانو څوموالی: لکه په یوه لیکه کې ولاړ کسانو یو ځانګړی سړی د بېلګې په توګه سپین څوم سړی دی، چې له ګڼلو وروسته روښانیږي، چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بېلګې په توګه سلم سړی دي يا سلم ځای لري يعنې سلم دی (هيله ده، چې د سلم په ځای د سلن ناسمون به مو اوس سم کړی وي).

په ترتيب داسې ليکو:

۱ – م، ۲ – م، ۳ – م ، ۴ – م، ۵ – م ، ....، ۱۰۰ – م (نه ۱۰۰ - ن)

يوم(لومړی) ، دوهم (دويم)، دريم، څلورم،پنځم، ....، سلم(نه سلن)

يادونه: په پورته کې که دوه وي، نودوهم اوکه دوې وي،نودويم دی. دريم سم دی. زموږ ځنې ليکوالان يې په دوه اوځنې يې ان په درې بيګانو ليکي،چې ناسم دی.

ګڼل. د يو څه څووالي اوڅومره والي له پاره هغه څه ګڼو، چې کړنه يې ګڼل دي او هغه څه چې پرې ګڼو يې هغه ګڼونه (يو يې ګڼ) بلل کيږي.

شميرل:

ګڼونه چې د کړنو يا د نښلوننخښنو له لارې سره ونښلي يا وتړلشي، لکه زياتون(جمع)، کمون، ځل اونور، دې ته شميرل ويل کيږي.

موږ د ګڼونويا عددونود ليکلو له پاره کورونه (کوټه ګی يا ځايونه) لرو، چې هغه څنګه لولو بيايي همهغسې ليکنه هم ده.

دا چې يو ګڼ څومرهلوي دی يا څو دی، څنګه ځان ته روښانه کوو؟

موږ د ګڼونو له پاره (ارزښت) کورونه يا ځايونه لرو، چې لومړی کور يا ځای کې له صفر تر نهه وليکل کيږي او له دې امله دا ځای يويز بلل کيږي. دويم (ځای ارزښت) کور يا ځای لسيز بلل کيږي، چې په هغه کې، که نور ګڼونه پسې را نه شي يا بل ځای ونه لري، نو ۱ څخه تر نهه(۱ – ۹) په کې ليکل کيږي او لس، شل، ...،نوې ځايارزښت لري، نوله دې امله د ځای ارزښت له مخې دا داسې ګڼو:

يويز، لسيز، سليز، زريز او ... کورونه لرو چې ارزښتځايونه هم ورته ويلی شو

بيلګه: ۶۱۸ دا شپږ سوه اتلس لولو، چې همدا يې ليکنه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورته کې د سليز کور کې شپږ،د لسيز کور کې يو او د يويز کور کې اته دي.

مات يا کسر:

که ولرو: ۸/۳ لولو:درې پر(په) اته، يعنې له اتوبرخوڅخه درې برخې يا د يوه يوون يا يووالي (واحد نهليکو، ځکه چې ناسم دی) څخه چې په اته برخو ټوټه شي، درې برخې واخلو. دا داسې لولو: درې پر اته،چې همدا يې ليکنه يا ليکبڼه هم ده.

که د چا پيسې زياتيږي، نوواېي، چې پيسې مې دوه برابر يا يونيم برابره يا درې برابره شوې. دا چې څوک يې ناسم وايې، د هغې ناسم ويلو يا بللو له پاره، نو موږپه ژبه کې کومه لار نه لرو او نه برابروو.

لسميز يا عشاريه: که ولرو: ۳.۰۸۲ (۳،۰۸۲) نو دا داسې لولو: درې لسميز (عشاريه) صفر، اته دوه او همدا يې ليکنه هم ده.

دلته ګورو، چې په لسميز ځای کې صفر، پهسلميز ځای کې اته او په زرميز ځای کې دوه دي.

بيا: دلته له کيڼ و ښي لور ته کميږي، چې لومړی ځا ځای يې لسميز دا پهدې مانا، چې له يوه يا ښهښه يې يو يووالس په لسو برخو ټوټه کيږي او که هغې څخه بيا څه اخستل کيږي.

موږ په تورو د ګڼونو د ليکلوسره ستونځې نه شو لرلی، دا يوه پيداښتي پروسه ده اودا زموږ په ژبه کې هم لرو.

که ولرو: ۶۳۵.۸۰۴ نو دا په سليز کورکې شپږ، په لسيزکور کې درې په يويز کور کې پنځه لري او په لسميز کور اته په سلميز کور کې صفر اوپه زرميزکورکې څلورلري اوداسې يې په تورو ليکو: شپږسوه پنځه دېرش لسميز اته، صفر، څلور. ګورو چې په کوم ځای کې په تورود ليکلو سره ستونځې نه لرو.

په سلنه مې يوه ليکنه کړې، چې ناسمه ده او سمه يې سلمه ده.

لنډ بيا د پام وړ: موږ هر ګڼ بې له کوموستونځو په تورو يا د .

توروسره ليکلی شو. څنګه چې يو ګڼ دی، نو همهغسې يې ليکو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګران لیکونکي دې پوره پام وکړي، چې د پیداښت سره په خپلو لیکنو کې ځان د مخامخوالي سره مخامخ نه کړي. زه دلته درې ګڼونه په ګوته کوم، چې له پیداښته څنګه دي، نو ولې یې بیا بدلوو؟ موږ ل دې امله دژبې سره بوخت نه یو، چې یو څه نویوالی مو راوستی وي. ژبه هغ په خپل پیداښتي جوړښت کې نویوالي ته اړتیا نه لري او هغه څه چې د نویوالي اړتیا لري، هغه بیا پیداښتي د ګڼونو اړوند څه نه دي، هغه بیا چې نوي څه ګڼونو کې راځي هغه دی او باید سره بدل وي.

بیا: درېم په دوه یا درې یې‌ګانو یعنې درییم او یا درېیم، لیکل همداسې ناسم دي، لکه چې د سلم له پاره د سلن لیکل.

ستونځې لرو او دا هره ژبه، خو د هغو ستونځو سره موږ له پیداښته بلد یو او دا بیا بلدې ستونځې دي او وي به او موږ به همداسې ورسره بلد پاتې شو.

،.دا پورته لیکنه مې دې لادې لیکلي خوندیونې په هکله لیکلی دۍ

،، په متن کې شمېرې څنګه ولیکو؟/ پوهنمل اسدالله وحیدي،،

ډاکتر ماخان میرې شینواری

نه دۍ، نه کوم، له خوا اوکه ندۍ،نکوم... څنګه لیکو؟

انجنیر صیب ستانه میر زهیر شینوری چې په م ک کې هم خورا هڅاند دۍ او زیات وخت پوښتنې رامنځ ته کوي، چې سرې یې و ځوابونو یا نوره هم ښه څېړنو ته را هڅوي.

پوښتنه نږدې داسې وه، چې: له خوا، نه دۍ، نه کوم، سره بېل بېل او که ګډ لیکل کیږي.

زه نه پوهیږم، چې په داسې موضواتو به خبرې شوې وي اوکه نه، خوپه هرصورت، دا د ټولوکاردۍ اوزه دا خپل اند له تاسوسره شریکوم.

راځۍ چې دا موضوع داسې ساده ونه نیسو او لږ یې سره وشاربو. وایي، چې له خبرو خبرې راوځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه هم دې پوښتنې ته راوهڅولم، چې فکر په وکړم.

له دې د مخه (ما ليکلي وو: د دې له مخه، خوزر مې ورته پام شو، چې دا ناسم دئ، نو سم يې له دې(څخه) د مخه دئ) چې د خپلې ليکنې موخې ته راځم، يو دوه وړانديزونه:

۱ - کله چې موږ د داسې پوښتنو سره مخامخ کيږو او څه په ليکو، نو په هغه بايد وپوهيږو.

۲ – داسې دلايل نه راوړو، چې ګوندې هغه يې ليکي اوکوم ليکوال يا پوه يې داسې ليکي يا هغسې، بې د هغه له دليله، چې د موضوع د سمون له پاره يې راوړی وي، يعنې ولې ګډ يا ولې بيل. دا څرنګه ليکل يې هرومرو يو ژبنيز لامل يا ژبنيزه لار بايد ولري، چې د هغې په بنسټ موږ اړ يو، چې هغه راوسپړو.

اوس خپلې موخې ته راځو:

بايد و پوهيږو، چې دا څه شی دئ او موږ يې د ځواب يا څيړنې په هکله څنګه مخ ته ځو؟

موږدا موضوع په دوه برخوويشو:

لومړی: نه دئ (ندئ)، نه کوم(نکوم)

دويم: دا له خوا او که لخوا دئ.

لومړي ته:

موږ د لته اړ يوچې دې لومړي ته دوه برخې ورکړو يا په دوه برخو و وېشو:

لومړی الف: نه والی، چې په نه سره ښوول – يا ليکل کيږي

لومړی ب : مخامخوالی يا که غواړئ تضاد، چې به نا سره ليکل کيږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړي الف ته: ،، نه ،، د یوڅه یا یو وی نه والی ښایي لکه: څم، نه څم، دا هغه سړی دی، --- نه دی، هغه غلا کوي، --- نه کوي، زه هم غلا نه کوم.

دویم ب ته: موږ په ډېرو ویونو او په ځانګړي توګه خویونو مخامخویونه په نا سره لیکو او دا نا د هغه څه سره یوځای لیکل کیږي، لکه: هغه وي سره په نوکانو کې یې هغه مخامخ وی لیکو، لکه: سم (ناسم)، روغ (ناروغ) جوړه (ناجوړه) [جوړه اوناجوړه ته: هغه ګڼونه، چې په دوه پوره وېشل کیږي،جوړه ګڼونه دي او هغه،، چې پاتې یې ۱ راځي، هغه ناجوړه ګڼونه دي] جوړه ګڼونه لکه: ۴ ، ۱۲ ، ۱۸، ۵۰ اونور او ناجوړه ګڼوندي، لکه: ۱۱ ، ۱۵ ، ۲۱، ۱۲۳ او نور. نورې بیلګې:ارام(ناارام)، رښتیا(نارښتیا).

یادونه: دې ته باید په ګډه فکروکړو، چې نارښتیا اودروغ سره توپیر لري اوکه نه؟

ځوک چې نارښتیا وایي ایا هغه هرو مرو دروغ دي؟

بله پوښتنه:

ایا نه روغ اوناروغ یوڅه دي؟

داسې هم لرو: دا نه سړی دی او دا سړی نه دی، چې ترې پوهیدنه یې سره ډېر توپیر لري.

دویم ته:

راځئ چې وګورو، چې ،،له خوا،، څنګه په خبرو کې کارول کیږي. زما، ستا (په دې کې هم د خبرو څهشته، چې زما، ستا او که دما او دتا) دی.،د هغه، ... یا د یو څه له خوا یو څه کیږي یا یوڅه سرته رسیږي. که زیر شو، نو د لته د یوڅه څخه یوڅه بیلیږي، چې دلته خوا ده، یعني د یو څه یا یو چا له خوا.

دا ،، خوا،، ادورب دی یعني یو څه یا یوشي څرګند یا ذهني ښایي یا په ګوته کوي. که ،، له،، ورسره مل شي، نوداسې د ویونوپرلپسې ترې لاس ته راځي، لکه د دولت له خوا...

که زما (دما) له خوا یا د دولت له خوا یا د بل څه له خوا وویل شي، نودا وینا نه ده اوڅه نه په ګوته کوي، خو که ووایو چې:

زما له خوا داسې وویل شو او یا د دولت له خوا داسې قوانین ایښول یا لیکل شوي، نو دلته یوه وینا بشپړه شوې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته د وينا څڅه هم روښانه ده،چي دا ،،له(څخه) دئ اودا يواړيکوی يا په دې حالت کې ،،څيرکومپوزيشن،، دئ. د اړيکوي له پاره په تاند کې زما ليکنه شته،هغه کتل کيدی شي. دا نوپه ختّه داسې دي.

غونډالي داسي جوړيږي: زما له خوا څخه تا ته کتاب درکړل شو. د دولت له خوا څخه لاري جوړيږي.

ما د ،، له... څخه،، له پاره هم يوه ليکنه کړې او هغه په تاند کې خپره شوې.

دې ته بايد زړه تنگ نه کړو، چې گونډې دا موضوع څومره وزېده.

هيله ده، چې په داسې څه به گران لوستونکي هم خپل اند روښانه اوروښانه دلايل راوړي. ژبه همداسې پوره کېږي او همداسې وده کوي.

هِه ليکنې چې زما په ليکنو شوي:
د ښاغلي کريمزي صيب ليکنې ته

دا چې زما د .خوښ يم تاسو سره په دې هکله خبرې کوم باور وکړه !منلی کريمزی صيب ليکنو سره هم انده نه يې او په دې هکله دې گوتڅنډنه هرڅومره تيزه وي او په پوهنيزه زه پوهيږم، چې زما .ډول يې ردونه که تونده وي هم زه به هيڅ وخت زړه بدی نه شم نو که څوک راته هر .لانو مخامخ دېډ ټولو پښتنو ليکوا -دا بايد په خواشينی ووايم- ليکنې اوبلن، چې وايو، نو :لنډ .څومره برگ شي حق ورکوم، خو هر څه به په دليل ردوو او منو غوره يې هر څه .اوبه نه دي، دويم شيدې يا شودې او شړومبې نه اوبلنيږی يا شودلنيږي دا د .لنه دهواوره، چې لا اوبه نه دي او نرمه شي هغه اوبډ .چې بهيږي بهيدونکي دي واورې يو حالت دی، چې د اوبو په لور روان دئ يانې واورې وېلې کيږي، چې ويلط يا اوره د يخ په څېر زر و .بيا واره نرميږي او بيا اوبه کيږي يانې .ولې شوې، نو اوبه شي بله .هر څه چې بهيږي بهيدونکي دي او هر څه ته مې دليل راوړی :بيا .نه اوبه کيږي داده، چې ته نه شي ويلی، چې په پيداښتې ژبه کې دا له دې يا هغې ژبې غوره خبره بل موږ هم وايو، چې .په هره ژبه کې همهغسې انډول شته .رانيول شوی يا رانيول شوی بيا که .روانو اوبو ته خوب وايه دا په دې مانا، چې دې بهيدنو ته کله کله روانيدل هم وايو شودې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ډېره مننه او د سرې سيني دې هم مننه، خو که څه .اوبلني کيږي، خو بيا نو سمه ده بيا .سره يوځای څېړو، همغه موضوع بايد راواخلو او په هر دليل به سره خبرې وکړو دا د څه نومونه چې پيداښتي وي موږ لرو، چې ،موږ يو څه ته نومونه بايد پيدا نه کړو بيا هم مننه او خوښيږم، چې خبرې مو .بايد را ويې سپړو، که تراوسه دا کار نه وي شوی .سره زياتې هم شي

ما په دې ټولو ګډو خبرو کې ګډون درلوده، چې نصاب کې دا اوبلن د :يوه اخرنۍ يادونه و ما يې هلته هم مخامخوالی کړی، خو زور مې بهيدنو په ځای کاروني ته را منځ ته شو ا تاسو ځومره ځوان ياستی، خو په هر پوهيږم نه دی رسيدلی، زه خو زوړ يم او نه .بريالی دې وې .صورت زما د چا د زړه بدولو هيڅ وخت غوښتنه نه ده

نورم:

ټوليز منل شوی نه ليکلي لار يا قانون دی، چې بايد د هغې پسې سمه تلنه وشي يا سړی ځان د هغې پسې چمتو کړي..

،، نورمونه کره کړی يا نورمونه کيږدی،،.

دا يا هغه چې ټوليز ورځنی يا پيژندل شوی وي.

،، د هغې لويه د نورم څخه قوي تغير ده.،،

ډېر دروند پاچا صيب هاشمي.

.هيله ده، چې زما سلامونه اونيکې هيلې به ومنې

وياړ راوباښه، لوي څښتن دې يې تاسوته اجرونه ما ته مو ستاسود ليکنې سره ډېر .درکړي

:زه ستاسو د داد له پاره دا څو يادښتونه ليکم

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی: د مخه له شپیته کاله اوزما له دی گران ډېر پوره راته صیب زیار چې باوروکړی، ورته درناوی لرم او هغه کار چې پوهاند صیب زیار پښتو ته استادوو، چې له همغه وختته کړی، هغه ډېر ستر کار دی، چې زه یې ستاینې اړوند څه لیکلو ته ځان عاجز بولم.

دویم: داڅه اړیین اخستی، لاس لیکلواوژباړلو له چې نورمې ده، پوهنه شمیرمې ریښنه مې په پښتو لیکلې اوژباړلې، بسیا کوي.

دریم: د هغه ښه چې یم، ولاړ په هم اوس او راګرځیدلی پام هسې مې ته ناسمونونو پښتو پوره مې په دلایلو روښانه کړي.

څلورم: له استاد خوزما بیا او لرم نه ګنډې کې زړه په چاسره د زه چې باوروکړی، تاسو سره.

پنځم: مخامخوالي د سره چا اود لیکم نه املا له چا خود لیکنی زما(تضاد) امل له خوسوچ ه بوچ دا کار نه کوم.

زما خونوره بوختیا نه شته، نو له دې املا کله د ژبې او کله د فلسې څه له الماني راتولوم، چې د تاند درنې خپروني څخه یې د خپرولو ډېره ډېره مننه کوم او له دې هم، چې ما همداسې هڅاند ساتي.

زما د بریښناپته: smakhan1946@gmail.com

ما له که خوښشم ورته به ډېر کوله مرسته لیکنوکې په موزما سره.

بابښه ډېرویاړراو مو اوماته مننه ډېره هم بیا. ستاسوماخان.

یوه پای راوړنه

هر څوک په خپله لیکنه کې یوه موخه لري، خو هغه موخه باید سپیڅلې وي او د

پوهنیزې موخې په چوپړکې وي. زه هم خپله موخه لرم، چې کله کله بیا بیا په راګرځم،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځکه چې بله لارنه لرم، خوزه درته دا لوړه کوم، چې پرته له پښتوسمون او ځان روغساتنې څخه بله موخه نه لرم.

که زما په هکله یا ځما د لیکنې په هکله ځوک هر څه ولیکې، نه پرې زړه بدی کیږم، پوهنه او په پوهنه لیکنه کې ستونځې شته او هرڅوک په کې په ناسمون کوته لک کیدی شي، خو د هر چا د لیکنو ردونې په لایلو باید ودانوي.

د پښتوسمون له پاره دا تاند د منلیخپرونې څخه څوخپرونې خپرې شوې، چې زما په اند داسې په پوره دلایلویې رد

یوبل سره باید خبرې اترې شونې شي، زه یو څه لیکم اویوبل څوک څه پرې لیکې، سمه خبره ده، خو دا به بیا د تاند خپرونه ونه منې، چې دا د هغې لارې سرته ورسوو.د دېکارله پاره باید یو ه اړیکه د ن ج څخه د برېښناپتې له لارې ولرودی شو اوخپل اندونه سره مدلل شریک کړواوپه هغه سره چې وومنل یوانده شو.دا کیدیشي، په ګډه بیا خواره شي. ځنې به ووایي،چې دا کار خود پوهنیزه مؤسسو دی، چې زه یې هم په اند یم، خو موږهلته هم ستونځې لرو اودا به یومخامخ د څه جوړول نه وي،بلکه د هغې ملاتړ به وي. د هر څه لومړی دې راته ګران لوستونکي ډېره بخښنه وکړي، چې داسې څه لیکم، خوباوروکړی، چې د ځانپالنې اوځانښوونې له امله یې نه لیکم اویواځې موخه مې د سمو او ټولیزباورې لیکنو له امله ده. بیا هم په بخښنه. اوس راځم خپلې لیکنې ته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بیلګې په توګه به زه هغه څه ولیکم، چې موږ پخپله ورسره مخامخ یو

هرڅوک یا نوره هم ښه هر لیکوال او په ځانګړې توګه هغه لیکوالان چې پوهنیز څه لیکي، له هغو څخه په ډېر درنښت هیله ده، چې:

لومړی: د لیکنې موخه ځانپالنه اوځانښوونه نه وي، دا په دې مانا چې لیکنه اوپه ځانګړې توګه پوهنیزه لیکنه یواځې د لیکنې په موخه او پوهنې له امله وي، یعنې د ټولیزه ګټو له پاره او بس.

دویم: هرکله چې یو لیکوال د یوه بل چا په لیکنه څه لیکي، نود هغه لیکنه باید منځریښتینې بیرته ورکړي.

دریم : لیکونکی پرته له ژباړې-په داسې حالت کې، چې ژباړه منځریښتینې بیرته ورکړشوې وي – د هرې بلې خپلې لیکنې له پاره د سمون او ریښتینوالي جوګه دئ.

څلورم: هرڅوک د هرڅه د لیکلو له پاره خپلواک دئ، که د بل چا د لیکنې سره د کوتوهنې یا تخریب په موخه نه وي.

پنځم: که هرچا په یوه ټاکلې موضوع کتاب لیکلی یا ژباړلی وي، دا په دې مانا نه دئ، چې بل څوک دې بیا داسې کتاب نه ژباړي یا په دې موضوع څه نه لیکي، خود بل چا لیکنه بې له اجازې او یا نوم نهلیکلو رااخستل پوهنیزه غلا ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم: هر پوهنیز څه چې لیکو، هغه باید پوهنیز بنوول شوې وي، په کره دلایلو اودلایل بایدپوهنیزد منلوړ وي.

د ،، ژبپوهان ګوابننه،، سرلیک لاندې

لیکنه د ډېر منلي او ستر ژبپوه پوهاند ډاکتر صیب زیار لیکنه ده، چې زما په لیکنو یې کړې. زه ترې ډېر همننه کوم، چې زما لیکنې یا ځنې لیکنې یې لوستلي. زهپهې لیکنه څه نه وایم او همداسې، چې ده، تاسو ته یې وړاندې کوم.

ژبپوهانو ګوابننې| پوهاند دوکتور م.ا، زیار

اکسفورډ ۲۲مې ۱۹

د نوي ژبني ساینس او نوې پښتوژبپوهنې په مورچل کې:

ستر حمزه شینواری وایي:

څو یې راټول پریو مرکز نه کړمه

هرې تپې ته له جرګوسره ځم

خو زه بیا تاډاکتر ماخان مېړي شینواري) ته وایم چې ترڅو یې زه دژبې (ربړې-ابنتنې پوښتنې او د هواري لارې چارې) پر (یوه- یوازېنې ژبپوهنیز) مرکز راټولې نه کړم، له اسلام کلا تر اسلام اباده، او له بولانه تر واخانه ټولو پرګنو او لیکلو ستوالو او رسنوالو، لیکوالو او تاغوندې پښتومینو پوهانو ته له جرګوسره ځم—لکه وار له مخه چې تللی هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

یم .که هغه مرکز (زه) اوسم ،یا تر ما کوم بل پک ورک، له لا لوړ ژبپوهنیز لاسونداو نیم پېړییز تدریس او له رېکاردي بنسټیزو تیوریکو او پر کټیکو اثارو سره!

په تاند وو بپانه کې ستاد تېرو لیکنو او اوسنۍ (۵ی ګانې)، (سلمه او سلنه)، کچه...) لیکنو او بیا د علمي-فرهنګي نوموَنپوهنو (ترمینالو جیو).ربړې... او ښاغلي عزت اله نورزي د (تر) (۲۰نوېمبر۱۸)سربل په تړاو لیکلې لیدتوګې دې دغو (ګیلو مانو) ته را وځکولم:

(۱)هغه هم په دې چې له خپښې خپلوۍ او دوستۍ سره سره-دچا خبره تر ډېوې لاندې تیاره ده-د ړو مبي او روستي پښتانه استازي په توګه زما پنځو سکلنې ژبپوهنیزې او ژبښوونیزې او بیا دنوې پښتو ژبپوهنې بنسټیزنښیرونه اوزرګونه لیکنې، څېړنې،کره کتنې،غبرګونونه او لارښودونه دې له پامه نه راځي، لکه: پښویه (ګرامر)، وییپوهنه او وییرغاونه (لېکزیکولوګي او وورت بیلدونګ)، د (یوې- کره لیکنې) پښتولیکلارښود،د سربلونو انګرېزي- پښتوسیندګي، په تېره تر ټولو غټ یاني د پوره سیند (قاموس) پر کچ د علمي-فر هنګي نو یزونو (نیولو جېزمونو) پېنځژبیز هغه، همداراز اپتېمولوجیک سیندګي او یوشمېر نور سیندګي؛ ګړنې-څرګندنې (ایدیوماتیکس)،سبکپوهنه، مانا پوهنه سېمانتیکس ، پښتو بدلمېچ یا میزان الشعر د غرېپوهنې په رڼاکې، پښتواو پښتا نه د ژبپو هنې په رڼا کې...او له الماني اوانګرېزي ژبوګنې ځانګپو هیزې (تخصصي، مسلکي) ژباړې په رسنیزاو کتابي کچ او د (افغا نستان ژبپوهنې اطلس) پروژې دننه د ګڼو افغا نې ژبو څه له پاسه سل ګړ دودي څېړنې؛ چې دا دی، زه یې د پاتې تخنیکي او چاپي چارو د بشپړتیا لپاره داکادمۍ د ژبپوهنې د سلاکار په توګه له جګپوړي پلاوي سره د فرا نسې د یونسکو دو تر او د سوېس برن پوهنتون د آریا نپوهنې ژمنې ځا نګې درانګونې په موخه له کابله تر اکسفورډه را رسېدلی یم

(۲) تاته به هم پته لګېدلې وي چې لوېدیز اروپایي زدکړیز سېستم، په تېره د بشري پوهنو په تړاو د (ختیز- اروپایي (د پخواني شوروي او اوسني رو سي)او بیا امریکا یي هغه پرخلاف ډېر ارت وبیرت دی، د بېلګې په توګه ما شپږ کاله دسوېس په برن پوهنتون کې په اوبلېګاتوري توګه : ټولیز ژبنی سا ینس بیا سراسري-هندواروپایي، ګرما نېستیک او ورپسې هندو آریانې سېنکرونیکي او دایکرو نیکي (تشریحي (سپنیزې) او تار یخي) ځانګې خرا نګې پر څېړمه هغې (توکمپوهنې)، سربېره، له ایم فېل) ماستری او B– ډاکتری سره سرته رسولې _او په فاکولتاتیفي توګه: ادبي تیوري، فلسفي ژبپوهنه اواتنولنګو بستیکي، سوسیولنګو بستیکي... شپېنې کورسونه لا پرځای پرېږده!

په دې ډول یې له همتا شمېرپوه ډاکتره ځکه را پیلوم چې ګیله له خپلواو دو ستانو کېږي، نه له پردو،او ان له پېښوري شینواري هم نه، چې د نورو تر څنګ پر نړیوال

(c) ketabton.com: The Digital Library

کچ منل شوي سلکلنه غریزه پښتوابیځي اوداطلس د ۲۸۴ ګردودو او د اکاد مۍ د تشریحي

.... ۱۶۱ ،،،،،،،،،،،،،،

قا موسونو لپاره پرکاراچول شوي، په خپله سپسته را ننګوي، او ستاغوندي د یوې ټا کلي پوهني ځانګوال هم نه دی چي هسي بېځایه ور سره سرخوږکړم؛ له تاسره خومې بې له هغې هم دشمېږپوهني نښیر د ژبنی کره کتني راهیسي ګوتي ماتي شوي. چي د سراسري پښتو فرهنګي ټولني ګران مشر زرین انځور راته تر چاپ مخکي له کولنه اکسفورډ ته راستولی وو،او ماهم د کابل پوهنتون له اړوندي ترمینالوجی سره سم د(هندسي) لپاره د(شمېرپوهني) پرځای،د (geometry) یا (Lehre von den Formen) سهي انډول (مېچپوهنه) دروړاندیز کړي وو او شمېرپوهنه د (علم الحساب (Lehre von der Zahlen) لپاره چي یوه میاشت هومره وخت یې را لوټ کړ او ان د چاپ پرکال (۲۰۱۰) مي پرې درسره د دانش په کابل دوتر کې هسي یوه یادونه هومره وکړه!

(۳) له یوې- کره لیکنی پښتو نیولي، تر لیکدود، وییونو او وییرغاوني (نیو لوجېزم) پورې د ګردو ربړو (مسألو) هواری زماغوندې د نوې ژبني سا ینس او نوې پښتو ژبپوهني په یوازېني ځا نګېوه (متخصص) اړه لري، نه په بل ځانګېوه او یا اما تور؛مانا یې دا چي د ټولنپوهنو،لکه تاریخپوهني،لرغونپوهني، متنپو هني،یادودیزې ادبپوهني (اد بي فنونو) په توپیر په هسي مشق او ریاضت، بې اکادمیکې- سېستماتیکي زدکړې راخپلېدای نه شي،کټ مټ، لکه ستا ریا ضي(مېچپوهنه+شمېرپوهنه)، سره له دې چي (ژب-شمېرپوهنه) هم له ښایسته ډېر را هیسي پر نورو ژبپوهنیزو ځانګو راسرباري شوي ده او په مانا پوهنه کې ځنې کاراخېستې دی!

(۴) بیا هم په ټینګار سره خپلي څرګندني راغبرګوم چي له مورنی پښتو سره ستا اونورو لیکوالو او پو هانو مینه اولېوالتیا د ستاینې او درناوي وړ دي، خوله دې علمي دود ودستور) سره چي ربړې او اښتنې پوښتنې یې سم له لاسه له ماسره د یوازېني ځانګېوه په توګه شریکې کړې، کټ مټ هماغسي چي ډېر ښاغلي او اغلې طبي-روغتیایي دا زما له همزولي نومهالي طبي ډاکټر حبیب الرحمان سباو ون سره شریکوي. د لایزر او کمپیوټري طب په څېړ،نوې (پسرغښتي ژبپوهنه د (←ساینس ژور نال، نوېمبر۲۰۰۳) په لاسوند نوره له ټولنپوهنو رابېله شوي او په جوتپوهنو (مثبتو یاساینتیفیکو پو هنو) یې اړه پیدا کړې،او په دې توګه د دود یزو ګرامرپوهانو غو ندې په ژبنیو ربړو مسألو کې، خپلسري او اماتوري لاسو هني نور ځای نه لريّ!

(۵) داچي ته یې مني یا نه مني، د نورو پښتنو لیکو الو غوندې کومې پښتو لیکدودي، ګرامري یا ترمینالوجیکي ربړې او اښتنې پوښتنې چي په تېره د کابل (نصاب) پروژې راهیسي تاد تاند او یا نو رو ووېیانو له لارې خپرې کړې او لا یې خپروې ، ما دا نیمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پېړۍ پرې د ښووني (تدريس) تر څنګ په سوونو ليکنې څېړنې خپرې کړې او بيا پر کتابي کچ د پښويې او بيا ليکلارې په پر ليسي خو غځېدلو چاپونو کې را نغښتې دي،د سربلونو-وستر بلونو او غبرګبلو نو خوسوه چارتونه او جدولونه خو مې تر پېښور ،برلين،

.... ۱۶۲ ....

اکسفورډ او لندن پو هنتونونو پو رې لاس پرلاس وښلې او ور شنلې دي. که ته دغه کتابونه له کابل و پېښوره را غوښتای يا راوړای نه شې، لږ تر لږه يې خو دهمدغې تاند ووبپا نې په خونديځ (آرشيف) کې تر يوه ځغلنده سترګليده تېرولای شې، او هله يې د پېژندنې او کار ونې په تړاو خپلو او نورو مينه والو تېروتنو ته ور ځيرکېدلای شې!

رښتيا هم که لا همدلته دې پرخپل خپل وخت ترسترګو تېرکړې وای، دغه سر خوږې مې نه پرځان لوراوه او نه پرتا چې ښايي ډېرو مينه والو ته سل په سل کې نوې خبرې نه وې!
[

(۶) همداراز په هماغه آرشيف کې]۶ ياوې-درې واوه او درې هاوې[ليکنه هم موندلای شې او په ترڅ کې يې د←(ی ګانو) ډولونه چې په دغه لړ کې ښاغلي خبيب علي د دوديزې کړوالي (ئ) دفاع کړې او مايې درواېتي يا سکولاستيکي: دک و دليل پرځای (پښوييز مانيز) سپيناوی کړی دی:

دوې خپلواکې(واوېلي)، لکه: (اوړده -ې او لنډه-ي)؛ يوه نيمواکه ی/y/ له ګڼو ديفتانګي ځېلونو سره، لکه: (نو مواله ی) او (کړواله ئ)، او ياهم په جلا(-ی) بڼه په خوی، دوی، ځای، خدای کې چې دغلته پېښوريان يو ناړين ګوډی الف (ء) هم پر سر وراچوي_ کړواله (-ئ) له نوموالي (-ی) سره تو پيرول ځکه اړين دي، چې تر منځ يې پښوييز او مانيز ټکر پېښېږي، هغه هم د نوموالي(-ی) پروړاندې د په نابشپړوسمهالو ډېرګړو کړونو بېلګو کې کړوالي،لکه: لړی (سلسله) او لړئ (شور ميدهيد!)، اوکړی (د جولا تنستې اوزار) او کړئ (ميکاريد!)، کنی (ګوشهٔ کُرد زمين) او کنئ (می ګنيد!)،شړی (شال) او شړئ (می رانيد!)، منی (پرهيزګاره) او منئ (می پذيريد!)، پېړی (جن) او پېړئ (ميخريد!)؛

همداراز همجوليزې بېلګې يې خو لا پرېمانه دي،لکه رسی (رسن) او رسئ، لړی (غاړه) او غړئ (می تابيد) (ميرسيد!)،(خوری (همشيره-پرستاره) او خورئ (ميخوريد يا بخوريد!)، وړی (پشم) او وړئ (ميبريد)...چې که بشپړ غړيو هيز او پښوييز يا مانيز ټکر هم ونه لري، جوليز دا خو هم په اوسني پېرياني ليک او ليکدود کې پوره ستونزې او ګډو ډې رامخته کوي او له لوستو نکي لارلو دن ور کوي،استاد خادم بيا دواړې (ئ) ليکلي، هغه هم په دې پلمه چې پښتانه (لکی نه لري)؛ پر سترګو هم دومره ډېرې لکی ښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه لګي، هرګوره نیمواکه او زورواله (ی) یوازې د ښځې او ویي پایته له نورو ځېلو نو توپیرېدای شي، لکه (یا،یو- بیا-بیاتي)، او زور واله،لکه سړی، لرګی،ځای، پای)، نه په سراو منځ کې، د ښاغلي خبیب له خوا کندهاري (یوګړې نرینه ئ)، په راغلئ-ولاړئ، دئ دئ (= دی دی) د اړوندې ګړدودي ډلې د یوه٠ځانتنی خپلواکونج او خجپوهنې زېړنه ده او د نورو درو واړو ډلو پر وړاندې، کره او معیاري بلل کېدای نه شي (پښتو

.... ۱۶۳ ....

لیکلاربنود). وینګ له مخې ۶ دی، اولاکه اردو ډوله پېښوری ناکره (نرینه تأنیثیه) یا پرته هغه (ے) پرې ورسرباري کړو، نو ۸ ته رسي!

(۷) (.زه پر ګرامر نه پوهېږم،ګومان کوم چې په ژبه پوهېږم او...) خبره به درسره ومنم چې ته په خپلو هاندوهڅو او ازمایښتو تر ډېرو لیکوالو او مینه والو،پر پښتو پښو يي(ګرامر) ښه پوهېږې او که زما یا الما ني داځانته مخبيلګه کړې، زموږ تر دوديزو استادانو به يي لا ښه ولیکي، خو نومهالی دا، ستا تر شمېرپوهني هم ډېر پېچلی او ورځ تر بلې پرلپسي پېچلی کېږي:

زه د دې منښته (اعتراف)کوم چې له دومره ځانګپوهیزو زدکړو او نیم پېړییزو ښو ونو او پرلپسي غځونو، کرونو او چاپَونو سره بیاهم خپله پښتو پښویه نیمګړې بولم او هغه هم له دې لامله چې پرلپسي نوې نوې ژبپوهنیزې او بیا پښوییزې را منځته کېدونکي تیوری او لیدتوګي مخې ته راځي. یوه پرلپسي پراخېدونکي دا سېمانتیکي او ادراکي تیوري ده، په دې ډول چې ژبني غړیز سېمبولونه له ګردو رغانیزو او ګرامري دویو او دویونو (قواعدو او قوانینو سره)- د پوره وبله پوهاوي (افهام و تفهیم) وړتیا نه لري، په نورو ټکو، دګرېد ونکي یا لیکونکي موخه او پیغام کټ مټ او سل په سل کې اورېدونکی یالو ستونکی ترلاسه کولای نه شي، او پر دې سربېره چې خبره یا متن په دومره کچه وي چې اړونده سکالو یا منځپانګه پکې در سته راځای شوې وي او همداراز اورېدونکی هم پرخپل وار پرذهني وړتیا سربېره د ویونکي اړوند تولنیز او طبیعي چاپېریال هم له پامه ونه غورځوي او ورسره ورسره يي نغوتي اشارې او پڼني خوځښتونه (بادي لنګوېج) هم؛ هرګوره، لیکنه او لوستنه هم بایدله هره پلوه کره او معیاري اوسي!

له دې کبله زه هم ډېته اړوځم چې خپله پښویه او ورسره ترلې مانا پوهنه نېټه تانده کړم او په دې توګه يې. تر روستی سلګۍ پرېېلی چاپ نوی کړم . له نوي ځوان پښتني پښته او بیا سیده او ناسیده شاګردانو څخه مې داتمه نه کېږي، تر شل ډېرشو کلونو پورې د پښتو ژبپوهني پاتوړې (میر اث) مې پرمخ یوسې او پرلپسې يې وغځوي او تاند نېټه (update) کاندي!

(c) ketabton.com: The Digital Library

زاړه شاګردان   مي د بورسونو په تمه تمه همداسي پينه پرځاى او كورناستى ته سترګي پرلار پاتي دي او همدا زما لوستكتابونهشاګردانو ته ور دېكتي كوي؛ يونيم چي دېخوا را كډوال شوى، د راتګ پورونو او ترشاپرېښو كورنيو له غمه پژني(بدني) كارونه كسبونه كوي.

(۸) (سلمه) يو پوړشمېر (عدد رتبى) دى او (فيصدى) لپاره يي پركار اچول هسي بېځايه دي، ولي توپير نه شي، پوړشمېر پارسي او نوري نژدې خپلواني ژبې هم لري، خو

(فيصدي) كاروي، نه صدم يا صدمين؛ همداسي د اروپايي خپلوانو له (پرسېنت) او (پروسېنت) درواخله!

(۹) (كچه) تا پخپله سويه،سطح، اومعيار) ماناكړې او (اندازه) مانا دې پر (معيار) بدله كړې او هسي دې په ناسيده ډول (كچول- په كچه كول=پيمايش كردن، اندازه كردن) ور زيات كړي دي؛ د (معيار، ستاندرد) په مانا نه په بره او نه په لره كې ځوک كاروي او نه په كوم سيند سيندګي راغلي ده؟

داچي تا (كچه)د يوه هندسي ترم (اصطلاح) په توګه پر بېلابېلو ډولونو شنلي ده، د ژبې له ورځنى دودي كاروني سره اړخ نه لګوي، داسي چي د بېلابېلو پوهنو او پو هنځانګو له مخي يو درجن نوري ماناوې هم درلوداى شي: موږ دېښوونځي له تولګيوالو به سره په توكي كولي: (سوډيم كلورايډ) دى خوړلي يا (H2O) دې ښېلي دي؛ مورفولوجي لږ تر لږه د درو پو هنو(ژبپو هنې- ځمكپېژندنې او درملپو هنې) ترمنځ شريكه نومونه ده، خو ما ناوې يې سره يوراز نه دي؟

د رغښتي ژبپوهني (structural languistics) نوموتلي امريكايي ژبپوهاند (ليو ناردبلومفيلد1887-1949) پر ژبنى او ګرامري جوله (فورم و ساختار) دومره زور اچولى وو چي د ژبې آره دنده (مانا او مفهوم) يا (افهام و تفهيم) بېخي چليپا كړي ول، د بېلګي په توګه يې په (the Meaning of meaning) كتاب كې كښلي ول: د (مالګي) رښتينه مانا (سوډيم كلورايډ) ده او دغه كيميايي توكي او ترېښتي چار يې بايدړومبى وپېژندل شي ، نودابه غوره وي، پر وييونو (لفظو نو)او پښوييز چار يې بسنه وكړو!

تردي چي تر مړيني يې لس كاله روسته ځوان نووام چومسكي چي اوس تر نويو رسېدلى، پر ضد راپورته شو په خپل بېساري نښير (ژبپوهنه ، ماهيت، منشأ او كارونګ) يې د پسرغښتي (Post-structural)انقلاب بنسټ كېښووه!

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما په (کره پښتو لیکلارښود) کې له دوو لیکدودو او دوه ماناوو سره کره زباد کړی: د (مقدار،اندازه) په مانا (کچه)، لکه (هند ته په ډېره کچه مېوه لېږدي یا صادرېږي او د (سطح-سویه) له مانا سره، لکه (پر هېوادني- سیمییز- او جهاني یانړیوال کچ) او په دې لړکې(د کابل پر کچ یاسطح-سویه) هم سم سهي راځي (معیاریا ستاندرد او یا نورم)ماناوې ترې ډېرې لوړې او هراړخیزې دي!

(۱۰) تا د اروابناد دوست پر اخځ چې په تاریخي ژېبوهنه کې له ماستري بر یلیک سره له نیم درجن شوروي(نوماندو ډاکترانو) یا (کاندید نووکانو) څخه میدان وړی او له تاسره مې ږومبی پلاڅ-۳لسیزې پخوا همهاغه کره مخامخ لیدلي ول) ستاینومیزې پوړی (ښه- ډېر

.... ۱۶۵ ړړړړ...........

ښه- خوراښه) په یوه غونډله او لا په اړ وندمتني یا وینابیز چاپېریال کې دننه سم راځي، خو را بهرنه، د بېلګې په تو ګه، که پارسي غونډله (شهر کابل یک پرنفوس ترین شهراست)، نه شي کولای (کابل ښار یو خورا ګڼ مېشتی ښار دی) راوژ باړې، یاني دغلته(خورا) د ستاینو میز تینګار توک (اېنتنزیفا یر) په توګه د ماناپوهني له مخې د(- ترین) رو ستاړي انډول کېدای نه شي،بلکې پر ځای یې (کابل ترټولو ګڼمېشتی ښار دی) سهي او کره راځي، یایې هم ((یوازېنی)) ستاینوم ځای وړدکولای شي- ما پخپله (تر- ترین) له پارسي راپور کړي او دود کړي دي، ځکه ۲۵٪پړدی پانګه راپورولای شو!

(۱۱) ښاغلي عزت اله نورزی پر دې سربېره چې له (تر) سربل سره یې پاسنی (ترټولو) سوپرلاتیف انډول هېرکړی ،نورې تېروتني یې هم کړې دي، ده ته هم په کاروه، زما اخځونو ته یې مخه کړې وای. سربلونه او وستربلونه یا په یوه نامه (غبرګبلونه Ambi-positions)کتېنه مټ، لکه (ستاینومونه،شمېرنومونه او نو مځري) د ځیزنوم (اسم) په ټاکندویانو کې راځي چې بېلابېل پېرونه (حالتونه) ور ښېي، لکه الماني یا انګرېزي داتیف، اکوزاتیف، لوکاتیف، ووکاتیف... او رو سي او نورې سلاوي ژبو بیا لرغو نې اته واړه هندواروپایي پدېژونه ساتلي دي او پښتو له دوه درو پرته نور د سر بلونو په مرسته راڅرګندوي (←زما هماغه اخځونه)؛ په (تر-ټولو) کې (ټول)، په (تر- سره) کې (سر)، په (تر-پایه...) کې (-پای) هم ناخپلواک نه، بلکې خپلواک مورفیمونه، وییونه او بیا (ځیزنومونه) او یا یې ځایناستي دي!

د پښتو غبرګبلو یوه ځانګړتیا یا ځانګړنه (نه خوی؟) داده چې د سربل او وستربل ترمنځ یوه ټاکلې همغږې تیکاو لري، یاني (د- سره)، نه بلکې (له-سره) یا (په- با ندې) نه،بلکې (پر-باندې) سم راځي او داسې نور!

(۱۲) د علمي-فرهنګي نویزونو (نیولوجېزمونو) یاپارسي (دانشواه ها) په تړاو ستا وړاندیز مونږ د (یوې- کره لیکنی پښتو)غورځنګ له هماغو لومړیو څخه راپیل کړی چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرلپسي غځېدونکی پېنځژبيز سيند يې دوه ځله چاپ شوی او د ځوان کمپيوټري پښت نوې رغاونو تر کرونې روسته نوې چاپ ته چمتو کېد ونکې دي. کرونې يې په دې اړينې دي چې ډېری ښاغلي او اغلې زما لارښودونه په واک کې نه لري،که.هغه پر رسنيز او يا کتابي کچ رامنځته کوي: لومړی بېلګې يې زياتره کمپيو ټري-انټر نېټي هغه دي او بيا بېلابېلې، لکه د اونيزو ورځو نو مونه، زموږ تر کرونې روسته: (پيلنی-يونی-دونی-درنی-څلنی- پنځنی او اونی) رادود شوې_ پر کتابي کچ خو د اغلې ډاکترې سيما ابراهيم خېلې، طبي، د دوو بياباني ورونو ډاکتر نجيب بياباني اناتومي او د مجيب ورور يې اقتصا دي هغه او داسې نورې نومونې خو را سره په کمپيو ټرکې خوندي دي چې د يوځا يې چاپ لپاره مو ساتلې دي. – او که ستا اجازه وه، شمېرپوهنه به پکې هم راو نغاړو او د يوه لوی سمندر په بڼه به يې د علوماکادمی له خوا چاپ ته وسپارو؟

.... ۱۶۶ ....

(۱۳) ستا له دې څرگندونې (پښتو لکه بله هره ژبه له ځانه پوره ده) هم دامانا اخلم چې پښتو د بلې هرې ژبې په څېر يو ناپايه پټتوان (بالقوه ظرفيت) يا (پو تنسيال) لري، ياني د هر راز نويو جاجونو (مفاهيمو) لپاره يې د تيارو ولسې مخبېلګو له مخې بالقوه يا پټه زېرمه د نيولو جېزم له لارې راسپړلای او هر راز نوي انډولونه (وييونه رامنځته کولای شو. لکه څنګه مو چې له اماني پېر د (پښتومرکي او بيا پښتو ټولنې راهيسې) دا نوي کاله لړوډېرې رارغولې دي: د مېرټون پر بېلګه
(روغتون،درملتون،زېرنتون،مرستون،پوهنتون...)، د (اجلځی، رغځی ...) پر بنسټ (ښوونځی، پوهنځی، پالنځير تمځی...) او له لمريزوځلو ښتونو کلونو را هيسې د ادبياتو پښتو ځانګې په چوکاټ يا اډانه کې د نوي ژبپوهنې د ماسترانو (الهام، ياري، شاکر) له خوا له نويو وييرغاونيزو آرونو (اصولو) سره سم رامنځته شوي (ژبپوهنه، غږپوهنه، وتوځی، زېرځی، ژبيز، غاښيز، شونډيز، تالوييز، ستو نيز، چنغږکيز... غږو نه) او په لا ښه ترا مېتوديک او سېستماتيک ډول د پنځمې لسيزې له پيلامې سره زموږ د غورځنګ او رابهر ستا غوندې د نورو مينه والو او ځانګپوهانو له خوا يې خبره زرګونو تو ته رسېدلې او مخ پر بره درومي!

(۱۵) پاسنی خبرې بيا رانچوړم چې اوسني ژبني ساينس دا رازباده کړې چې هره ژبه ناپايه پټتوان (پوتنشيال) لري او زموږ پښتو له امير کروړه تر اميرحمزه ښايي،متې (ايله) ۹۹٪۹۹ پر کاراچولې وي، نوکه ما او د(يوې-کره ليکنی پښتو) غورځنګ نورو پليونو، او ان داوسني ځوان کمپيوټري پښت نوښتګرو په ګډون، د همدغه ژبني ساينس په مټ په دې نيمه پېړی کې تر ۹۹٪۰۰ ورزياته کړې اوسي ،خولی به اسمان ته واچوو؛ له لاس برلستونې تربرې پارسی سره علمي-فرهنګي سيالي بې له هغې ناشونې ده، خو څه چې شونې او اړينه ده، هغه د يوې- يوازېنی کره ليکنی پښتو) سمبالونه او د پټتوان رابرسېرونه او دودونه ده!

(c) ketabton.com: The Digital Library

مانا يي داچې اوسني ژبني ساينس دا رازباده کړې چې هره ژبه ناپايه پټوان (پوتنشيال) لري او زموږ پښتو ښايي،له اميرکروړه تر اميرحمزه متې (ايله) ۹۹٪۹۹ پر کاراچولې وي، نوکه ما او د(يوې-کره ليکنی پښتو) غورځنګ نورو پليونو، او ان داوسني ځوان کمپيوټري پښت نوښتګرو په ګډون، د همدغه ژبني ساينس په مټ په دې نيمه پېړۍ کې تر ۰۰٪۹۹ ورزياته کړې اوسي ،خولی به اسمان ته واچوو

(۱۶) پر ۲۰۰۵ ز کال د مخابراتو وزارت د کمپيټر ساينس د پازوال د ښاغلي منصور انصاري په تخنيکي لارښوونه ما او استاد آصف صميم د مايکرو سافټ کمپنی له سپارښتنې سره له شپږ لکو ۲۶زرو نومَونو څخه متې درې زره نومونې ورغولې، اکر داچې د کمپنی له خوا له اړوند لس ژبيز ګروپ (انګرېزي، روسي، عربي...او پارسي) هغو ګردو بشپړې کړې وې. هغه هم، پخپله وزارت دود نه کړې او پښتنو

ځوانانو هم په ايراني کمپيوټري کورسونو کې د (کړکی، دوتنې... او سولګر) پرځای (پنجره، پرونده...او رايانر) زده کړل- ايران له نژدې يوې پېړۍ را هيسې علمي-فر هنګي او تخنيکي (دانشواژه ها) لپاره ټوليز سرکاري (فر هنګيستان) او بيا هرڅا نګپوه د خپلې څانګې هغه د ژبپوهانو په همغږۍ سره رغوي او د هوکړې او دودېد نې لپاره ورته سرکاري پشتوانه ټيکاو لري!

(۱۴) لکه پاس چې ورته نغوته وشوه،زموږ غورځنګ له ۱۳۵۲ل. راهيسې د کابل پوهنتون د بې‌لابې‌لو پوهنځيو اواړو ندو بشري پوهنو،هنرونو او ساينسي- انجينري نومونپوهنې راپيل کړې وې چې لس-دولس کاله روسته ورته دوکتور نجيب اله د دري- پارسي هغې په را نغښتنه رسمي بنه ورکړه او لاسباړه (حق الزحمه) يې هم ور هوکې کړې وه چې له بده مرغه دهغه سترانسان له راپرځېدنې سره، مو هرڅه توري غدی تالا ترغی کړل!

(۱۶) د ژبپوهانو او ژبه ټولنپوهانو ګواښنې(warnings) لا څه کوې چې وايي:

[پرلپسې په بشري نړۍ کې د نويو نويو مفاهيمو يو توپان رابهاند دی او هماغه معيا ري ليکنی ژبې ترې بچېدای شي چې پر وړاندې يې خپله درېګونې پانګه هم پرکار وا چوي ، اوکه اړونده لغوي پانګه يې يومخيزه راپور کاندې، پايښت (بقأ) يې له پوښتنې سره مخامخېږي!]

په دې مانا چې د نړۍ هرې سيالې او دوديالې علمي-فرهنګي ژبې وييپانګه څلور برخې رانغاړي ۲۵٪ګړويزونه (دايلکټېزمونه)، ۲۵٪ زړويزونه (ارکاييزمونه) ۲۵ ٪ نويز ونه (نيولوجېزمونه) او۲۵ ٪ پورويزونه (فارنېزمونه)!.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا هسي ولولې او احساسات دي چې له دغې غبرګې لنګوېستيکي تشي سره سره،له پارسي ژبې سره د يوبرابر ملي-رسمي سيالۍ او کاروني ربنتې (حق) داوې دنګلې کوو!

ځکه پښتو لا يوې-يوازېنۍ کره ليکنۍ ژبې) ته لوړتيا نه ده موندلې:

نه پښوييزې- رغاونيزې رنګارنګۍ (ور سېد- ورسېدو- ورسېدلو-ورسېدئ-سېدلئ- أورسېدو...) يورنګۍ ته لوړ تيا موندلې او نه يې پارسي هومره پټه وييپانګه رابرسېره شوې او رادود کړ شوې چې تر ټولو مخکې ورسره پخپله پښتانه ناباندې دي، نو د ستر خوشال خبره لا هغسې پرځای پاتې ده:

. ... ۱۶۸ ....

چايې پلو له مخ وانه خېست

پښتو لاهسې بکره پرته ده

په ټوله پښتني- افغاني او بيا علمي- فرهنګي مينه او مننه

ستاسې د ګردو پوهيالو او فرهنګيالوسپينږيری خواخوږی زيار

ليکنې ژبارې او شينواري مېږې د ډاکتر ماخان:

<u>1988 Vienna (Austria):</u>

<u>لومړی:</u>

H.K. Kaiser , M. Shinwari : Aproximation compact topological algebra : contributions to general algebra 6 ; Page 117 – 122

<u>1987 Vienna (Austria):</u>

<u>دويم:</u>

لومړی-Interpolation und Aproximation durch Polynime in Universalen Algebren . Diss . Uni. Wien

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم-*Interpolation and Aproximation by Polynome in universal Algebras, Dissertation at the University of Vienna/Austria*

توري ودې ټولنه،،له لرپوهنې پښتوټول کتابونه په المان کې د ،، افغانستان کېلاندي د شمه خوا چاپ شوي دي

2000 Bonn (Germany):

.... ۱۶۹ ....

نري، فزيک او اقتصاد لپاره جره د انيوهنې برسرپيد شمه : رپوهني ستر کتابـيد شمه :دريم مخونو کې چاپ او دا نوې ۹۰۰ دا کتاب په) کوونکو لپاره همداسې د ښوونکو او زده ، ځنو ځايونو غزېدلي او ځنې ځايونه ترې لرې شوي دي ليکنه به يې)

2003 Bonn (Germany):

رنه ياو کتې د کتې شمه –کتې رنه، ديزرو کې شمه ،په سلو ، (هندسه)ځمککچپوهنه :څلورم کوي د اختمالوالي شمېرنه کتاب د ښوونځي ټولې اړتياوې پوره ،

2003 Bonn (Germany):

(ته پورته شوى ketabton:com) د الجبر بنسټونه دي (الجبرونه :پنځم

2003 Bonn (Germany):

(ته پورته شوى ketabton:com).پښتو ډکشنري –رپوهنې انګرېزي يد شمه :شپږم

2003 Bonn (Germany):

ته پورته شوى) ketabton:com) او پښتو الماني ډکشنري -رپوهنې الماني - پښتويد شمه :اووم

Mathematical dictionary German/ Pashto and Pashto/German

2003 Bonn (Germany):

(c) ketabton.com: The Digital Library

((شوی دی، ساده لیکل یو پیل دا کتاب په دې ښانګه کې) دفرنخیال برابرون :اتم
(ته پورته شوی ketabton:com

Differential equation Translation; An Introduction

Bonn (Germany): 2003

ر پوهنې فرمولونو ټولګېډ شم :نهم

.... ۱۷۰ ....

Mathematical Formulas

2003 Bonn (Germany):

رپوهنه له عربي په پښتويشم :لسم

1997 Bonn (Germany):

په المان کې :د افغانستان په هکله سپيني خبرې :يوولسم

د افغانستان روغې او بیا ابادولو ټولنه،، له خو،،

.

دولو د افغانستان روغې او بیا ابا،، ۶ کال دمخه ډاکتر ماخان شینواري ۲۰۰۰ له :یادونه
مجلې هم را وستلي سیاسي له خوا درې ،،ټولنه.

:او نوري لیکني ژباړي

Prof. Brinkmann. (From Brinkmann.du.de) :

دا کتابونه د ښوونځي .لاندې د برینکمن لیکني چې له پرینکمن ن ج خخه ژباړل شوي دي
.له پاره او همداسي د کانکور ازموینې له پاره ګټور دي

(ته پورته شوی ketabton:com) شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره لومړی ټوک - دولسم

(ته پورته شوی ketabton:com)شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره دویم ټوک – دیارلسم

(ته پورته شوی ketabton:com)شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره دریم ټوک – څوارلسم

(c) ketabton.com: The Digital Library

د احتمالوالي شميرنه - پنځلسم د ښوونځي لپاره (ketabton:com ته پورته شوی)

.... ۱۷۱ ....

دښوونځي لپاره – شپاړسم احصايه يا ستاتيستيک (ketabton:com ته پورته شوی)

خه چي د شتوتګارت پوهنتون‌لاندي کتابونه د شتوتګارت د پوهنتون د استادانو د لکچرونو څ ن ج څخه خپاره شوي را ژباړل شوي.

انالیزی – اولسم ۱ (ketabton:com ته پورته شوی)

انالیزي – اتلسم ۲ (ketabton:com ته پورته شوی)

کرښيز الجبر – نولسم (ketabton:com ته پورته شوی)

د شميرپوهني بنسټونه - شلم (ketabton:com پورته شوی ته)

د فرمولونو ټولګه - يوېشتم (ketabton:com ته پورته شوی)

فنکشنل انالیز – دوه ويشتم (ketabton:com ته پورته شوی)

وکتور شميرنه – درويشتم (ketabton:com ته پورته شوی)

نوري ژباړي

کرښيز الجبر:څخه. grundstudium.info/linearealgebra/www له – څلرويشتم۱۳ (ketabton:com ته پورته شوی)

ګڼونپوهنه يا د اعدادو تيوري Georg Gutenbrunner – پنځويشتم (ketabton:com ته پورته شوی)

زما ليکني

Bonn (Germany):

دا : د پوره تغيراتو سره :لومړیبرخه دويم چاپ رپوهني ستر کتاب‌يد شم - شپږويشتم نري، فزيک او اقتصاد لپاره ، همداسي د ښوونکو جنا ره ديبرسد برخي رپوهنيېد شم کتاب

(c) ketabton.com: The Digital Library

(په کتاب کې د اړتیا سره زیاتونه او کونه راغلي .پوره ګټور دی او زدهکوونکو لپاره (ته پورته شوی ketabton:com

.... ۱۷۲ رړر................

(ته پورته شوی ketabton:com) دویمه برخه ریوهني ستر کتابـید شم -اوه ویشتم

ته ketabton:com) دویم چاپ د پوره تغیراتو سره (هندسه) څمکګچپوهنه - اته ویشتم (پورته شوی

(ته پورته شوی ketabton:com) الجبر بنسټونه دویم چاپ له تغیراتو سره – نه ویشتم

(ته پورته شوی ketabton:com)   دېرى پوهنه یا سټ تیوري - دېرشم

(ته پورته شوی ketabton:com) (منطق ریاضي) د شمیرپوهني سم اند – یودېرشم

(ته پورته شوی ketabton:com)د یو څو شمیرپوهانو ژوندلیک - دوه دېرشم

د شمیر پوهني ګډې ودې لیکني – دریدېرشم

د مشتق او :شوی داهم ژباړه ده، خو لیکونکى يې متآسفانه راڅخه نابلد -څلوردېرشم (ته پورته شوی ketabton:com)انتیګرال شمیرنو ته تمرینونه او اوبیوني یا حلونه یې

دريِ ډکشنري + د شمیرپوهني انګریزي پښتو او عربي – پنځه دېرشم

(ته پورته شوی ketabton:com)د شمیرپوهني پښتو انګرېزي ډکشنري – شپږدېرشم

)ډکشنري د شمیرپوهنیزو وییونو په پښتو روښانه ونه د شمیرپوهني پښتو – اوه دېرشم (ته پورته شوی ketabton:com

دا هغه لیکني دي، چې څنې يې په نړیول جالونو کې خپرې)د زړه له کومي - اته دېرشم .شوي دي)

د افغانستان په هکله سپیني خبرې، چې وبه غزیږي – نه دېرشم.

خو لا پوره نه دي ،نوري لیکني، چې په ژباړه يې پیل شوی

د شتوتکارت پوهنتون لکچرنوټونو څخه ، چې د شتوتګارت پوهنتون ن ج څخه   –څلوېښتم (ته پورته شوی ketabton:com)د ګروپونو تیوري :خپریږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښوونځي لپاره فزيک د برينکمن ليکنه -

دا چي زما دويم مسلک فزيک) ولګي ښخه تر اووم ټولګي پوري ژباړل شوى‌له پنځم ټ
-د شميرپوهني په څير- دا هم د دي ليکوال يوه ډېره ښه ليکنه ده، چي .دى، دا ليکني ژباړم
او (دلته هم زيات تمرينونه د حل يا اوبيوني سره په کي راغلي او ماته زيات ګټور برېښي
ژباړليدالاندي د برينکن ښخه را

(ته پورته شوى ketabton:com) فزيک لومړى‌برخه - يوڅلوېشتم

ته پورته ketabton:com) .همدا کتاب .برېښنا پوهنه .فزيک دويمه برخه – دوه څلوېښتم
(شوى

دي .د پوهني وزارت له خوا چاپ د ښوونځي شميرپوهني کتابونو ته کتنه – درېڅلوېښتم
هر کتاب يوي برخي ناسمونونو ته ګوته نيول شوي او کتاب کي د دښوونځي کتابونو د
(ته پورته شوى ketabton:com).ناسمونونه بيا سم شوي هم دي

(ته پورته شوى ketabton:com)د فزيک کوچنى ويونو دکشنري –څلورڅلوېښتم

(ته پورته شوى ketabton:com).يا اړيکويونه پرېپوزېشن – پنځه څلوېشتم

(پښتو کي ناسم راننوتي ويونه، چي سم شوي دي)نژبسمو = شپږڅلوېشتم

۲۰۲۰ پښتو ژبلار يا ګرامر –اوه څلوېښتم

له پخوانى ليکني ښخه نوى شوى : (که غواړى دويم غزېدلي ليکنه) ژبسنوم –اته څلوېشتم
.۲۰۲۰ او پوره غزېدلي

په توګه له دري تازه ليکلي خو تراوسه کتابتون ته نه دي پورته شوي او دا د ځانله ليکنو
کاله را په ديخوا د تاند او په دا ورسته کي د دعوت او همداسي د نورو د ج ښخه خوريږي
په دي کتاب کي د پښتو ناسم ننوتي ويونه څېړل شوي ناسمونونو ته .او خواره شوي دي
نه ګوته نيول شوي او په دلايلو روښانه شوي، چي ژبمينوالو لهپارهيي لوسته او ګوتنيونه اړيې
.ده

۲۰۲۰ داسي څه له فلسفي –نهه څلوېښتم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډا کټر شینواری لیکي:

زما د غزیز او ان د Ketabton.com کتابونه په کتابتون ټکی کوم نه دېر ۳۹ زما نږدې ونځې له وخت ملګرې، خو له ما پوره ځوان ستانه میر زهیر شینواري ځوې زما د ښو ګران ځوان وراره ګل شمشاد زهیر شینواري له خوا خواره شوي او هیله ده، چې دا نور به هم زر تزره راته خواره کړي، چې ډېره مننه ترې کوم.

د ډاکټر شینواري د پوهنیزو هلو ځلو له امله ستاینلیکونه:

جرمني .د افغانستان کلتوري ودې ټولنه – ۱

د افغانستان کلتوري ټولمه کولن میشنیش – ۲

د ښوونځي نهم ټولګي شمیرپوهنې کتاب کې مې نوم لیکل شوی، خو ما په :اړیینه یادونه کې څه نه دي لیکلي.

امه چاپ شو د دولسم ټولګي له پاره یې پښتو او دري کتابونه لیکلي وو، چې هغه بیا په بل ن او پوره ناسمونونه یې درلودل، پرته له هغو پوښتنو یا نور جملو اوبیونو یا حلونو څخه، چې د پوهنې .هغه همغه د ډاکټر شینواري د لیکنې په کې پاتې وو او د ده نوم هم په کې نه وو وزارت او تر جمهورریس پورې یې لیکنې ولیږلې، خو د نصاب استادانو په غوښتنه یې د نورو کارونو څخه ډډه وکړه، وایې، چې څه مې بې له دې هم نه شو کولی

.

.

.

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډاکټر ماخان میرې شینواري ژوند ته یوه لنډه کتنه

په لومړي ځل يې نوم ،،میرې،، وو، چې د رحمابابا) ماخان :نوم
(لیسه کې نوملیکلو وروسته ماخان باندې بدل شو

شینواری : د کورنۍ نوم

اروابښاد نورالرحمان :نوم د پلار

اروابښاده پستو :د مور نوم

اروابښاد حسن خان :د نیکه نوم

اروابښاده صبربي بي :د نیا نوم

۱۵ د سپتمبر په ز ک ۱۹۴۶ د ډاکټر ماخان شینواری :دزیږېدو کال
۱۳۲۲ سمه نیټه يې .دا خو هغه رسمي ز ک دۍ) زیږېدلی دۍ نېټه
ه ک ۱۳۲۰ خو تره مې وایي ،وي ش ه کلونو منځ کې باید ۱۳۲۰ او
(دۍ

ننګرهار د شینوارو د هسکې مېنې ولسولي په :د زیږېدو ځای
.مورګې کلي کې زیږېدلی

قرانکریم تر له د مورګۍ غارخلي کلي کې د لمنځتون استادانو څخه
پنجکتاب، خلاصه، مونیه، ګلستان پورې، چې دا مو بیا په ښوونځې
.يدې چې پوره پرې پوه ش هم لوستل، لوستلي، خو بې له

د هسکې مېنې پورې ۱۹۵۴ تر ۱۹۵۱ له :کلیوالي ښونځي
چې دی يې هم د لومړنیو زوکوونکو له ډلې ،مورګۍ لومړني ښونځي
.څخه وو

ټولګې پورې له ۱۲ له لومړي او بیا له دریم تر : د رحمان بابا لېسه
.پورې ۱۹۶۵تر ۱۹۵۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټولګي پوري د خپل ټولګي ۱۲ تر دی د رحمان بابا لیسه کې له دریم
پاتې شوی اولنمره.

ز ک د کابل پوهنتون دطب پوهنځي په همدې کال کې ۱۹۶۶

ز ک د سپتمبر میاشت د بښوونځي برس له لارې اتریش ویانا ۱۹۶۶
ته تګ.

کال پورې ویانا اړوند مودلینګ کې د الماني یا ښه ۱۹۶۷ تر ۱۹۶۶
وستېږي اتریشي ژبې او د دیارلسم ټولګي لہ.

د وینا پوهنتون کې نوملیکنه، چې د پوره زیاتو ۱۹۶۷ اکتوبر
)ز ک کال کې د ډاکترۍ په اخستلو بریالی شو ۱۹۸۹ ستونځو سره په
دا نو پوره ستونځې دي(.

د فبروري تر پای د دباندنیو چارو وزارت کې مامور ز ک ۱۹۸۸ ک تر ز ۱۹۸۷له.

کې د افغانستان جمهوریت بون جرمني جون پورې په ۱۹۹۲ مارچ څخه تر ۱۹۸۸ د
تر نوم لاندې (صفر نه وو)شارژد افیر کې د سفیر دندې د سفارت.

له هغې وروسته په جرمني کې سیاسي پناه.

ز ک جنوري پورې د کابل علومو اکادمي د پیداېښتي ۲۰۰۵ ز ک جون څخه د ۲۰۰۴ د
پوهنو څانګه کې دنده.

دسمبر پورې د ریاضي څانګه کې د پوهنې زک ۲۰۰۹ د مارچ څخه ز ک د ۲۰۰۸ له
کې دنده نصاب وزارت درسي.

څخه همدا د کتابونو لیکلو او د ۱۹ ۹۷ ماخان شینواري بې کاره نه دی او لړ تر لږه له
ژباړې دنده په غاړه اخستې، چې خپل فکر تر شونې پولې پورې تازه وساتي.

میرمن ښاپیرۍ سره واده شوی، چې د واده خبر ورته کې له لرې د ۱۹۷۲ ماخان میرې په
ورغلی ته ویانا اتریش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ز ک کې کوزده کړې وه ۱۹۶۳ ده د میرمن ښاپیرۍ سره په.

ز ک دوه بچیان وبخښل، چې ۱۹۷۹ دوي ته لوي ځښتن په اتریش ویانا کې د مای په شلم همکاره وه او د حقوقو ډاکتره ځانګه په المان کې د پوهنتون علمې .ځانګه او اباسین نومیږي ده او اباسین ملي اقتصاد او ټولنیزه سایکولوژي لوستلې.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library